ΠΑΝΔΩΡΑ.

1 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ, 1857. ΤΟΜΟΣ Η'. ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 177.

Η ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΙΣ ΤΩΝ ΟΜΗΡΙΚΩΝ ΠΟΙΗΜΑΤΩΝ.

ΤΜΗΜΑ Α'.

Ι. Ο ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ ΤΗΣ ΙΛΙΑΔΟΣ.

Δικαιολογία τῶν χρονολογιῶν.

Ὁ ἀνὰ χεῖρας χρονολογικὸς πίναξ διαφέρει ἰδίως καθ' ἕνα ὑπολογισμὸν πασῶν τῶν ἡμῖν γνωστῶν νεωτέρων τῆς Ἰλιάδος ἡμερολογιῶν, καθ' ὅτι μεταβιβάζει τὴν ἀπὸ τῶν Αἰθιόπων ἐπάνοδον τοῦ Διὸς καὶ τὸν μετὰ ταῦτα αὐτοῦ μετὰ τῆς Θέτιδος διάλογον εἰς τὴν εἰκοστὴν ἡμέραν τῆς Ἰλιάδος. Ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐνομίζομεν, ὅτι ἡμεῖς μόνον εἴχομεν ταύτην τὴν δοξασίαν, ἕως οὗ πρὸ μικροῦ εὕρομεν παρὰ Λαχμάννῳ (σελ. 91) τὸν Ζηνόδοτον προηγηθέντα ἡμῶν, ἀλλ' ἤδη ὑπὸ τοῦ Ἀριστάρχου καταπολεμούμενον. Ὅθεν τοῦτο πρὸ πάντων ἐπιβάλλει ἡμῖν τὸ καθῆκον νὰ δώσωμεν δηλονότι λόγον περὶ τῆς διαφωνίας ταύτης ὅσον τὸ δυνατὸν ἀποχρῶντα, πρὶν μεταβῶμεν εἰς ἀκριβεστέραν ἐξέτασιν τοῦ χρονολογικοῦ πίνακος καὶ τῶν εἰδικῶν αὐτοῦ μερῶν, ἵνα μὴ ἐλαττωθῇ ἡ εἰς τὸν ἀναγνώστην κατάληψις αὐτοῦ διὰ τῆς δικαιολογίας ἐκείνης.

Ἀλλὰ πρὸς ἀναγκαίαν καὶ σαφῆ ἀνάπτυξιν τῆς τῶν ἐννοιῶν σειρᾶς, τῆς χειραγωγούσης ἡμᾶς εἰς τοὺς ὑπολογισμοὺς καὶ μάλιστα εἰς ταύτην τὴν διαφοράν, πρέπει νὰ ὁρμηθῶμεν ἀπὸ τοῦ τελευταίου μέρους τῆς κατὰ τὸν Ὄλυμπον χρονολογίας, ἥτις περιέχει ἐν αὐτῇ πλεῖστα καὶ σαφέστατα χρονολογικὰ διδόμενα, κατὰ δὲ τὰ ἐκεῖθεν ἐξαγόμενα νὰ ὑπολογισώμεθα τὸ τέλος τῆς ἐπιγείου Ἰλιάδος, καὶ ἐντεῦθεν νὰ προχωρήσωμεν βαθμηδὸν πρὸς τὴν ἀρχὴν τοῦ ποιήματος καὶ τὸν εἰρημένον διαφωνοῦντα ὑπολογισμόν.

Κατὰ ταῦτα λαμβάνομεν ὡς ἀρχὴν τῆς ἡμετέρας ὁδοῦ τὴν ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἕκτορος ἡμέραν, ἥτις κλείει τὴν κυρίαν περίοδον τῆς ἐν Ὀλύμπῳ ἐπενεργείας ἐπὶ τῶν ἐν τῷ ποιήματι πραγματευομένων ἀνθρωπίνων συμβεβηκότων, καὶ οὕτως ἄρχεται νέα περίοδος εἰς τὸν Ὄλυμπον, ἐν ᾗ οἱ θεοὶ ἀπέχουσι πάσης ἐπεμβάσεως.

Ἡ ἡμέρα αὕτη ἀρχηγεῖται τὰ τῆς καύσεως τοῦ νεκροῦ τοῦ Πατρόκλου, ἡ δὲ ἑπομένη τοὺς περὶ τὸν νεκρὸν ἀγῶνας. Τὴν πρωΐαν τῆς τρίτης ἡμέρας ἕλκει ὁ Ἀχιλλεὺς τὸν νεκρὸν τοῦ Ἕκτορος περὶ τὸν τάφον

τοῦ Πατρόκλου, καὶ δίδει οὕτως ἀφορμὴν εἰς τοὺς αὐτὸν καὶ τὸν Ἕκτορα προστατεύοντας θεοὺς πρὸς ἔριν. Ταύτης δὲ τῆς ἔριδος ποιεῖται μνείαν ὁ Ζεὺς ἐν Ἰλ. Ω. 107. Πόσας ἡμέρας διήρκεσεν ἡ ἔρις αὕτη; Ἡ Ἰλιὰς ἀποκρίνεται διὰ τοῦ στίχου 31 Ω

Ἀλλ' ὅτε δὴ ῥ' ἐκ τοῖο δυωδεκάτη γένετ' ἠώς,

δηλαδὴ ἀφ' οὗ ἤδη ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου ἔγεινεν ἡ δωδεκάτη ἠώς, τότε συνεκροτήθη ἡ τῶν θεῶν συνέλευσις, ἡ διαλύσασα τὴν ἔριδα ταύτην. Ποῦ ὅμως πρέπει ν' ἀναφερθῇ τὸ ἀνωτέρω «ἀλλ' ὅτε;» Φυσικώτατον ἤθελεν εἶσθαι νὰ παραδεχθῶμεν τὴν τοῦ Ἕκτορος ἕλξιν, ἣν ἀμέσως διηγεῖται πρὸ ἐκείνου τοῦ στίχου, ὡς ἀρχὴν τῆς προθεσμίας ταύτης, καὶ τοσοῦτον μᾶλλον, καθόσον αὕτη ἤρξατο περὶ τὴν πρωΐαν. Ἀλλὰ τοῦτο ἀπαγορεύει ὁ 107 στίχος, ὅστις ὁρίζει ῥητῶς ἐπὶ 9 ἡμέρας τὴν διάρκειαν τῆς τῶν θεῶν ἔριδος ἕνεκα τῆς ἕλξεως τοῦ Ἕκτορος.

Ἀμροτέρους ὅμως τοὺς ὑπολογισμοὺς δυνάμεθα νὰ συνδυάσωμεν, ἀναφέροντες τὰς λέξεις «ἀλλ' ὅτε δὴ ῥ' ἐκ τοῖο» εἰς τὸ ἐν τῷ ποιήματι μακρὰν κείμενον συμβεβηκὸς, *τὸν θάνατον τοῦ Ἕκτορος*. Ἐὰν λοιπὸν κατὰ ταῦτα παραδεχθῶμεν τὴν καθ' ἣν ὁ Ζεὺς συγκροτεῖ τὴν συνέλευσιν τῶν Θεῶν πρὸς διάλυσιν τῆς ἔριδος ἡμέραν ὡς τὴν δωδεκάτην ἠὼ ἀπὸ τῆς πτώσεως τοῦ Ἕκτορος, τότε συγκαταριθμεῖται ἡ αὐτὴ εἰς τὴν δεκάτην ἠὼ ἀπὸ τῆς ἕλξεως αὐτοῦ· διότι ἡμεῖς ἐκδεχόμεθα, ὅτι ἐν τῇ ἠῷ ἐν ᾗ ἡ ἕλξις συνέβη, ἄρχεται ἡ τῶν Θεῶν ἔρις, καὶ ὅτι ὁ Ζεὺς τὴν καθ' ἣν ὁμιλεῖ ἠὼ δὲν συγκατατάσσει εἰς τὴν ἐννεαήμερον προθεσμίαν.

Ἡ ἡμέρα αὕτη εἶναι ἡ τελευταία τῆς τοῦ Ἀχιλλέως μήνιδος, ὡς κατωτέρω θέλει δειχθῇ, ὅτι ἡ αὐτὴ ἡμέρα ἀντιστοιχεῖ ἀκριβῶς εἰς τὴν τῆς ἀρξαμένης μήνιδος. Διὸ φρονοῦμεν ὅτι πρέπει νὰ ἐξηγήσωμεν ἀκριβέστερον τὴν προκειμένην προθεσμίαν μετὰ τῶν Α. 53 καὶ 54, ὅπου λέγεται·

Ἐννῆμαρ μὲν ἀνὰ στρατὸν ὤρετο κῆλα θεοῖο
Τῇ δεκάτῃ δ' ἀγορήνδε καλέσσατο λαὸν Ἀχιλλεύς.

συμπληροῦντες τὸν τοῦ Διὸς λόγον ὡς ἐρεῖς· ἐννέα ἤδη ἡμέρας διατρέρονται οἱ θεοὶ περὶ τῆς ἀναξίας ἀτιμάσεως τοῦ Ἀχιλλέως, ἀλλὰ σήμερον, κατὰ τὴν δεκάτην ἡμέραν, πρέπει τέλος νὰ γίνῃ ἡσυχία. Πᾶσα δ' ἀμφιβολία, ὅτι οὕτω πρέπει νὰ γίνῃ ἡ ἀρίθμησις καὶ ὄχι ἄλλως αἴρεται διὰ τοῦ στίχου 413, ἔνθα ὁ Ἑρμῆς τὴν ἑσπέραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ὁ Ζεὺς ὥρισε τὴν προθεσμίαν ἐκείνην, διηγεῖται τῷ Πριάμῳ, ὅτι ὁ νεκρὸς τοῦ Ἕκτορος ἤδη 12 ἡμέρας κατέκειτο ἀλύμαντος. Ἐντεῦθεν διὰ τῆς ἐν Ὀλύμπῳ χρονολογίας ἐξάγεται, ὅτι μεταξὺ τῆς τοῦ θανάτου ἡμέρας τοῦ Ἕκτορος καὶ τῆς τῶν θεῶν συνελεύσεως, ἐν ᾗ ἀπορασίζεται ἡ τοῦ νεκροῦ αὐτοῦ παράδοσις, παρενείρονται 11 ἡμέραι, καὶ ὅτι ἡ συνέλευσις ἐκείνη πίπτει εἰς τὴν δωδεκάτην ἡμέραν ἀπὸ τῆς τοῦ θανάτου τοῦ Ἕκτορος.

Στρέφοντες δὲ τὰ βλέμματα ἡμῶν εἰς τὴν ἐπὶ γῆς χρονολογίαν εὑρίσκομεν τὸν Πρίαμον τὴν προτεραίαν τῆς τῶν θεῶν συνελεύσεως ἱκετικῶς ἐζαιτούμενον ἐν τῇ τοῦ Ἀχιλλέως σκηνῇ ἐνδεκαήμερον ἀνακωχήν, 9 δηλονότι ἡμέρας πρὸς τὸ πένθος τοῦ Ἕκτορος καὶ 2 πρὸς τὴν κηδείαν αὐτοῦ. Ἡ μετὰ τὴν ἑσπέραν ταύτην ἑπομένη ἠὼς εἶναι φυσικῷ τῷ λόγῳ ἡ πρώτη τῶν τοῦ πένθους ἡμερῶν, θεωρουμένη ὡς τοιαύτη καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ποιοῦντος. Ὅθεν προστιθεμένων τῶν 11 ἡμερῶν εἰς τὴν προθεσμίαν τῶν 12 τὴν ἐν τῇ κατὰ τὸν Ὄλυμπον χρονολογίᾳ ἀνευρεθεῖσαν, τότε ἡ τῆς κηδείας τοῦ Ἕκτορος ἡμέρα (ἥτις εἶναι καὶ ἡ τελευταία τοῦ ποιήματος) πίπτει εἰς τὴν εἰκοστὴν τρίτην ἀπὸ τῆς τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Ἀλλ' ἡ τοῦ θανάτου τοῦ Ἕκτορος ἡμέρα εἶναι ἡ ἑβδόμη τοῦ κυρίου μέρους τοῦ ποιήματος τοῦ παρ' ἡμῶν κληθέντος ἡμερολογίου, ἐν ᾧ ἑκάστη ἡμέρα ῥητῶς καθ' ἑσπέραν καὶ ἠὼ περιγράφεται ἢ δύναται εὐκόλως νὰ ὁρισθῇ, καὶ οὕτινος κατὰ τὴν πρώτην ἀναβαίνει ἡ Θέτις εἰς τὸν Ὄλυμπον, ἵνα ζητήσῃ παρὰ τοῦ Διὸς ἐκδίκησιν ὑπὲρ τοῦ ὑβρισθέντος υἱοῦ αὐτῆς. Ἄρχεται δ' ἀκριβῶς ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ στίχου (Ἰλ. Α. 493), ὃν εὕρομεν ἤδη ἀνωτέρω ἐν τῇ κατὰ τὸν Ὄλυμπον χρονολογίᾳ,

Ἀλλ' ὅτε δὴ ῥ' ἐκ τοῖο δυωδεκάτη γένετ' ἠώς.

Ἀνωτέρω εἴδομεν, ὅτι τὸ «ἐκ τοῖο» εἶναι λίαν ἐλαστικόν, ἑπομένως δὲν εἶναι ἀνάγκη ν' ἀναφερθῇ εἰς τὸ ἀμέσως προηγηθὲν, ὅπερ ἐστὶν ἐνταῦθα ἡ ἐκ Χρύσης ἐπάνοδος τοῦ Ὀδυσσέως, συμβαίνουσα κατὰ τὴν πρώτην πρωΐαν τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἄρχεται ἡ τοῦ Ἀχιλλέως μῆνις καὶ ἡ μετὰ τῆς ἑαυτοῦ μητρὸς συνδιάλεξις.

Ἀντὶ δὲ νὰ ὑπερπηδήσωμεν βιβλίον ὁλόκληρον ὡς τὰ πρῶτα ἠθέλομεν πράξει, διαγράφομεν ἐνταῦθα μόνον 70 στίχους, προσθέτοντες ἀμέσως τὴν διήγησιν τῆς Θέτιδος, ὅτι ὁ Ζεὺς χθὲς μετέβη εἰς τοὺς Αἰθίοπας καὶ τὴν 12 ἠὼ θέλει ἐπανέλθει εἰς τὸν Ὄλυμπον, ὅπου θέλει ἀναζητήσει αὐτὸν ἔπειτα.

Ἐὰν δὲ τοὺς στίχους 424 καὶ 425

Ζεὺς γὰρ ἐς Ὠκεανὸν μετ' ἀμύμονας Αἰθιοπῆας
χθιζὸς ἔβη κατὰ δαῖτα . . .
δωδεκάτῃ δέ τοι αὖτις ἐλεύσεται Οὐλυμπόνδε,

συνδυάσωμεν μετὰ τοῦ ἤδη εἰρημένου

Ἀλλ' ὅτε δὴ ῥ' ἐκ τοῖο δυωδεκάτη γένετ' ἠώς,

τότε ἁπλούστατον εἶναι τὸ *δωδεκάτη* νὰ συμπληρωθῇ διὰ τοῦ *ἠὼς* καὶ οὐχὶ διὰ τοῦ *ἡμέρη* καὶ νὰ προϋποτεθῇ ἡ ἠὼς καὶ εἰς τὸ χθιζός· ἐπειδὴ ἐν Ὀλύμπῳ ἡ χρονολογικὴ διήγησις γίνεται ἐν γένει μόνον κατ' ἠώ, καὶ ἐν τῇ μεγάλῃ κανονικότητι ὅλων τῶν προθεσμιῶν φαίνεται ἡμῖν φυσικὴ ἡ ὑπόθεσις, ὅτι δηλ. ὁ Ζεὺς καθ' ὃν χρόνον τῆς ἡμέρας ἀνεχώρησε, κατὰ τὸν αὐτὸν καὶ ἐπανῆλθεν. Ὅθεν τὰς λέξεις τῆς Θέτιδος ἐξηγοῦμεν ὧδε· «Ὁ Ζεὺς ἀνεχώρησε τὴν χθεσινὴν ἡμέραν καὶ θέλει ἐπιστρέψει εἰς τὸν Ὄλυμπον τὴν δωδεκάτην καὶ τῆς χθεσινῆς συμπεριλαμβανομένης.»

Ἐκλαμβανομένης λοιπὸν τῆς ἤδη εὑρεθείσης τριακοστῆς ἡμέρας ἐκ τοῦ τέλους ὑπολογιζομένης ὡς τῆς δωδεκάτης πρωΐας, καὶ ἀριθμουμένων ἀπ'

αὐτῆς ἕνδεκα παλινδρομικῶς, τότε θέλει εἶσθαι ἡ τελευταία τῶν πρωϊῶν τούτων ἡ τελευταία ἡμέρα τῆς τοῦ Διὸς μεταβάσεως εἰς Αἰθίοπας, ἢ ἡ τεσσαρακοστὴ πρώτη ἀπὸ τοῦ τέλους ὑπολογιζομένη. Ἀλλ' ἡ ἡμέρα αὕτη κατὰ τὰς ῥητὰς δηλώσεις τοῦ ποιήματος εἶναι ἡ ἐννάτη τοῦ λοιμοῦ· προστεθεισῶν δ' αὐταῖς ὀκτὼ ἡμερῶν τοῦ λοιμοῦ, ἐξάγονται 49 ἡμέραι εἰς ὅλην τὴν Ἰλιάδα. Ἀσμένως ὁμολογοῦμεν ὅτι οἱ στίχοι 424 καὶ 425 τῆς πρώτης ῥαψῳδίας καθ' ἑαυτοὺς ἐπιδέχονται καὶ ἄλλην ἐξήγησιν καὶ ἄλλην ἀρίθμησιν, ἀφοῦ ὅμως ἤδη ἡ σύγκρισις πρὸς τὸν παράλληλον στίχον τῆς εἰκοστῆς τετάρτης ῥαψῳδίας συνηγορεῖ τῇ ὀρθότητι τοῦ ἡμετέρου ὑπολογισμοῦ, ἡ ὀρθότης ὑπερασπίζει ἑαυτὴν κατὰ πάσης ἀντιλογίας διὰ τῆς ἑπομένης σκέψεως.

Ἡ δωδεκαήμερος προθεσμία ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ Ἕκτορος μέχρι τῆς ἀποράσεως τῆς παραδόσεως τοῦ νεκροῦ αὐτοῦ ἐμπεριλαμβάνει καὶ τὴν ἐννεαήμερον προθεσμίαν τῆς ἔριδος τῶν θεῶν. Ἀλλ' ἡ αὐτὴ διπλῆ προθεσμία ἐξάγεται ἐκ τῆς ἡμετέρας ἀριθμήσεως ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς τοῦ ποιήματος· διότι ἀντὶ νὰ σημάνωμεν τὴν τῆς ἐπανόδου ἡμέραν τοῦ Διὸς ἀναφέροντες αὐτὴν εἰς τὴν χθεσινὴν, τὴν τοῦ διαλόγου τῆς Θέτιδος, δύναται αὕτη κατὰ τὸν ἡμέτερον ὑπολογισμὸν νὰ εἴπῃ πρὸς τὸν Ἀχιλλέα «ἔχε ἐννέα ἡμέρας ὑπομονὴν, τὴν δεκάτην δὲ ἐπανέρχεται ὁ Ζεὺς, καὶ τότε μεταβαίνω εἰς τὸν Ὄλυμπον, καὶ παρακαλῶ αὐτὸν νὰ σοὶ δώσῃ ἱκανοποίησιν.»

Παρακατιόντες θέλομεν ἰδεῖ, πόσον ἀκριβῶς ἀνταποκρίνονται πρὸς ἄλληλα ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος τοῦ ποιήματος. Ἐὰν λοιπὸν ἡ πρὸς τὴν χρονολογικὴν συμμετρίαν τάσις ἐν τῇ τοῦ ποιήματος συνθέσει ἦναι ἐν γένει φανερὰ, τότε ἡ πρὸς τὴν τάσιν ταύτην συμφωνοῦσα ἐξήγησις πρέπει νὰ προτιμηθῇ παντὸς τῶν ἄλλων, δι' ὧν ἤθελεν ἀρθῇ ἡ σκοπουμένη συμμετρία. Ἐν ἀρχῇ λοιπὸν τοῦ ποιήματος εὑρίσκομεν 9 ἡμέρας λοιμοῦ, κατὰ δὲ τὴν δεκάτην ἔτι ἐνέργειαν καὶ παῦσιν τοῦ λοιμοῦ, ἐν δὲ τῷ τέλει τοῦ ποιήματος 9 ἡμέρας ἔριδος τῶν θεῶν, καὶ κατὰ τὴν δεκάτην, ἐνέργειαν καὶ προπαρασκευὴν τῆς παραδόσεως τοῦ ἑκτορείου νεκροῦ, καὶ αὖθις ἐννέα ἡμέρας πένθος ἐπὶ τῷ Ἕκτορι, τὴν δεκάτην δὲ ἐνέργειαν καὶ κηδείαν τοῦ Ἕκτορος. Ὅθεν νοεῖται ἄλλη φυσικωτέρα περάτωσις τῆς ἀρχῆς παρὰ τὴν ὑπόθεσιν ἐννεαημέρου ἡσυχίας μετὰ τὴν συνδιάλεξιν τῆς Θέτιδος καὶ τοῦ Ἀχιλλέως καὶ παρὰ τὴν ὑπόθεσιν ἐνεργείας καὶ δέσεως τῆς τοῦ ποιήματος πλοκῆς κατὰ τὴν δεκάτην;

2. *Ἐξέτασις τοῦ χρονολογ. πίνακος τῆς Ἰλιάδος.*

Ὁ προκείμενος χρονολογικὸς πίναξ σκοπεῖ νὰ δώσῃ εἰς τὸν ἀναγνώστην περίληψιν τοῦ τεχνικῶς σχεδιασθέντος καὶ διεξαχθέντος χρονολογικοῦ συστήματος, ὅπερ κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην εἶναι ἡ βάσις τῆς Ἰλιάδος.

Ὁ πίναξ διαιρεῖ τὸ σύστημα πρὸς σαφεστέραν κατάληψιν εἰς τρεῖς τάξεις, ὧν ἡ πρώτη περιλαμβάνει πάντα τὰ ἐν τῇ Ἰλιάδι συμβάντα, ἡ δευτέρα τὴν χρονολογικὴν διάρθρωσιν τῆς τοῦ Ἀχιλλέως μήνιδος, καὶ ἡ τρίτη τὴν τῶν ἐν Ὀλύμπῳ συμβάντων.

Ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν τριῶν αὐτῶν τάξεων ἐξάγονται τὰ ἑξῆς ἀποτελέσματα·

1.) Ἑκάστη τούτων σχηματίζει ἓν ὅλον κανονικῶς διηρθρωμένον καὶ τέλειον.

2.) Ἑκάστη τούτων εἶναι διηρθρωμένη κατὰ διάφορα χρονικὰ τμήματα.

3.) Τὰ τμήματα ταῦτα καίτοι διαφέροντα ἀλλήλων εἶναι οὕτω διατεταγμένα, ὥστε συναντῶνται εἰς τὰ κύρια μέρη τοῦ ποιήματος, καὶ ἀποτελοῦσιν ὅλον τεχνηέντως συμπεπλεγμένον. Ἂς ἐξετάσωμεν ἤδη ἀκριβέστερον τὰς τάξεις ταύτας.

Α'. Γενικὴ χρονολογία τῆς Ἰλιάδος.

Ἐν τῇ πρώτῃ τάξει τῇ περιεχούσῃ τὸ ὅλον ποίημα διακρίνομεν τρία μέρη, ἅτινα καλοῦμεν *ἀρχὴν, ἡμερολόγιον καὶ τέλος*. Ταῦτα δὲ τὰ τρία ἔχουσι τὸ κοινὸν, ὅτι κορυφοῦνται εἰς τὴν ἡμέραν, τὴν ἐν τῷ μέσῳ τῆς περιλαμβάνουσι χρονικῆς περιόδου κειμένην, διακρίνονται δὲ κατὰ τοῦτο, ὅτι αἱ μὲν ἡμέραι αἱ κείμεναι πρὸ τῆς μέσης ἡμέρας καὶ μετ' αὐτὴν τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος μερῶν, ἀναφέρονται μόνον κατὰ τὸν ἴδιον ἀριθμὸν, ἢ δύνανται κατ' ἄλλα διδόμενα νὰ ὑπολογίζωνται, τὸ δὲ ἡμερολόγιον μνημονεύει κατ' ἔκτασιν πάσας τὰς αὐτῷ ἀνηκούσας ἡμέρας καὶ νύκτας, καὶ ἀναφέρει κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον ῥητῶς τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος αὐτῶν, ἐν δὲ ταῖς μεγαλητέραις ἡμέραις διακρίνει μάλιστα καὶ τὰς μικρὰς ὑποδιαιρέσεις τῆς ἡμέρας. Οὗτος ὁ χαρακτὴρ τοῦ τμήματος, ὅστις περιλαμβάνει τὸ κέντρον τοῦ ποιήματος, ἔδωκε τὸ ἐνδόσιμον εἰς τὸ ὄνομα *ἡμερολόγιον* ἐν ἐλλείψει καλλίονος ὅρου, καὶ οὕτως αἱ αὐτῷ ὑπαγόμεναι ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν *χρονικαὶ ἡμέραι* διακρίνονται ἀπὸ τῶν *συμπεριληπτικῶς* ἀναφερομένων, αἵτινες ὠνομάσθησαν *κεφαλαιώδεις*.

Μέση ἡμέρα τοῦ ἡμερολογίου καὶ τοῦ ὅλου ποιήματος εἶναι ἡ 25, πρὸ δὲ αὐτῆς καὶ μετ' αὐτὴν παρατάττονται ἀνὰ 24 ἡμέραι, καὶ τοῦ κατὰ στενωτέραν σημασίαν *ἡμερολογίου* ἀνὰ τρεῖς.

Ἡ ἡμέρα αὕτη εἶναι ἡ μεγίστη τοῦ ποιήματος περιλαμβάνουσα μόνη 6663 στίχους, σχεδὸν 3/7 τοῦ ὅλου, καὶ ἐξ αὐτῶν στίχοι 1373 ἀνάγονται εἰς τὴν παραμονὴν (λιταὶ) καὶ τὸ προνύκτιον (ταφροσκοπία καὶ Δολώνεια) καὶ 5290 εἰς τὴν καθ' αὐτὸ ἡμέραν. Κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην οἱ συντάκται τῆς νῦν περισωθείσης ἐκδόσεως τῆς Ἰλιάδος ἐσχημάτισαν τὴν ἑξῆς ἰδέαν περὶ τῆς ἡμέρας ταύτης. Ἐν ταύτῃ ἐκπληροῦται ἡ πρὸς τὴν Θέτιν κατάνευσις τοῦ Διὸς διὰ τῆς σφοδρᾶς ταλαιπωρήσεως τῶν Ἀχαιῶν, τῆς καταλήψεως τοῦ στρατοπέδου αὐτῶν καὶ τοῦ ἐμπρησμοῦ τῆς νηὸς τοῦ Πρωτεσιλάου. Ἀλλ' ὁ Ἀχιλλεὺς ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἀποτίνει τὴν αὐτῷ γενομένην ἱκανοποίησιν διὰ τοῦ θανάτου τοῦ φίλου αὐτοῦ τοῦ ἐνεργήσαντος τὴν

ἀντίδρασιν ἐν τῇ ταλαιπωρίᾳ τῶν Ἀχαιῶν, ἐπειδὴ ἐν τῇ ὀργῇ αὐτοῦ ὑπερέβη τὸ ὀρθὸν μέτρον, καὶ ἀνέβαλε τὰς ἱκεσίας τῶν ταπεινωθέντων Ἀχαιῶν. Ἑπομένως ἡ μέση ἡμέρα ἐμπεριέχει τὸ τέλος τῆς ταλαιπωρίας τῶν Ἀχαιῶν, καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς Ἀχιλλείας κατὰ στενωτέραν σημασίαν, καὶ ἀποτελεῖ τὴν δέσιν τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τοῦ ποιήματος λύουσα τὴν τοῦ πρώτου ἡμίσεος.

Αὐτὴ ἀποτελεῖ τὴν κορυφὴν τοῦ ποιήματος, πρὸς ἣν αὐτὸ κατ' ὀλίγον ἀναβαίνει καὶ αὖθις ἔπει τα καταβαίνει, ὥστε καθίσταται λίαν εὔστοχος ἡ παραβολὴ τῆς μέσης ἡμέρας πρὸς ἀέτωμα ὑπὸ *χρονολογικὴν ἔποψιν*. Τῇ αὐτῇ μέσῃ ἡμέρᾳ παράκειντται δύο μάχιμοι ἡμέραι, αἵτινες ἀνταποκρίνονται πρὸς ἀλλήλας κατὰ τοῦτο, καθ' ὅσον τὰ εἰς αὐτὰς πίπτοντα συμβεβηκότα προσαρτῶνται στενῶς εἰς τὰ μέρη τῆς μέσης ἡμέρας, μεθ' ὧν συνδέονται· διότι ἡ προηγουμένη ἡμέρα ἄγει τοὺς Τρῶας πρὸ τοῦ περὶ τὰς ναῦς τείχους τῶν Ἀχαιῶν, καὶ ἐκ τούτου αὐξάνει ἡ ταλαιπωρία αὐτῶν τοσοῦτον, ὥστε τὴν ἐπιοῦσαν ἑσπέραν ἀποφασίζουσι νὰ ταπεινωθῶσιν ἐνώπιον τοῦ Ἀχιλλέως.

Τὴν ἑσχάτην τῶν Ἀχαιῶν ταλαιπωρίαν καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀντιδράσεως διηγεῖται ἔπειτα ἡ μέση ἡμέρα, καὶ ἐν τῇ ἐπιούσῃ περατοῦται ἡ ἀντίδρασις αὕτη διὰ τοῦ Ἀχιλλέως. Ὁμοιοτρόπως ἀντιστοιχοῦσιν ἀλλήλαις αἱ πρὸ τῶν τριῶν καὶ μετὰ τὰς τρεῖς ταύτας ἡμέρας κείμεναι 2 ἡμέραι· διότι αἱ δύο πρότεραι περιέχουσι τὴν κηδείαν τοῦ Πατρόκλου, καὶ αἱ δύο αὗται ἡμερῶν συζυγίαι εἶναι ἐλεύθεραι ἀπὸ τῆς Ὀλυμπείου ἐπενεργείας. Εἶναι λίαν πιθανόν, ὅτι αἱ δύο αὗται ἡμέραι παρενεβλήθησαν μόνον πρὸς τὴν χρονολογικὴν συμμετρίαν ὡς ἀντίστοιχοι τῶν δύο ἑφεπομένων, ἀλλ' εἰς ἡμᾶς ἐνδιαφέρει μόνον τὸ οἰκοδόμημα τῆς Ἰλιάδος, ὅπως ἤδη εὑρίσκεται· τὸ δὲ ζήτημα, πῶς συνέστη ἡ Ἰλιὰς ἀποκλείεται τῆς ἡμετέρας ἐρεύνης.

Αἱ ῥηθεῖσαι 7 ἡμέραι τοῦ ἡμερολογίου, αἱ τὸ χρονολογικὸν μέσον τοῦ ποιήματος ἀποτελοῦσαι, ἐξάγονται οὕτως ὡς ὅλον τι ἁρμονικῶς διηρθρωμένον. Ἀλλὰ τὸ ἡμερολόγιον, καθ' ἣν ἀπεδώκαμεν αὐτῷ ἔννοιαν, δὲν περιέχει 7, ἀλλ' 9 ἡμέρας· ἐπειδὴ τῶν μέχρι τοῦδε εἰρημένων ἡμερῶν προηγοῦνται ἔτι δύο ἄλλαι, πρὸς ἃς οὐδεμία παράλληλος ὑπάρχει. Εἶναι δὲ ἡ εἰκοστὴ καὶ εἰκοστὴ πρώτη. Ἡ εἰκοστὴ πρώτη παρίσταται μόνον ἐν Ὀλύμπῳ, καθ' ἣν ὁ Ζεὺς ὑπόσχεται τῇ Θέτιδι τὴν αἰτηθεῖσαν ὑπ' αὐτῆς ἱκανοποίησιν καὶ ἀποτελεῖται ἑπομένως ἡ δέσις τῶν ἑπομένων, ἧς ἡ λύσις ἄρχεται τὸ προνύκτιον τῆς πρώτης μαχίμου ἡμέρας (21).

Ἵνα δὲ λάβῃ ἱκανοποίησιν ὁ Ἀχιλλεὺς, πρέπει οἱ ἕως τότε διὰ κομματικῆς ἔριδος μεταξὺ Ἀγαμέμνονος καὶ Ἀχιλλέως κεχαλαρωμένοι Ἀχαιοὶ νὰ παρακινηθῶσιν εἰς τὴν ἀπόπειραν τοῦ νὰ πολεμήσωσι κατὰ τῶν Τρώων καὶ ἄνευ τοῦ Ἀχιλλέως, καὶ τοῦτο ἐνεργεῖται διὰ διπλῆς ἀπάτης. Ὁ Ζεὺς ἀπατᾷ τὸν Ἀγαμέμνονα, οὗτος δὲ τοὺς Ἀχαιοὺς, καθόσον οὕτω ῥαδιουργεῖ, ὥστε παρὰ τὴν φανερὰν περὶ ὀπισθοδρομήσεως πρότασιν αὐτοῦ, ἀναγκάζεταί πως ὑπὸ τοῦ στρατοῦ εἰς ἐκστρατείαν κατὰ τῶν Τρώων. Οὕτως ἐπιτευχθείσης τῆς τῶν Ἀχαιῶν ἐξόδου, τὸ ὑπόλοιπον τῆς ἡμέρας πληροῦται εἰκόνων, περὶ ὧν τῆς φύσεως θέλει γείνει λόγος ἐν τέλει τῆς ὅλης ἐρεύνης. Ἐνταῦθα πρόκειται μόνον περὶ τοῦ συμμετρικοῦ χαρακτῆρος αὐτῶν. Ἀλλὰ τῆς περὶ τούτου ἡμῶν θεωρίας πρέπει νὰ προηγηθῇ ἡ ἐξέτασις τῆς τε ἀρχῆς καὶ τοῦ τέλους τοῦ ποιήματος.

Ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν δύο αὐτῶν μερῶν ἐξάγεται τὸ παράδοξον φαινόμενον, καθ' ὃ ἐνυπάρχει ἡ αὐτὴ χρονολογικὴ διάρθρωσις καὶ ἐν ἀμφοτέροις. Ἡ πρώτη περίοδος τῆς ἀρχῆς, ὁ ἐννεαήμερος τοῦ λοιμοῦ χρόνος, ἀντιστοιχεῖ εἰς τὴν πρώτην περίοδον τοῦ τέλους δηλ. τῆς ἐννεάδος, καθ' ἣν ὁ Ἀχιλλεὺς μαίνεται κατὰ τοῦ σώματος τοῦ Ἕκτορος.

Ἡ δεκάτη ἡμέρα τῶν δύο τμημάτων ἀπαρτίζει τὴν μέσην αὐτῶν ἡμέραν. Ἡ τῆς ἀρχῆς ὅμως ἡμέρα διαιρεῖται εἰς δύο διάφορα μέρη, ἤγουν εἰς τὴν τῷ ἰδίῳ πατρὶ ἀπόδοσιν τῆς Χρυσηΐδος, εἰς ἣν ἀπολήγει ὁ λοιμὸς, καὶ εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ Ἀχιλλέως ἀπόσπασιν τῆς Βρισηΐδος ἕνεκα τῆς μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Ἀγαμέμνονος ἐκ τοῦ λοιμοῦ ἔριδος, ὅπερ ἀπαρτίζει τὴν ἄμεσον βάσιν τῆς τοῦ Ἀχιλλέως μήνιδος καὶ τῆς ταλαιπωρίας τῶν Ἀχαιῶν, καὶ τὴν ἔμμεσον πρὸς τὴν πτῶσιν τοῦ Πατρόκλου καὶ τοῦ Ἕκτορος. Τὸ πρῶτον μέρος τῆς μέσης ταύτης ἡμέρας ἀντιστοιχεῖ εἰς τὸ συμβεβηκὸς, ὅπερ διηγεῖται ἡ μέση ἡμέρα τοῦ τέλους, δηλονότι τὴν παράδοσιν τοῦ νεκροῦ τοῦ Ἕκτορος τῷ θρηνοῦντι πατρί.

Ἡ μεταξὺ τῶν δύο τούτων διάκρισις ἐνυπάρχει μόνον ἐν τούτῳ, ὅτι ἡ πρώτη ἀπόδοσις εἶναι αὐτόχρημα ἔργον ἀνθρώπινον, ἤγουν ἀπὸ θείας ἐπενεργείας ἐλεύθερον, ἐνῷ ἡ δευτέρα εἶναι πρόσταγμα τῶν θεῶν. Ὅτι δὲ ἡ ἀντίθεσις αὕτη δὲν εἶναι τυχαία, ἀλλ' ἐνέκειτο ἐν τῷ σχεδίῳ τοῦ ποιητοῦ (ἀγνοοῦμεν τίνος ἕνεκα), τοῦτο δυνάμεθα νὰ ἐξάζωμεν ἐκ τῆς δηλώσεως τῆς Θέτιδος, ὅτι ὁ Ζεὺς τὴν πρωΐαν πρὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἔριδος ἀπῆλθεν εἰς τοὺς Αἰθίοπας.

Ἀμφότεραι δὲ αἱ ἀποδόσεις ἐπιβάλλονται εἰς τοὺς ἔχοντας τὰ γέρα ταῦτα δι' ἀνωτέρας ἀποφάσεως, ἡ μὲν πρώτη διὰ τῆς συνελεύσεως τῶν Ἀχαιῶν, ἡ δὲ δευτέρα διὰ τῆς ἐν τῇ τῶν θεῶν συνελεύσει γενομένης ἀποφάσεως τοῦ Διός, καὶ ὁ παραλληλισμὸς ἀμφοτέρων διεξήχθη τοσοῦτον αὐστηρῶς, ὥστε ἐπειδὴ ὁ Πρίαμος διενυκτέρευσε παρὰ τῷ Ἀχιλλεῖ, καὶ μόλις τὴν ἐπιοῦσαν πρωΐαν ἐπανῆλθεν οἴκαδε μετὰ τοῦ νεκροῦ, γίνεται μικρὰ ἀφήγησις καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ, ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς διήνυσεν ὅλην τὴν νύκτα παρὰ τῷ Χρύσῃ καὶ τὴν ἀκόλουθον πρωΐαν ἐπανῆλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἀχαιῶν. Ἡ διεξοδικὴ αὕτη ἀποπεράτωσις ἀδιαφόρου τινος συμβάντος ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ποιήματος οὐδέποτε ἤθελεν εὐχαριστεῖ τὴν ἡμετέραν αἴσθησιν, ἐὰν μάλιστα συγκρίνωμεν τὴν ἐκτεταμένην πραγμάτευσιν πρὸς τὴν συνοπτικὴν ἀφήγησιν τοῦ ἐπίσης σπουδαίου καθαρμοῦ τοῦ Ἀχαϊκοῦ στρατοῦ· ἐὰν ὅμως, ὡς νομίζομεν, ἐκλάβωμεν αὐτὸ ὡς ἀντίθεσιν πρὸς τὰ ἀντίστοιχα μέρη τοῦ τέλους, τότε ὑπὸ συμμετρικὴν ἔποψιν τοὐλάχιστον ἱκανῶς ἐξηγεῖται.

Εἰς ἀμφοτέρας δὲ τὰς μέσας τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ τέλους ἡμέρας προσαρτᾶται ἑτέρα περίοδος ἐξ ἐννέα ἡμερῶν, ἡ μὲν τῆς μήνιδος τοῦ Ἀχιλλέως ἐπὶ τῇ Βρισηΐδι ἐν ἀρχῇ, ἡ δὲ τοῦ πένθους τῶν Τρώων ἐπὶ τῷ Ἕκτορι ἐν τῷ τέλει.

Ἐν τῷ τέλει ὅμως ἕπονται εἰσέτι δύο ἕτεραι ἡμέραι πρὸς κηδείαν τοῦ Ἕκτορος, αἵτινες φαίνονται ἐλλείπουσαι ἐν τῇ ἀρχῇ. Ἀλλ' ἐνθυμίζομεν τοὺς ἀναγνώστας, ὅτι ἀνωτέρω ἐν τῷ ἡμερολογίῳ εὕρομεν μόνον 7 ἡμέρας εἰς συμμετρικὸν σύνδεσμον. Ἐὰν δὲ θεωρήσαντες τὴν πρὸς συμμετρίαν τάσιν τοσοῦτον ὀξέως ἐκπεφρασμένην παρὰ πάντα τὸν χρονολογικὸν πίνακα, προσθέσωμεν εἰς τὴν ἀρχὴν τὰς δύο πρώτας ἐν ἀρχῇ προσκρουούσας ἡμέρας τοῦ ἡμερολογίου πρὸς ἃς οὐδὲν ἀντίστοιχον ἠδυνήθημεν νὰ εὕρωμεν ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ποιήματος, τότε προκύπτει ἀκριβῶς ἡ αὐτὴ διάρθρωσις ὡς καὶ ἐν τῷ τελευταίῳ μέρει·

$$9+1+9+2=21$$

ἢ εἰς τὴν ὅλην Ἰλιάδα.

Ἀρχή. Ἡμερολόγιον. Τέλος.

$$9-1+9+9+2+3+1+3+9+1+9+2=49.$$

ἢ συντομώτερον

$$21+7+21=49.$$

Καίτοι δὲ οὐδόλως ἀμφιβάλλομεν ὅτι τὴν ἀνωτέρω συμμετρικὴν διαίρεσιν ἐσκόπει ὁ ποιήσας τὴν χρονολογικὴν διαίρεσιν τῆς Ἰλιάδος, καὶ θέλομεν ὑποδείξει ἐν τῷ τέλει τῆς παρούσης ἐργασίας τὸν ἐξαιρετικὸν χαρακτῆρα τῆς 21 καὶ τῆς προηγηθείσης 20, ἀλλὰ σκερθέντες, ὅτι αἱ ἡμέραι αὗται κατὰ τὴν φύσιν αὐτῶν ἀνήκουσιν εἰς τὸ κέντρον τῆς ποιήσεως, καὶ κατὰ τὸ σχῆμα αὐτῶν εἰς τὸ ἡμερολόγιον, δυνάμεθα καὶ νὰ προσαρτήτωμεν ταύτας εἰς αὐτὸ καὶ νὰ ἐκτείνωμεν αὐτὸ ἐπὶ 9 ἡμέρας· πρέπει ὅμως νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι οὕτως αἱ δύο ἡμέραι τῆς κηδείας τοῦ Ἕκτορος μένουσιν ἄνευ ἀντιστοίχου, καὶ ἐξαφανίζεται οὕτως ἡ συμμετρία τοῦ σχήματος.

Ἀρχὴ

$$9+1+9+9+9+1+9+2=49$$

Β'. Χρονολογία τῆς μήνιδος.

Ἡ Ἰλιὰς δὲν ψάλλει μίαν μῆνιν ἀλλὰ δύο οὐστωδῶς διαφόρους ἀλλήλων κατὰ τὴν φύσιν. Ἡ πρώτη εἶναι ἡ τοῦ Ἀχιλλέως κατὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος ἕνεκα τῆς ἀποσπάσεως τῆς Βρισηΐδος, ἡ δὲ δευτέρα εἶναι ἡ τοῦ αὐτοῦ κατὰ τοῦ Ἕκτορος μῆνις ἕνεκα τῆς πτώσεως τοῦ Πατρόκλου.

Τὸ μέρος τοῦ ποιήματος τὸ περὶ τὰ ἀποτελέσματα τῆς πρώτης τοῦ Ἀχιλλέως μήνιδος στρεφόμενον καλοῦμεν Ἀχαιῶν ταλαιπωρίαν, ἢ ᾆσμα τοῦ ἡσυχάζοντος Ἀχιλλέως, τὴν δὲ ἱστορίαν τῆς δευτέρας μήνιδος Ἀχίλλειαν, ἢ ᾆσμα τοῦ δρῶντος Ἀχιλλέως, διότι ἐξετάζομεν τὴν Ἰλιάδα κατὰ τὴν σημερινὴν αὐτῆς κατάστασιν, καί τοι κατὰ τὴν ἡμετέραν εἰκασίαν περὶ τοῦ θεμελιώδους παναρχαίου μύθου ἔπρεπεν ὅλον τὸ μέρος τοῦτο νὰ ὀνομάσωμεν Πατρόκλειαν, οὐχὶ Ἀχίλλειαν. Ἡ δὲ τῆς μήνιδος μεταβολὴ πίπτει εἰς τὴν μέσην ἡμέραν τῆς γενικῆς χρονολογίας, ἧς προηγοῦνται 14 ἡμέραι, ἐν αἷς ὁ Ἀχιλλεὺς ἀπρακτῶν μηνίει κατὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος, καὶ ἕπονται 13, ἐν αἷς δρῶν μηνίει κατὰ τοῦ Ἕκτορος. Ὅθεν τὸ διάγραμμα τοῦ χρόνου τῆς μήνιδος εἶναι τὸ ἑξῆς·

$$1+14+14=29$$

ἢ κατὰ ἐννεάδας

Περιληπτικὴ, Κυρία καὶ πάλιν περιληπτικὴ ἐννεὰς

$$1+9 \quad +9 \quad +9 \quad +1=29$$

τοῦτέστιν ὁ τῆς μήνιδος χρόνος ἄρχεται ἀπὸ τῆς μέσης ἡμέρας τῆς ἀρχῆς, καὶ τελευτᾷ μετὰ τῆς μέσης τοῦ τέλους, ἐν ᾗ ὁ Ἀχιλλεὺς ἐξηγεῖ ὅτι ὑπείκων τῷ τοῦ Διὸς προστάγματι θέλει παραδώσει τὸν νεκρὸν τοῦ Ἕκτορος· ὅθεν ἡ πρᾶξις τῆς παραδόσεως ἡ εἰς τὴν προεσπέραν τῆς ἡμέρας ταχθεῖσα πίπτει πέραν τοῦ χρόνου τῆς μήνιδος. Ἐὰν δ' ἡ ἡμέρα αὕτη προσαρτισθῇ εἰς τὴν Ἀχίλλειαν, προκύπτει τὸ ἑξῆς σχῆμα·

$$1+14+14+1=30$$

οὗτινος ἡ μὲν ἀρχὴ τῆς Ἰλιάδος ὑπερέχει κατὰ 9, τὸ δὲ τέλος κατὰ 10 ἡμέρας. Ὁρμώμενοι δ' ἀπὸ τῆς ἀναπτυχθείσης ἐπόψεως, λαμβάνομεν τὴν ἄδειαν νὰ προτείνωμεν ζήτημά τι εἰς τοὺς φιλολόγους· εἶναι ἄρα γε ὀρθὴ ἡ συνήθης ἐξήγησις τῶν πρώτων στίχων τῆς Ἰλιάδος, καὶ ἅπασι τοῖς γραμματικοῖς κανόσι σύμφωνος; Μήπως εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν ὁ ποιητὴς ὅστις ἔψαλε τοὺς στίχους τούτους, εἰκόνα ὁμοίαν πρὸς τὴν ἄνω ἐκτυπωθεῖσαν; Βεβαίως ὁμιλεῖ μόνον περὶ τῆς μήνιδος τοῦ Ἀχιλλέως, ἀλλ' ἴσως τοῦτο διότι ἡ λέξις ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ στερεῖται πληθυντικοῦ (*) ὡς καὶ ἐν τῇ Γερμανικῇ. Ἐὰν ὅμως ἔψαλε λατινιστὶ, βεβαίως ἤθελε γράψει *iras*. Δὲν καθίσταται λοιπὸν δυνατὸν ἐν τοῖς ἑπομένοις στίχοις νὰ διακρίνωμεν ἀπ' ἀλλήλων δύο περιόδους τῆς μήνιδος; Τότε τὸ, *ἢ μύρι' Ἀχαιοῖς ἄλγε' ἔθηκεν*, ἤθελεν ἀναφέρεσθαι εἰς τὴν πρώτην περίοδον τῆς μήνιδος τοῦ Ἀχιλλέως, καὶ ἤθελε χωρισθῇ ἀπὸ τῆς περιγραφῆς τῆς δευτέρας περιόδου διὰ τοῦ μορίου *δέ*. Τὸ δὲ·

Πολλὰς δ' ἰφθίμους ψυχὰς Ἄϊδι προΐαψεν
ἡρώων, αὐτοὺς δὲ ἑλώρια τεῦχε κύνεσσιν
οἰωνοῖσί τε πᾶσι,

δὲν ἤθελεν ἀποδίδεσθαι τότε εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς, ἀλλ' εἰς τοὺς Τρῶας. Οὕτως οὐ μόνον ἤθελεν ἐξαντλεῖ ἡ ἀρχὴ τὸ πλῆρες περιεχόμενον τοῦ ποιή-

(*) Ἐνταῦθα παρατηρητέον ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἐλπομένην ὅτι ἡ μῆνις εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, ἔχει καὶ πληθυντικὸν ἀριθμόν.

ματος, ἐνῷ κατὰ τὴν ἤδη παραδεδεγμένην ἐξήγησιν μόνον τὸ ἥμισυ ἐξηγεῖται, ἀλλ' ἤθελε συμφωνεῖ καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ περιεχόμενον, ἐνῷ τόρα κατὰ τὴν συνήθη ἐξήγησιν προσκρούει εἰς αὐτό. Διότι τίνας ἥρωας τῶν Ἀχαιῶν ἐστέρησε τῆς κηδείας ἡ τοῦ Ἀχιλλέως μῆνις καὶ παρέδωκε βορὰν εἰς τοὺς κύνας καὶ εἰς τὰ σαρκοφάγα ὄρνεα ; Οἱ ἐν τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῆς μάχης πεσόντες ἐνταφιάζονται μεγαλοπρεπῶς κατὰ τὰς δύο ἐπιούσας. Ἂν δὲ οἱ ἐν τῇ δευτέρᾳ καὶ τρίτῃ ἡμέρᾳ τῆς μάχης πεσόντες ἔμελλον ἴσως νὰ περιμείνωσι πλειότερον (τὴν τετάρτην οὐδεὶς ἔπεσεν ἐκ τῶν ἡρώων τῶν Ἀχαιῶν), καθίσταται ἀκατανόητον, ὅτι δὲν ἀπεδόθησαν καὶ εἰς ἐκείνους αἱ τελευταῖαι τιμαὶ ἅμα τῷ Πατρόκλῳ.

Ἔπειτα δὲν εἶναι φυσικώτερον καὶ πρὸς τὴν ὁμηρικὴν θεωρίαν οἰκειότερον τὸ δραστικὸν *προΐαψεν* ν' ἀναφερθῇ ἀμέσως εἰς τὸν μηνίσαντα Ἀχιλλέα, ἢ ν' ἀποδίδηται πλαγία καὶ συμβολικὴ ἐπενέργεια εἰς τὴν λέξιν ταύτην ; Νομίζομεν, ὅτι δὲν εἶναι δύσκολος ἡ ἐκλογὴ μεταξὺ μήνιδος τοῦ Ἀχιλλέως κατὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος, ἥτις ἔγεινεν αἰτία τῆς αὐτοῦ ἀπραξίας, ἔπεμψε δὲ πολλοὺς ἥρωας πρόωρα εἰς τὸν ᾅδην, καὶ μήνιδος Ἀχιλλέως κατὰ τοῦ Ἕκτορος, ἧς ἕνεκα ἐθυσίασε πολλοὺς Τρῶας, ἃς ἔλειπε δὲ ἡ προσθήκη τῆς εἰς τοὺς κύνας καὶ τὰ σαρκοφάγα ὄρνεα παραδόσεως τῶν νεκρῶν αὐτῶν, ὅπερ ἁρμόζει μόνον εἰς τοὺς Τρῶας, τοὺς ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως πίπτοντας. Διότι τούτων τὰ σώματα μόνον ἔμειναν ἄταφα ἐπὶ τοῦ πεδίου κείμενα, ἐνῷ ὁ τοῦ Ἕκτορος νεκρὸς ἔκειτο πρὸ τοῦ τάφου τοῦ Πατρόκλου ὀφείλων τὴν αὐτοῦ σωτηρίαν εἰς θείαν μεσιτείαν.

Σημαντικὴν ὑπεράσπισιν τῆς ἐξηγήσεως τῶν στίχων τοῦ προοιμίου παρατηροῦμεν τέλος ἐν ταῖς λέξεσι «Διὸς δ' ἐτελείετο βουλή»· διότι ἡ τοῦ Διὸς βουλὴ οὐδόλως εἶναι ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν τῇ Θέτιδι δοθεῖσαν ὑπόσχεσιν, καὶ δὲν ἐκπληροῦται ἐφ' ὅσον ἡ ἐκπλήρωσις αὐτῆς ἐνυπάρχει ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς Ἰλιάδος διὰ τῆς τῶν Ἀχαιῶν ταλαιπωρίας, ἥτις εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς πρώτης μήνιδος τοῦ Ἀχιλλέως, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἰδίαν τοῦ θεοῦ καὶ λίαν διεξοδικὴν ἐξήγησιν (0, 68) διὰ τῆς πτώσεως τοῦ Ἕκτορος τουτέστι τοῦ ἀποτελέσματος τῆς νέας τοῦ Ἀχιλλέως μήνιδος, ἧς ἡ ἀρχὴ συμπίπτει μετὰ τοῦ τέλους τῆς πρώτης μήνιδος. Διατί ὅμως ἀπέφυγεν ὁ ποιητὴς ἐν τῇ ἀρχῇ τῶν στίχων ν' ἀντιθέσῃ ῥητῶς τὸ ὄνομα τῶν Τρώων πρὸς τὸ τῶν Ἀχαιῶν, τοῦτο βεβαίως δὲν δυνάμεθα νὰ ἐξηγήσωμεν. Ἀλλ' ἡ ἀντίῤῥησις αὕτη ἀναφέρεται μόνον εἰς τὴν σαφήνειαν τῆς ἐκφράσεως, καὶ δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ σπουδαία ὡς πρὸς τὰς ἀμφιβολίας τῆς παραδεδεγμένης ἐξηγήσεως.

Ἂς ῥίψωμεν ἤδη ἓν βλέμμα εἰς τὴν μεταβολὴν τῆς μήνιδος, ἣν θεωροῦμεν καὶ τὴν στρόφιγγα τῆς χρονολογίας ταύτης καὶ πάσης τῆς Ἰλιάδος.

Φρονοῦμεν μέν, ὅτι ἡ οὐσία τῆς Ἰλιάδος εἶναι φυσικὸς μῦθος, καὶ ὅτι ἑπομένως ἡ εἰκασία ὁμιλεῖ κατὰ τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ ἐκδοχῆς, δικαιούμεθα δὲ τοσοῦτον ὀλιγώτερον ἐντεῦθεν νὰ κλείσωμεν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπέναντι σαφῶς ἐκφρασθέντων φυσικῶν στοιχείων, καθ' ὅσον ἡ ἔρευνα ἡμῶν δὲν περιστρέφεται περὶ τὴν γένεσιν τῆς ποιήσεως, ἀλλὰ μόνον περὶ τὴν τελευταίαν μορφὴν αὐτῆς, καὶ διὰ τοῦτο ἀποκλείεται τῆς ἡμετέρας ἐρεύνης τὸ ζήτημα, πότε καὶ πῶς αὐτὰ τὰ ἠθικὰ στοιχεῖα εἰσέφρησαν εἰς τὸν μῦθον, ἢ εἰς τὴν ποίησιν. Ὅτι ὅμως οἱ συντάκται τῆς μέχρι σήμερον περιωθείσης ἐκδόσεως τῆς Ἰλιάδος ἐξέλαβον ἠθικῶς τὴν μεταβολὴν τῆς μήνιδος, τοῦτο φαίνεται ἡμῖν ἀναμφισβήτητον. Ὁ Ἀχιλλεὺς ὑβρίσθη καὶ ὤφειλε κατ' ἀπόφασιν τοῦ Διὸς νὰ ἱκανοποιηθῇ· ἀλλ' ὅ,τι ἀνθρωπίνως εἶχε τὸ δικαίωμα ν' ἀπαιτήσῃ, τοῦτο ἐγένετο εἰς αὐτόν, ὅτε οἱ πρέσβεις τῶν Ἀχαιῶν, οἵτινες δεινῶς κατεπιέζοντο ἕνεκα τῆς ἀποφάσεως τοῦ Διός, ἐνεφανίσθησαν εἰς τὴν σκηνὴν αὐτοῦ καὶ εἶπον· Βλέπε εἰς ποίαν ἀνάγκην περιεπέσαμεν, οὐδὲν δυνάμεθα ἄνευ σοῦ, καὶ ἄνευ τῆς σῆς βοηθείας ἀπωλόλαμεν, ἐλέησον ἡμᾶς, συγχώρησον τῷ Ἀγαμέμνονι τὴν ὕβριν, ὅστις ταπεινοῦται ἐνώπιόν σου καὶ ζητεῖ συγγνώμην προσθέτων ἄφθονα δῶρα πρὸς ἐξιλασμόν, καὶ ἔκβαλε ἡμᾶς τῶν δεινῶν. Ὁ δὲ Φοῖνιξ ἀποτρέπει τὸν Ἀχιλλέα ἀπὸ ὑπερηφανείας καὶ μεγαλοφροσύνης, ὑποσημαίνων τὴν συνδεδεμένην αὐταῖς τιμωρίαν (1. 496).

Ἀλλ' Ἀχιλλεῦ δάμασον θυμὸν μέγαν· οὐδέ τί σε χρὴ
νηλεὲς ἦτορ ἔχειν· στρεπτοὶ δέ τε καὶ θεοὶ αὐτοί,
τῶν περ καὶ μείζων ἀρετὴ τιμή τε βίη τε.
Καὶ μὲν τοὺς θυέεσσι καὶ εὐχωλῇς ἀγανῇσιν
λοιβῇ τε κνίσῃ τε παρατρωπῶσ' ἄνθρωποι
λισσόμενοι, ὅτε κέν τις ὑπερβήῃ καὶ ἁμάρτῃ.
Καὶ γάρ τε λιταί εἰσι Διὸς κοῦραι μεγάλοιο
χωλαί τε ῥυσαί τε παραβλῶπές τ' ὀφθαλμώ,
αἵ ῥά τε καὶ μετόπισθ' ἄτης ἀλέγουσι κιοῦσαι.
Ἡ δ' ἄτη σθεναρή τε καὶ ἀρτίπος, οὕνεκα πάσας
πολλὸν ὑπεκπροθέει, φθάνει δέ τε πᾶσαν ἐπ' αἶαν
βλάπτουσ' ἀνθρώπους· αἱ δ' ἐξακέονται ὀπίσσω.
Ὃς μὲν τ' αἰδέσεται κούρας Διὸς ἆσσον ἰούσας,
τὸν δὲ μέγ' ὤνησαν καί τ' ἔκλυον εὐχομένοιο.
Ὃς δέ κ' ἀνήνηται καί τε στερεῶς ἀποείπῃ,
λίσσονται δ' ἄρα ταί γε Δία Κρονίωνα κιοῦσαι
τῷ ἄτην ἅμ' ἕπεσθαι, ἵνα βλαφθεὶς ἀποτίσῃ.
Ἀλλ' Ἀχιλλεῦ πόρε καὶ σὺ Διὸς κούρῃσιν ἕπεσθαι.

Ἡμεῖς νομίζομεν, ὅτι ἡ θέσασα ἐν τῇ Ἰλιάδι χεὶρ τὰς ἀνωτέρω λέξεις τοῦ Φοίνικος ἐθεώρησεν αὐτὰς ὡς τὴν στρόφιγγα τοῦ ποιήματος, καὶ μάλιστα, ὅτι ὅλη αὕτη ἡ μορφὴ εἶναι προϊὸν ἠθοποιοῦ, ὅστις ἤθελε νὰ ἐπιφυλάξῃ τὸν Νέστορα εἰς τὴν πρὸς τὸν Πάτροκλον ἐνεργὸν συμβουλήν, καὶ ὅτι τέλος αἱ ἀπὸ τοῦ Ἀγαμέμνονος *μακρολογίαι περὶ τῆς Ἄτης* δύνανται μόνον νὰ ἐκληφθῶσιν ὡς τὸ « ὁ μῦθος δηλοῖ » (fabula docet)· Ὁ Ἀχιλλεὺς μὴ τηρῶν μέτρα τῆς μήνιδος, καὶ νομίζων τὴν τῶν Ἀχαιῶν ταλαιπωρίαν ἔτι ἀνεπαρκῆ εἰς τὴν ἱκανοποίησιν αὐτοῦ, ἀπαιτεῖ τὴν αὔξησιν αὐτῆς καὶ ἀποβάλλει πᾶσαν διαλλαγήν. Ὁ Ζεὺς ἐκπληροῖ μὲν τὴν τὴν αὐτοῦ ἐπιθυμίαν καὶ αὐξάνει, τὴν τῶν Ἀχαιῶν ταλαιπωρίαν εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε αὐτὸς ὁ Ἀχιλλεὺς ἀναγκάζεται, ἀποστείλας τὸν Πάτροκλον, ν' ἀναστείλῃ τὸ κακόν, καὶ αἱ λιταὶ δὲ ἀπαιτοῦσιν ἱκανοποίησιν παρὰ τοῦ Διὸς διὰ τὴν εἰς αὐτὰς ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως προξενηθεῖσαν ὕβριν. Ὅθεν ὁ Ζεὺς μόνον τὸ ἥμισυ τῶν διπλῶν λιτῶν, ἃς ἀπεύθυνε πρὸς αὐτὸν ὁ Ἀχιλλεύς, εἰσακούει, καὶ ὁ Ἀχιλλεὺς πρέπει ν' ἀποτίσῃ τὴν ἄμετρον αὐτοῦ ὑπερηφάνειαν διὰ τῆς ἀπωλείας τοῦ φίλου αὐτοῦ.

Ἀφ' ἧς στιγμῆς ἔμαθε τὸν θάνατον τοῦ Πατρόκλου, μεταβάλλεται τὸ φρόνημα αὐτοῦ καὶ τὸ ἀντικείμενον τῆς ὀργῆς, καὶ ἐνταυτῷ ἡ Ἰλιὰς μεταβάλλεται εἰς Ἀχίλλειαν, ἤγουν εἰς τὴν διήγησιν τῶν παθῶν καὶ τῆς ἐκδικήσεως τοῦ Ἀχιλλέως.

Ὁ θάνατος τοῦ Πατρόκλου εἶναι ἡ τιμωρία τῆς τοῦ Ἀχιλλέως ὑπερηφανείας ἀπέναντι τῶν δικαίων δεήσεων τῶν Ἀχαιῶν, καὶ διὰ ταῦτα ἡ φανερὰ τοῦ ποιήματος οἰκονομία ἦτο ν' ἀρχίσῃ κατὰ τὴν *μέσην ἡμέραν*, ἐν ᾗ αὐτὸ κορυφοῦται, μετὰ τῶν λιτῶν, καὶ νὰ κλείσῃ μετὰ τῆς πτώσεως τοῦ Πατρόκλου. Ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς Ἀχιλλείας εἶναι συνυφασμένη μετὰ τοῦ τέλους τῆς τῶν Ἀχαιῶν ταλαιπωρίας, ληγούσης ἅμα τῇ εἰσόδῳ τοῦ Πατρόκλου εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ διὰ τῆς ὑφῆς ταύτης περιπλέκεται πάλιν ἡ Πατρόκλεια, τουτέστιν ἡ περὶ τῶν πράξεων καὶ τῆς πτώσεως αὐτοῦ ἀφήγησις. Θαυμασία τῷ ὄντι σύνθεσις κατά τε τὴν ἐπίνοιαν καὶ τὴν διεξαγωγήν.

Φυσικὸν ἐξαγόμενον τῆς ἐκδοχῆς ταύτης εἶναι, ὅτι ὁ Πάτροκλος ἀποτελεῖ τὴν στρόφιγγα τοῦ ποιήματος, ἐπειδὴ ἡ ἐμφάνισις αὐτοῦ εἰς τὸν ἀγῶνα τὸ πρῶτον μέρος φέρει εἰς πέρας τοῦ ποιήματος τουτέστιν εἰς τὴν τῶν Ἀχαιῶν ταλαιπωρίαν ἢ τὴν διήγησιν τῆς τιμωρίας τοῦ Ἀγαμέμνονος διὰ τὴν κατὰ τοῦ Ἀχιλλέως ὑπερηφάνειάν του, καὶ ἐπειδὴ ἅμα τῷ θανάτῳ αὐτοῦ μεταβάλλεται τὸ πάθημα εἰς Ἀχίλλειαν. Ὅτι δὲ ἡ περὶ Πατρόκλου αὕτη γνώμη δὲν εἶναι τρόπον τινὰ παρεμβεβλημένη εἰς τὸ ποίημα, ἀλλ' ὅτι τοὐλάχιστον οἱ τελευταῖον ἐπεξεργασθέντες αὐτὸ ὡρμήθησαν ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἐπόψεως, τοῦτο ἐλπίζομεν ν' ἀποδείξωμεν ἀριθμητικῶς ἐν τῷ τοῦ ἑπομένου τμήματος κεφαλαίῳ, ὅπερ ἐπιγράφεται *μέση ἡμέρα*.

Ἡ εἰκών, ἣν ἐσχηματίσαμεν περὶ τῆς συνδέσεως τῶν δύο ἡμίσεων τοῦ ποιήματος καὶ περὶ τῆς ἐμπλοκῆς αὐτῶν μετὰ τῆς Πατροκλείας, ἀπεικονίζεται περίπου ἐν τῷ ἀκολούθῳ γεωμετρικῷ σχήματι.

Ἀχίλλεια, Ἀχαιῶν ταλαιπωρία, Πατρόκλεια.

1. Ὑπερηφάνεια τοῦ Ἀχιλλέως πρὸς τοὺς πρέσβεις τοῦ Ἀγαμέμνονος.

2. Τέλος τῆς τῶν Ἀχαιῶν ταλαιπωρίας διὰ τοῦ Πατρόκλου.

3. *Πατρόκλου πτῶσις.* — Ἡ Πατρόκλεια ἐπιτρέπει μὲν περιεκτικωτέραν ἐκδοχήν, ἣν θέλομεν ἐξετάσει ἐν τῷ ἀριθμητικῷ τμήματι, ἐκληφθείσης δὲ τῆς τῶν Ἀχαιῶν ταλαιπωρίας καὶ τῆς Ἀχιλλείας ὡς ἀντιθέσεως, τότε μένει εἰς τὴν Πατρόκλειαν ἡ ὁρισθεῖσα περιοχή.

Ἡ ὑπὸ τῆς Ἰλιάδος περιγραφομένη ταλαιπωρία τῶν Ἀχαιῶν διαιρεῖται εἰς τρία μέρη, δηλαδή·

1. Τὴν ἐκ τοῦ λοιμοῦ ταλαιπωρίαν, τὴν ἐκ τῆς ὕβρεως τοῦ Ἀγαμέμνονος πρὸς τὸν ἱερέα τοῦ Ἀπόλλωνος προελθοῦσαν, καὶ τὴν ἐκδίκησιν ἣν ὁ Θεὸς λαμβάνει διὰ τὴν ὕβριν ταύτην. Αὕτη ἡ ταλαιπωρία περιλαμβάνει τὰς 10 πρώτας ἡμέρας τῆς Ἰλιάδος, καὶ σχηματίζει τὴν βάσιν τοῦ διὰ τῆς Ἰλιάδος διήκοντος σωρείτου, ὡς παράγουσα τὴν μεταξὺ Ἀγαμέμνονος καὶ Ἀχιλλέως ἔριδα.

2. Τὴν χαλάρωσιν τοῦ Ἀχαϊκοῦ στρατοῦ διὰ τοὺς φατριασμοὺς τοὺς ἐκ τῆς ὕβρεως τοῦ Ἀγαμέμνονος κατὰ τοῦ Ἀχιλλέως καὶ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ τελευταίου τούτου εἰς τὸ ἑαυτοῦ στρατόπεδον, οἵτινες φατριασμοί, ἂν καὶ προϋπῆρξαν ἤδη ἴχνη αὐτῶν (Α. 106. 177. 287) δὲν ἐμπόδισαν μέχρι τοῦδε τὴν διεξαγωγὴν τοῦ πολέμου. Ἡ χαλάρωσις αὕτη δὲν διεξήχθη λεπτομερῶς ἐν τῷ ποιήματι, ἀλλὰ δύναταί τις νὰ αἰσθανθῇ αὐτήν, καὶ ταύτης ὑποτιθεμένης ἐξηγοῦνται πάνυ ἁπλῶς καὶ φυσικῶς τὰ προηγούμενα περιστατικὰ τῆς πρώτης τῶν Ἀχαιῶν ἐκστρατείας. Διατί ὁ Ζεὺς πρὸ πάντων φροντίζει κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς πρὸς τὴν Θέτιδα δοθείσης ὑποσχέσεως αὐτοῦ τοῦ ν' ἀποπλανήσῃ τοὺς Ἀχαιοὺς εἰς τὸ νὰ ἐκστρατεύσωσι κατὰ τῶν Τρώων; ἐπειδὴ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Ἀχιλλέως εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ ἔπαυσεν ὁ πόλεμος.

Διατί δὲν τολμᾷ ὁ Ἀγαμέμνων, ἀφοῦ εἶδε τὸ τὴν νίκην προμηνύον ὄνειρον, νὰ διατάξῃ τὸν στρατὸν εἰς ἔφοδον κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἀλλὰ προτιμᾷ ἐπὶ τούτῳ ῥᾳδιουργίαν, καθ' ἣν ἀφίνεται ν' ἀναγκασθῇ ὑπὸ τοῦ ἰδίου στρατοῦ εἰς τὴν ἔφοδον ταύτην παρὰ τὴν πλαστὴν αὐτοῦ πρόθεσιν ; Ἐπειδὴ ἡ ἐν τῷ Ἀχαϊκῷ στρατῷ ἕνεκα τῆς ἔριδος πηγάσασα ἀντιπολίτευσις πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα ὑπῆρξε μεγαλητέρα, ἢ βασιλικὴ αὐτοῦ ἐξουσία. Ἐν τῷ τελευταίῳ τμήματι θέλομεν ἐπανέλθει εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο. Ἡ ταλαιπωρία αὕτη καὶ ἡ ἔρις τῶν δύο ἡρώων δὲν εἶναι θεία μοῖρα, ἀλλ' ἔργον ἀνθρώπινον, καὶ ὅτι οὕτως ἐθεώρησεν αὐτὰς ὁ ποιητής, τοῦτο ἐξάγομεν ἐκ τοῦ ὅτι παριστάνει τὸν Δία μετὰ πάντων τῶν ἐπιλοίπων θεῶν μίαν ἡμέραν πρὸ τοῦ συμβάντος τούτου εἰς τοὺς Αἰθίοπας μεταβαίνοντα, καὶ μόλις τὴν τελευταίαν ἡμέραν τῆς περιόδου ταύτης εἰς τὸν Ὄλυμπον ἐπανερχόμενον. Τῷ ὄντι ἡ ἀποδημία αὕτη ἀνευρέθη, ὡς νομίζομεν, ἵν' ἀποδοθῇ εἰς τὴν ἔριδα καθαρῶς ἀνθρώπινος χαρακτήρ.

Ἡ δευτέρα ταλαιπωρία ἄρχεται ἀκριβῶς τὴν πρωΐαν τῆς δεκάτης ἡμέρας καὶ διαρκεῖ μέχρι τῆς πρωΐας τῆς εἰκοστῆς πρώτης, καθ' ἣν συνεκροτήθη ἡ τοῦ λαοῦ συνέλευσις, μεθ' ἣν συνέβη ἔξοδος τῶν Ἀχαιῶν κατὰ τῶν Τρώων ἄνευ τοῦ Ἀχιλλέως. Ὅθεν ἡ διάρκεια αὐτῆς περιλαμβάνει 11 ἡμέρας. — Ἐν τῷ ὑπολογισμῷ τούτῳ ἡ δεκάτη ἡμέρα ἀριθμεῖται διττῶς, διὸ πιστεύομεν, ὅτι ὡς πρὸς τὸ πανταχοῦ κανονικὸν ἀξίωμα τῆς συμμετρίας πρέπει νὰ ὑπολογίζηται ἡ δεκάτη ἡμέρα εἰς τὸν τοῦ λοιμοῦ χρόνον, καὶ ἡ χαλάρωσις τοῦ στρατοῦ πρέπει ν' ἄρχηται ἀπὸ τῆς ἑνδεκάτης ἡμέρας· διότι

κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον λαμβάνομεν διὰ τὸ σύνολον τῆς τῶν Ἀχαιῶν ταλαιπωρίας τὴν ἀκόλουθον συμμετρικὴν διάρθρωσιν, λοιμοῦ ταλαιπωρία 10, χαλάρωσις 10, πολέμου ταλαιπωρία 5 ἡμέραι = 25 διὰ τὴν ὅλην διάρκειαν τῆς τῶν Ἀχαιῶν ταλαιπωρίας.

Ἐπειδὴ δὲ οὔτε ὅλη ἡ δεκάτη ἡμέρα πληροῦται ἐκ τῆς τοῦ λοιμοῦ ταλαιπωρίας, οὔτε ὅλη ἡ εἰκοστὴ πέμπτη ἐκ τῆς τοῦ πολέμου, ἠθέλομεν προτείνει εἰς ἀκριβεῖς λογιστὰς τὰ δύο μέρη τῆς ἡμέρας νὰ ἑνώσωσιν εἰς μίαν, ἐὰν δὲν ἀντετάσσετο ἡ ἀμφιβολία, ὅτι ἀμφότεραι αἱ περίοδοι κλείσουσι κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον τῆς ἡμέρας.

3. Τὴν ἐκ τοῦ πολέμου ταλαιπωρίαν τῶν Ἀχαιῶν, πεπρωμένην παρὰ τοῦ Διὸς πρὸς ἱκανοποίησιν τοῦ Ἀχιλλέως ἕνεκα τῆς εἰς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Ἀγαμέμνωνος προξενηθείσης ὕβρεως. Ὅπερ εἶναι ἐν στενωτέρᾳ σημασίᾳ ἡ ταλαιπωρία τῶν Ἀχαιῶν εἰς ἣν μόνην ἀποβλέπει ἡ ἀρχὴ τοῦ ποιήματος· ἐν ταύτῃ δὲ ἔχομεν τοὺς ἀκολούθους βαθμούς·

1) Ἐν τῇ 21 ἢ ἐν τῇ πρώτῃ μαχίμῳ ἡμέρᾳ, οἱ Τρῶες ἀντιτάσσονται κατὰ πρῶτον κατὰ τῶν Ἀχαιῶν εἰς φανερὰν μάχην ἄνευ τοῦ Ἀχιλλέως, καὶ ἡ τῶν Ἀχαιῶν ἀπώλεια εἶναι τόσον μεγάλη, ὥστε δέχονται ἀνακωχὴν πρὸς ἐνταφιασμὸν τῶν νεκρῶν, καὶ πρέπει μάλιστα νὰ σκέπτωνται περὶ τῆς ἐξασφαλίσεως αὐτῶν. Κατὰ τὴν ἡμετέραν περὶ τῆς σειρᾶς τῶν ἰδεῶν τῶν ποιησάντων τὴν χρονολογι τὴν διάρθρωσιν γνώμην. ἡ τειχοδομία δὲν ἐπιτρέπει ἄλλην ἐξήγησιν· καὶ ἂν ὁ Νέστωρ ἐν τῇ αὐτοῦ εἰσηγήσει εὐκόλως ἐξολισθαίνει εἰς τὴν ἀσθενῆ ταύτην κατάστασιν τῶν Ἀχαιῶν, δυνατὸν εἰπεῖν, ὅτι τοῦτο ἀνταποκρίνεται εἰς τὸν διπλωματικὸν αὐτοῦ χαρακτῆρα, ἀποβλέποντα τὴν διατήρησιν τῆς ἰδίας δημοτικότητος. Ἀλλ' ὁ λόγος αὐτοῦ καὶ ἡ ὅλη διήγησις τῆς 22 καὶ 23 ἡμέρας ἀνήκουσιν ὁμολογουμένως εἰς τὰ ἀσθενέστατα μέρη τῆς Ἰλιάδος. Ὅθεν

2) Ἐν τῇ 23 ἡμέρᾳ τειχοδομία.

3) Ἐν τῇ 24 ἢ τῇ 2 τῆς μάχης ὁ περιορισμὸς τῶν Ἀχαιῶν ὄπισθεν τῶν τειχῶν.

4) Ἐν τῇ 25 κορυφὴ καὶ τέλος τῆς τῶν Ἀχαιῶν ταλαιπωρίας διὰ τῆς ἀναμίξεως τοῦ Πατρόκλου εἰς τὸν ἀγῶνα, ἔνθα πρέπει νὰ διακριθῶσι τὰ ἑξῆς τμήματα·

a) Τραυμάτισις τῶν ἀριστέων ἐν τῇ κατὰ τὸ πεδίον μάχῃ.

b) Ἀναχώρησις ὄπισθεν τῶν τειχῶν καὶ ἀγὼν περὶ αὐτά.

c) Ἔφοδος τῶν τειχῶν.

d) Ναοῦ ἐμπρησμός.

e) Τέλος τῆς τῶν Ἀχαιῶν ταλαιπωρίας διὰ τοῦ Πατρόκλου.

Ὡς πρὸς τὴν Ἀχίλλειαν ὁ Ἀχιλλεὺς ἀποτελεῖ τὸ κύριον πρόσωπον τοῦ ποιήματος, εὐθὺς ἅμα λαβὼν μέρος εἰς τὴν πρᾶξιν. Ἐντεῦθεν τὸ ποίημα περιορίζεται εἰς τὴν διήγησιν τῶν πράξεων καὶ παραλείψεων αὐτοῦ. Τὰ κύρια πρόσωπα τῆς τῶν Ἀχαιῶν ταλαιπωρίας εἰσάγονται ὡς δραματικὸν ἐπεισόδιον, καὶ ἐν τέλει τοῦ ποιήματος ἀποβάλλονται ἐντελῶς. Τούτου ἕνεκα τὸ μὲν πρῶτον μέρος τοῦ ποιήματος φέρει μᾶλλον ἱστορικὸν χαρακτῆρα, τὸ δὲ δεύτερον μᾶλλον βιογραφικόν, καὶ ἐν τῇ ἀμιμήτῳ ἐμπλοκῇ τῶν δύω μερῶν εἰς ἓν ὅλως συνίσταται καθ' ἡμᾶς τὸ μέγιστον τῆς Ἰλιάδος πλεονέκτημα.

Ὡς πρὸς τὴν διάρθρωσιν δὲ τῆς Ἰλιάδος ὡς ἄσματα τῆς τοῦ Ἀχιλλέως μήνιδος, ἐνθυμίζομεν μόνον τὸ ἤδη προειρημένον περὶ τῆς ὁμαίας δηλ. δεκατετραημέρου διαρκείας τῶν δύο ἀσμάτων τοῦ ἡσυχάζοντος καὶ δρῶντος Ἀχιλλέως· διότι ἐν τῇ Ἀχιλλείᾳ δὲν ἠδυνήθημεν ν' ἀνακαλύψωμεν οὐδεμίαν συμμετρικὴν διάρθρωσιν. Διαιρεῖται δηλονότι αὕτη εἰς 3 ἡμέρας ἐνεργείας, τουτέστιν ἡμέραν πολεμικῶν πράξεων, καὶ 2 κηδείας τοῦ Πατρόκλου, 9 ἡμέρας τῆς ἕλξεως (τὴν ἔκφρασιν ταύτην μεταχειριζόμεθα κατὰ τὴν ἔννοιαν τῆς μέχρι τοῦδε παραδεδεγμένης ἐπόψεως καίτοι ἡ Ἰλιὰς ὁμιλεῖ μόνον *περὶ μιᾶς ἕλξεως*, καὶ ἡ παραιτέρω πρὸς τὸν νεκρὸν ἀδικία τοῦ Ἀχιλλέως δύναται νὰ περιορισθῇ εἰς τό, ὅτι ἀφίνει αὐτὸν ἄταφον. Τὴν πρωΐαν τῆς 13 ἡμέρας ἀκολουθεῖ ἡ περὶ ἀποδόσεως τοῦ Ἑκτορείου νεκροῦ ὑπόσχεσις, καὶ τὴν ἑσπέραν τῆς 14 γίνεται αὐτὴ ἡ ἀπόδοσις, καὶ οὕτω σχηματίζεται τὸ ἑξῆς σχῆμα 3+9+2=14 ἤ, συγκαταριθμουμένης καὶ τῆς ἑσπέρας τῆς μέσης ἡμέρας, καθ' ἣν ἄρχεται ἡ μῆνις κατὰ τοῦ Ἕκτορος, καὶ ὁ Ἀχιλλεὺς βοᾷ ἐν τῇ τάφρῳ = 15. Ὅτι δὲ ἡ Ἀχίλλεια τελευτᾷ μετὰ τῆς διηγήσεως τοῦ τρόπου καθ' ὃν ὁ Ἀχιλλεὺς παραδίδεται εἰς ἡσυχίαν, φαίνεται ἡμῖν λίαν συμαντικόν. Ἡ Ἰλιὰς ἀφηγεῖται τὴν πρᾶξιν ταύτην ἐντὸς 4 διαφόρων νυκτῶν· ἐν τῇ νυκτὶ τῇ πρὸ τῆς μέσης ἡμέρας ὁ Ἀχιλλεὺς ὁρμᾷ πρὸς ἡσυχίαν (τὴν πρὸ τῆς 26 νύκτα δαπανᾷ εἰς θρηνολογίαν τοῦ Πατρόκλου), ἐν δὲ ταῖς νυξὶ ταῖς πρὸ τῆς 27 καὶ 28, εἶναι ἀπὸ καρδίας λελυπημένος, ἐν δὲ τῇ πρὸ τῆς 29 ὑπὸ ἄλγους παροξύνεται εἰς μανίαν. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς περιπαθεῖς ταύτας καταστάσεις ἡ Ἰλιὰς ἀφίνει τὸν ἥρωα αὐτῆς, ἐνῷ ὁ ἥρως ἀναπαύεται ἀπαθῶς, συναισθανόμενος τὴν καλὴν αὐτοῦ πρᾶξιν. Ἐν τῇ αὐτῇ ἀντιθέσει πιθανῶς ὁ Ὀδυσσεὺς προσορμίζεται εἰς Ἰθάκην κοιμώμενος, ἥτις δὲν εἶναι ἴσως τυχαία, ἀλλὰ σκόπιμος ἐκ μέρους τοῦ ποιητοῦ.

Ἐκ τῶν προειρημένων ἕπεται, ὅτι ἡ Ἰλιάς, ὅπως νῦν περισώζεται εἰς ἡμᾶς, ἠδύνατο νὰ ὀνομασθῇ ἆσμα τῆς ἄτης τοῦ Ἀγαμέμνονος πρὸς τὸν Ἀχιλλέα καὶ τῆς τοῦ Ἀχιλλέως πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα.

C. *Ἡ ἐν Ὀλύμπῳ χρονολογία.*

Ἔνδεκα ἡμέρας διήρκεσεν ἡ τοῦ Διὸς ἐπίσκεψις παρὰ τοῖς Αἰθίοψιν ἀπὸ τῆς 9—19 συμπεριλαμβανομένης τῆς γενικῆς χρονολογίας.

Κατὰ τὴν 2 (20) πρωΐαν ἐπανέρχεται εἰς τὸν Ὄλυμπον. Κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν γίνεται ἡ δέσις τῆς ἐν τῇ Ἰλιάδι κυρίας πράξεως διὰ τῆς παρακλήσεως τῆς Θέτιδος καὶ τῆς ὑποσχέσεως τοῦ

Διός. Ἐκ τῶν ἐν τῇ Ἰλιάδι περιγραφομένων ἡμερῶν αὕτη εἶναι ἡ μόνη, ἥτις περιστρέφεται ἀποκλειστικῶς περὶ τὸν Ὄλυμπον. Κατὰ τὴν νύκτα τὴν πρὸ τῆς 13 ἄρχεται ἡ τοῦ Διὸς ἐπενέργεια εἰς τὸν ἀγῶνα πρὸ τῆς Τροίας· διότι παρακινεῖ τοὺς Ἀχαιοὺς ἀπατηλῶς εἰς ἔξοδον κατὰ τῶν Τρώων ἄνευ τοῦ Ἀχιλλέως.

Ἡ 14 (22) ἡμέρα, καθ' ἣν οἱ πεσόντες καίονται, καὶ ἡ 15 (23), καθ' ἣν ἐνταφιάζονται, καὶ οἰκοδομεῖται τὸ τεῖχος εἶναι ἄνευ θείας ἐπενεργείας ἐπὶ τῶν ἐν Τροίᾳ συμβάντων· διότι αἱ τοῦ Ποσειδῶνος μεμψιμοιρίαι ἕνεκα τῆς τειχοδομίας, καὶ ἡ ὑποδυμία, καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Διὸς νουθέτησις εἶναι ὅλως Ὀλύμπιον συμβάν.

Ἤδη πρὸ τῆς ἑσπέρας τῆς 16 (24) ἐκδηλοῦται ἡ θεία ἐπενέργεια δι' ἀπειλητικῶν σημείων καὶ ἐκτείνεται ἐπὶ τὴν 16, 17, καὶ 18 (24. 25 καὶ 26).

Ἀπ' ἐναντίας ἡ ἐπενέργεια αὕτη παύει κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἐνταφιασμοῦ τοῦ Πατρόκλου καὶ τὴν ἐφεπομένην ἐννεάδα τῆς τοῦ Ἀχιλλέως ὀργῆς ἐπὶ τῷ Ἑκτορείῳ νεκρῷ, τουτέστι κατὰ 11 ἡμέρας, αἵτινες φανερὰ ἀντιστοιχοῦσιν εἰς τὰς 11 ἡμέρας τῆς ἐπισκέψεως τῶν θεῶν παρὰ τοῖς Αἰθίοψι κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐν Ὀλύμπῳ χρονολογίας· μάλιστα ἡ ἀπάντησις, ἣν ἡ Ἶρις δίδει εἰς τὸν Ζέφυρον προσκαλοῦντα αὐτὴν νὰ καθήσῃ, Ψ. 205

Οὐχ ἕδος· οὐ μὰν γὰρ αὖτις ἐπ' Ὠκεανοῖο ῥέεθρα,
Αἰθιόπων ἐς γαῖαν, ὅθι ῥέζουσ' ἑκατόμβας
Ἀθανάτοις, ἵνα δὴ καὶ ἐγὼ μεταδαίομαι ἱρῶν,

δικαιοῖ τὴν εἰκασίαν, ὅτι ὁ ποιητὴς ἐφαντάζετο ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ τοὺς θεοὺς ἐπισκεφθέντας αὖθις τοὺς Αἰθίοπας. Μερικαὶ πράξεις τῆς θείας μετοχῆς καὶ ἐπενεργείας ἐπὶ τῆς διαρκείας τῆς ἐποχῆς ταύτης δὲν ἐναντιοῦνται εἰς τὴν εἰκασίαν ταύτην, καθότι ἀπαντῶνται συχνότερα καὶ κατὰ τὴν πρώτην ἐπίσκεψιν τῶν θεῶν παρὰ τοῖς Αἰθίοψιν.

Ἅμα τῇ 12 πρωΐᾳ, κατὰ τὴν εἰκασίαν ταύτην, οἱ θεοὶ ἐπανέρχονται ἀπὸ τῆς δευτέρας παρὰ τοῖς Αἰθίοψιν ἐπισκέψεως εἰς τὸν Ὄλυμπον οἵτινες, καί τοι ἀπόντες, δὲν ἀπώλεσαν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν τὰ Τρωϊκὰ συμβάντα, ἀλλὰ καὶ μακρόθεν ἐφιλονείκουν περὶ αὐτῶν, καὶ ἤδη ἀποφασίζει ὁ Ζεὺς νὰ διαλύσῃ τὰς ἔριδας ταύτας καὶ νὰ ἀποδώσῃ τὸν τοῦ Ἕκτορος νεκρὸν εἰς τοὺς ἑαυτοῦ. Ἡ τῆς Θέτιδος πρὸς τὸν Ἀχιλλέα ἀποστολὴ πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἀποφάσεως ταύτης, καὶ ἡ δήλωσις τούτου, ὅτι θέλει ὑπακούσει, πίπτουσιν εἰς τὴν πρωΐαν τῆς 30 (38) ἡμέρας· διότι ἡ Θέτις ἔρχεται εἰς τὸν υἱόν αὐτῆς ἤδη πρὸ τοῦ ἀρίστου. Ὅρ. Ἰλ. Ω, 124.

Καὶ ἡ τῆς Ἴριδος ἀγγελία πρὸς τὸν Πρίαμον πίπτει εἰς ταύτην τὴν ἡμέραν, ἐπίσης καὶ τὸ τοῦ Διὸς πρὸς τὸν Ἑρμῆν πρόσταγμα τοῦ νὰ ὁδηγήσῃ τὸν Πρίαμον εἰς τὸ τῶν Ἀχαιῶν στρατόπεδον φαίνεται ὅτι ἐδόθη ἤδη πρὸ τῆς δύσεως τοῦ ἡλίου· διότι ὁ Ἑρμῆς ἐπερίμενε τὸν Πρίαμον εἰς τὴν διάβασιν τοῦ Ξάνθου, καὶ ἅμα οὗτος ἐφθασεν ἐκεῖ. *Ἐν ποταμῷ· δὴ γὰρ καὶ ἐπὶ κνέφας ἤλυθε γαῖαν* Ω. 851.

Ὅθεν κατὰ τὴν ἐκδοχὴν ταύτην ἀπολήγει ἡ τοῦ Διὸς εἰσήγησις περὶ τῆς ἀποδόσεως τοῦ νεκροῦ τοῦ Ἕκτορος, καὶ μετ' αὐτῆς ἐν γένει ἡ ἐπὶ τῶν γηΐνων πραγμάτων ἐπενέργεια αὐτοῦ κατὰ τὴν 30 ἡμέραν τῆς ἐν Ὀλύμπῳ χρονολογίας· διαρθροῦται δ' αὕτη ὡς ἑφεξῆς·

$$11+1+6+11+1=30.$$

Ἀφαιρουμένων δ' ἐντεῦθεν τῶν ἡμερῶν τῆς τοῦ Διὸς ἐπενεργείας ἐπὶ τῶν ἐν Τροίᾳ πραγμάτων, τότε ἡ 12 ἡμέρα, καθ' ἣν γίνεται ἡ δέσις, καὶ ἡ 30, καθ' ἣν εἰσάγεται ἡ λύσις αὐτῆς, μετὰ τῶν 4 ὑπ' αὐτοῦ διευθυνομένων μαχίμων ἡμερῶν ἀποτελοῦσι τὸν ἀριθμὸν 6. Ὅθεν ὁ Ζεὺς παρίσταται ἐνεργὸς μόνον κατὰ τὸ ἓν πέμπτον τῆς ἐν Ὀλύμπῳ περιόδου, 22 δὲ ἡμέρας φαίνεται ἀπὼν ἐκ τοῦ Ὀλύμπου καὶ διαμένων παρὰ τοῖς Αἰθίοψι, καὶ κατὰ τὰς δύο ἡμέρας τῆς κηδείας τῶν κατὰ τὴν πρώτην μάχιμον ἡμέραν πεσόντων ἀπέχει πάσης ἐπενεργείας εἰς τὰ ἐν Τροίᾳ συμβαίνοντα.

Ἡ ἐν Ὀλύμπῳ χρονολογία δύναται ν' αὐξήσῃ κατὰ μίαν ἐννεάδα ἐὰν ἐκταθῇ εἰς τὴν ἐπενέργειαν τῶν δρώντων πρὸ καὶ μετὰ τὸν Δία υἱῶν αὐτοῦ Ἀπόλλωνος καὶ Ἑρμοῦ, καὶ ἐὰν τότε δὲν ἄρχηται τὴν 9ην, ἀλλὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς γενικῆς χρονολογίας καθ' ἣν ὁ Ἀπόλλων ἐπιπέμπει τὸν λοιμὸν εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς, καὶ τελευτᾷ τὴν 30, καθ' ἣν ὁ Ἑρμῆς ὑποστηρίζει τὸν Πρίαμον εἰς τὴν μετάβασιν καὶ ἐπάνοδον αὐτοῦ. Ἡ οὕτως ὅμως ἐκτεινομένη ἐν Ὀλύμπῳ περίοδος δὲν παρέχει συμμετρικὸν σχῆμα.

—o—

Ἐφ' ὅσον ὁ καθ' ἡμᾶς πίναξ ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τῆς περισωθείσης ἡμῖν ἐκδόσεως τῆς Ἰλιάδος, δὲν δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν αὐτὴν ὡς τι μὴ ἔχον ἀρχὴν καὶ τέλος, ἀλλ' ὡς ὅλον τεχνηέντως διηρθρωμένον, καὶ αὐτὸ καθ' αὑτὸ αὐθύπαρκτον· ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ μέρη τοῦ ὅλου ἐννοητέα. Ἐὰν δὲ ἡ διάταξις τῆς ὕλης ἐνιαχοῦ δὲν ἦναι ἐλευθέρα μορφῆς, τοῦτο οὐδόλως βλάπτει τὴν ἐκτυπουμένην ἐν τῇ συλλήψει τοῦ σχεδίου αὐτοῦ τέχνην.

II. Ο ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ ΤΗΣ ΟΔΥΣΣΕΙΑΣ.

1. *Δικαιολογία τῶν ὑπολογισμῶν.*

Ὁ σκοπὸς ἡμῶν ἦτο νὰ περιορίσωμεν τὴν ἡμετέραν ἔρευναν εἰς μόνην τὴν Ἰλιάδα, μετὰ ταῦτα δὲ ἐξετείναμεν αὐτὴν ἐξ ἀνάγκης καὶ εἰς τὴν Ὀδύσσειαν. Τί ὅμως φρονοῦσιν οἱ φιλόλογοι εἰδικῶς περὶ τῆς Ὀδυσσείας, καὶ πῶς αἱ ἐπόψεις αὐτῶν συνδυάζονται πρὸς τὴν ἡμετέραν, ταῦτα πάντα ὅλως ἀγνοοῦμεν.

Ἐν τῷ ὑπολογισμῷ τῆς χρονολογικῆς διαρθρώσεως τῆς Ὀδυσσείας εὕρομεν ὡς καὶ ἐν τῇ Ἰλιάδι μίαν μόνην δυσκολίαν, δηλαδή·

Τὸ τέλος τῆς κατασκευῆς τῆς σχεδίας τοῦ Ὀδυσσέως καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ ἐξ Ὠγυγίας εἰς Σχερίαν πλοῦ ὁρίζεται (Ὀδ. ε. 262 καὶ 263) ὡς ἑφεξῆς·

Τέτρατον ἦμαρ ἔην καὶ τῷ τετέλεστο ἅπαντα.
Τῷ δ' ἄρα πέμπτῳ,

ἤτοι τὴν πέμπτην ἡμέραν ἐπιχειρεῖ τὴν θαλασσο-

πορίαν, καὶ ἀναφύεται τὸ ζήτημα, ἐὰν πρέπῃ νὰ παραδεχθῶμεν 4 ἐργασίμους ἡμέρας, ἢ 3 μόνον, καὶ εἰς ταύτας νὰ προσθέσωμεν ὡς τετάρτην τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν τὸ ποίημα μᾶς μεταβιβάζει διὰ τοῦ Ἑρμοῦ εἰς Ὠγυγίαν, καὶ ὁ κύριος ἥρως πρώτην ἤδη φορὰν παρίσταται.

Κατ' ἀρχὰς παρεδέχθημεν 4 ἐργασίμους ἡμέρας, καὶ οὕτως εἴχομεν διὰ τὴν Ὀδύσσειαν περιοχὴν ἐκ 41 ἡμερῶν, ἐν ᾗ ὅμως δὲν ἠδυνήθημεν ν' ἀνεύρωμεν χρονολογικήν τινα διάρθρωσιν κατὰ τὰ ἐξαγόμενα τῆς Ἰλιάδος. Νέα ἀναθεώρησις τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος χωρίων μᾶς ἐχεραγώγησε τέλος εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ νὰ θεωρήσωμεν αὐτὰ κατὰ τὸν δεύτερον τῶν εἰρημένων τρόπον, καὶ οὕτως ἡ ζητουμένη διάρθρωσις προέκυψεν αὐτομάτως. Ὅθεν πιστεύομεν ἀδιστάκτως, ὅτι ὁ διαιρέσας τὴν Ὀδύσσειαν χρονολογικῶς ἐξέλαβε τοὺς προειρημένους στίχους, ὥσπερ ἡμεῖς.

Εὐθὺς ὡς ἀποδώσωμεν εἰς τὴν Ὀδύσσειαν περιοχὴν 40 ἡμερῶν, λαμβάνομεν ἐν Ε. 33 καὶ 34 τὴν κλεῖδα τῆς συμμετρικῆς διαρθρώσεως αὐτῶν· διότι ἐκεῖ ὁρίζει ὁ Ζεὺς ῥητῶς τὴν 20 ἡμέραν τοῦ ἐξ Ὠγυγίας εἰς Σχερίαν πλοῦ πρὸς τὴν ἀπόβασιν τοῦ Ὀδυσσέως εἰς τὴν τελευταίαν νῆσον, καὶ κατὰ ταῦτα λέγεται (ἐν Ε. 278 καὶ 279), ὅτι μετὰ 17 ἡμερῶν ἡσυχον πλοῦν εἶδε τὴν 18 τὴν νῆσον Σχερίαν. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν βλέπει αὐτὸν ὁ ἐξ Αἰθιοπίας ἐπανερχόμενος Ποσειδῶν καὶ κινεῖ κατ' αὐτοῦ τὴν δύμερον τρικυμίαν, περὶ ἧς λέγεται Ε. 388,

Ἔνθα δύο νύκτας, δύο τ' ἤματα, κύματι πηῷ πλάζετο.

Ἐντεῦθεν ἐξάγεται ἐναργέστατα, ὅτι ἡ χρῆσις τῆς γλώσσης ἠνάγκασε τῆς ἡμέρας νὰ προταχθῇ ἡ νύξ, ὁσάκις ἀμφότεραι συναναφέρονται· ἐπειδὴ ἀριδήλως ὁ ποιητὴς ὑποθέτει, ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς δὲν βλέπει τὴν ὄψιν τῆς Σχερίας τὴν 18 ἑσπέραν, ἀλλὰ τὴν 18 πρωΐαν. Ἡ ἐν Ε. 390 ῥηθεῖσα τρίτη ἡμέρα, ἐν ᾗ ὁ Ὀδυσσεὺς ἀπέβη, εἶναι ἐντεῦθεν ἡ 20 ἡμέρα τοῦ πλοῦ αὐτοῦ. Ὁ εἰκοσάμερος λοιπὸν πλοῦς ἀπαρτίζει τὸ χρονολογικὸν μέσον τῆς τεσσαρακονθημέρου Ὀδυσσείας, ἥτις ἔχει κοινὸν μετὰ τῆς Ἰλιάδος τὴν διαίρεσιν τῶν ἡμερῶν αὐτῆς εἰς περιληπτικὰς ἡμέρας καὶ εἰς ἡμερολόγιον, ὅμως ἐφ' ὅσον καθ' ἡμᾶς σχηματίζει σκόπιμον ἀντίθεσιν πρὸς τὴν Ἰλιάδα, ὅπως αἱ χρονολογικαὶ αὐτῆς ἡμέραι ἀποτελοῦσι τὸ χρονολογικὸν μέσον τοῦ ποιήματος, εἰς ὃ προσαρτῶνται αἱ εἰς δύο μέρη διῃρημέναι χρονικαὶ ἡμέραι, ἐνῷ αἱ συναπτόμεναι 9 χρονικαὶ ἡμέραι τῆς Ἰλιάδος εἶναι τὸ κέντρον αὐτῆς, καὶ τούτου αἱ δύο περιληπτικαὶ ἀπαρτίζουσι τὰς πτέρυγας.

2. *Ἐξέτασις τοῦ χρονολογικοῦ πίνακος τῆς Ὀδυσσείας.*

(Βλπ. τὸν χρονολογικὸν πίνακα ἀριθ. V.)

Ἡ Ὀδύσσεια ἄρχεται ἀπὸ ἑπτὰ ἀλλεπαλλήλων χρονικῶν ἡμερῶν, εἰς ἃς προσθέτομεν καὶ τὰς τρεῖς περιληπτικὰς ἡμέρας, καθ' ἃς ὁ Ὀδυσσεὺς κατασκευάζει τὴν σχεδίαν καὶ προπαρασκευάζει τὴν ἐξ Ὠγυγίας ἀναχώρησιν αὐτοῦ. Τὸ τμῆμα τοῦτο θεωροῦμεν ὡς ἔκθεσιν τοῦ ποιήματος, ἧς ὁ σκοπὸς εἶναι ἡ ἀφήγησις ὅλων τῶν εἰς τὸν ἀναγνώστην ἀναγκαίων περιστατικῶν πρὸς ὀρθὴν κατάληψιν τῆς πράξεως καὶ τῆς σχέσεως αὐτῆς πρὸς τὸν Ἀχαϊκὸν κόσμον.

Κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην ἡ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ποιήματος ἐν Ὀλύμπῳ σκηνή, καθ' ἣν ἐκφράζεται μόνον ὁ σκοπὸς τοῦ νὰ συνδράμωσιν οἱ θεοὶ τὸν Ὀδυσσέα *εἰς τὸ μέλλον*, καὶ ὅτι μετέπειτα (A, 84) θέλει πεμφθῇ ὁ Ἑρμῆς εἰς Ὠγυγίαν, ἡ σκηνὴ αὕτη ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ γνωστοποιήσῃ εἰς τὸν ἀναγνώστην τὴν ἀντίθεσιν τοῦ Ὀδυσσέως καὶ Ἀγαμέμνονος, τῆς Πηνελόπης καὶ Κληταιμνήστρας, τοῦ Αἰγίσθου καὶ τῶν μνηστήρων, τοῦ Τηλεμάχου καὶ τοῦ Ὀρέστου, ὅπερ φαίνεται ἡ κυρία ἰδέα τοῦ ποιητοῦ, καὶ ὡς τοιαύτη διήκει δι' ὅλου τοῦ ποιήματος ὡς στάθμη.

Ἐνταῦθα προσαρτᾷ τὴν περὶ καταστάσεως τοῦ οἴκου τοῦ Ὀδυσσέως περιγραφήν, τὴν θέσιν τοῦ Τηλεμάχου καὶ τῆς Πηνελόπης πρὸς τοὺς μνηστῆρας. Ἐκ τῆς οἰκίας μεταβαίνει ἔπειτα εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ ἐντεῦθεν παρίστησιν ἡμῖν τὴν πολιτικὴν θέσιν τῆς νήσου. Ἀφοῦ ὁ ποιητὴς περιέγραψε τὴν κατάστασιν τῆς οἰκίας καὶ τῆς νήσου τοῦ Ὀδυσσέως συντόμως πρὸ τῆς ἐπανόδου αὐτοῦ, ῥίπτει βλέμμα εἰς τὰς τύχας ἁπάντων τῶν ἐν Τροίᾳ συνεταίρων αὐτοῦ διηγούμενος μετὰ σύντομον ἀρίθμησιν τῶν ἐκεῖ πεσόντων ἡρώων σχεδὸν ἅπαντα τὰ περίεργα τῆς ἐπανόδου τῶν λοιπῶν, καὶ ἐν ταύτῃ τῇ διηγήσει ἐξαντλεῖ σχεδὸν ὅλους τοὺς δυνατοὺς τρόπους τῆς ἐπανόδου. Ὁ Ὀπούντιος Αἴας, ἀνακάμπτων οἴκαδε καταβάλλεται ὑπὸ τῶν στοιχείων, ἅτινα ὁ Ποσειδῶν ὠργισμένος διὰ τὴν θρασύτητα ἐκείνου διήγειρε κατ' αὐτοῦ, ὁ δὲ Ἀγαμέμνων καταβάλλεται ὑπὸ τῆς ἐνέδρας τοῦ Αἰγίσθου, ὃν ὁ Ζεὺς ματαίως παρῄνεσε, καὶ ἤδη καταλαμβάνει αὐτὸν ἀνταξία κακουργίας αὐτοῦ τύχη. Ὁ Μενέλαος, μόλις πρὸ 2 ἐτῶν ἐπανελθὼν οἴκαδε, ἀπώλεσε πλανώμενος τὸ μεῖζον μέρος τῶν νηῶν αὐτοῦ, ἀλλ' ὅμως ἔσωσε τοὺς ἑαυτοῦ ἑταίρους. Μόνον ὁ Νέστωρ, Διομήδης Φιλοκτήτης, καὶ Ἰδομενεὺς ἐπανῆλθον ἀβλαβεῖς εἰς τὴν πατρίδα αὐτῶν.

Πρὸς ἐντελῆ ἀποπεράτωσιν τοῦ Τρωϊκοῦ μύθου προσαπαιτεῖται μόνον ἡ ἐπάνοδος τοῦ Ὀδυσσέως καὶ αἱ συνέπειαι αὐτῆς, ὧν ἡ περιγραφὴ ἀποτελεῖ τὸ ἀντικείμενον τοῦ ἡμετέρου ποιήματος. Ὁ Ὀδυσσεὺς λοιπόν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς φίλους αὐτοῦ, ἀπολέσας πάσας τὰς ναῦς καὶ τοὺς ἑταίρους, ἐπανέρχεται μόνος καὶ ἄγνωστος εἰς τὴν ἰδίαν πατρίδα Ἰθάκην.

Ἡ διὰ τὸ πανόραμα τοῦτο ἐκλεχθεῖσα κόσμησις εἶναι ἡ τοῦ Τηλεμάχου εἰς τὴν Πελοπόννησον ἀποδημία, ἥτις ὡς πρᾶξις θεωρουμένη, στερεῖται πάσης σημασίας ὡς πρὸς τὸ κύριον ποίημα· διότι ἐπιτυγχάνει ἄραγε τοῦ σκοποῦ; Τί μανθάνει περὶ τῆς ἐπανόδου τοῦ πατρός; Παρὰ τοῦ Νέστορος οὐδέν, παρὰ τοῦ Μενελάου ἀμυδρὰν ἐλπίδα μόνον.

Ὅτι δὲ τὸ ποίημα πρὶν ἔτι στραφῇ πρὸς τὸν Ὀδυσσέα, ἐπανέρχεται αὖθις εἰς τὴν Ἰθάκην, ἵνα

ἐν 223 ἰσχνοῖς στίχοις περιγράψῃ τὴν ἐντύπωσιν, ἣν παρέσχεν εἰς τοὺς μνηστῆρας καὶ τὴν Πηνελόπην ἡ περὶ τῆς ἀποδημίας τοῦ Τηλεμάχου ἀγγελία, τοῦτο δύναται νὰ ἐξηγηθῇ διὰ τῆς ὑποθέσεως, ὅτι ὅλον τὸ τεμάχιον, ἢ τοὐλάχιστον τὸ ὄνειρον τῆς Πηνελόπης εἶναι ἀριθμητικὸν παραβοήθημα διὰ ν' ἀποδοθῶσιν εἰς τὸ ἄσμα τοῦ ποθουμένου Ὀδυσσέως, περὶ οὗ παρακατιόντες θέλομεν ὁμιλήσει, 2222 στίχοι. Ἡ χρονολογικὴ ἔκθεσις παραμελεῖ κατὰ τὴν ἡμετέραν ἰδέαν τὴν διαίρεσιν ταύτην, διότι ἐν τῇ περὶ τῶν πραγμάτων τῆς Ἰθάκης καὶ τῆς Ἀχαΐας διηγήσει ἡ ἔκθεσις αὕτη προσθέτει τὴν περιγραφὴν τοῦ κυρίου ἥρωος, εἰσάγουσα αὐτὸν θρηνοῦντα ἐπὶ τῆς παραλίας καὶ προπαράσκευάζοντα τὰ τῆς ἀποδημίας του.

Ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ ποιήματος περιλαμβάνει τὸ ἄσμα περὶ τοῦ ποθουμένου Ὀδυσσέως ἐμπεριέχον 6 ἡμερονύκτια, καὶ τὸν Ὀδυσσέα θρηνοῦντα ἐν Ὠγυγίᾳ ἐπὶ ἓν ἡμερονύκτιον, λοιπὸν ἑπτὰ χρονικὰς ἡμέρας, ἔπειτα τὸν Ὀδυσσέα ἐν Ὠγυγίᾳ ἐπισπεύδοντα τὴν ἐπάνοδόν του, τρεῖς περιληπτικὰς ἡμέρας. Ὅθεν τὸ ὅλον 10 ἡμέραι.

Μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν ταύτην, ἢ πρὸς κίνησιν προπαρασκευὴν ἀκολουθεῖ ἡ πρώτη περίοδος τῆς κινήσεως αὐτῆς ἥτις, ὡς ἤδη ἐρρέθη, μετὰ 20 περιληπτικῶν ἡμερῶν ἀποτελεῖ τὸ χρονολογικὸν μέσον τῆς Ὀδυσσείας.

Ἐνταῦθα προσαρτᾶται ἔπειτα τὸ δεύτερον μέρος τῶν χρονικῶν ἡμερῶν, ὅπερ ὡς τὸ πρῶτον, διαιρεῖται εἰς δύο τμήματα ἀνὰ 3 καὶ 7 ἡμέρας, ἀλλὰ μετὰ τῆς διαφορᾶς, ὅτι ἐδῶ ὅλαι αἱ 10 ἡμέραι ἀνήκουσιν εἰς τὴν τάξιν τῶν χρονικῶν ἡμερῶν.

Περὶ δὲ τῶν τριῶν πρώτων ἡμερῶν, ἢ τῆς διαμονῆς τοῦ Ὀδυσσέως παρὰ τοῖς Φαίαξι, θέλομεν ὁμιλήσει ἐν τῷ τελευταίῳ τμήματι τῆς παρούσης ἐργασίας ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ εἰς αὐτὰς ἀντιστοιχοῦν μέρος τῆς Ἰλιάδος. Αἱ περαιτέρω 7 ἡμέραι πραγματεύονται περὶ τοῦ Ὀδυσσέως ἐν Ἰθάκῃ, καὶ νομίζομεν, ὅτι αἱ δύο ἡμέραι αἱ εἰς αὐτὰς ἀνήκουσαι καὶ περιγράφουσαι ἀποκλειστικῶς τὰ τῆς ἐπανόδου τοῦ Τηλεμάχου δὲν εἰσεχώρησαν εἰς τὸ ποίημα, εἰ μὴ ἐπὶ τῷ σκοπῷ χρονολογικῆς συμμετρίας. Κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην διαρθροῦται ἡ χρονολογία τῆς Ὀδυσσείας ὡς ἐρεξῆς·

$$10+20+10=40$$

ἢ διαιρουμένων τῶν μεγαλητέρων τμημάτων

$$\overbrace{7+3}^{\mathrm{I}}+\overbrace{13+13}^{\mathrm{II}}+\overbrace{3+7}^{\mathrm{III}}=40$$

Τὸ πρῶτον καὶ τὸ τρίτον μέρος ἔχουσιν ἴσα στοιχεῖα καίτοι κατὰ διάφορον σειράν. Ἀθροιζομένων ὅμως τῶν στοιχείων αὐτῶν ἐξάγονται 17 χρονικαὶ ἡμέραι καὶ 3 περιληπτικαί, τουτέστιν ἀκριβῶς ἡ διάρθρωσις τῶν ἀριθμῶν τοῦ μέσου.

Ἡ χρονολογικὴ οἰκοδομὴ τῆς Ὀδυσσείας διαφέρει ἐκείνης τῆς Ἰλιάδος ὡς πρὸς τὴν ἁπλότητά της· διότι ἐνῷ ἐν τῇ Ἰλιάδι ἔχομεν νὰ διακρίνωμεν τριπλῆν διάρθρωσιν, ἡ Ὀδύσσεια παρουσιάζει μίαν μόνην, προσαρμοζομένην κατὰ μέγα μέρος εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ κυρίου ἥρωος καὶ ὁμοιάζουσαν πολυειδῶς πρὸς τὸν χρόνον τῆς τοῦ Ἀχιλλέως μήνιδος. Ἐν τῇ Ὀδυσσείᾳ τὸ χρονολογικὸν καὶ ἀριθμητικὸν μέσον πίπτει εἰς διάφορα σημεῖα, καὶ δὲν ὑπάρχει ἑπομένως θετικὸν ἰδεῶδες μέσον. Ὅθεν ἡ εἰς τὴν Ἰλιάδα ἐφαρμοστέα παρομοίωσις πρὸς ἀετὸν ναοῦ δὲν δύναται νὰ ἐπεκταθῇ καὶ εἰς τὴν Ὀδύσσειαν. Διότι, ἐνῷ τὸ μέσον τῆς Ἰλιάδος σχηματίζει θαυμασίαν πλοκὴν δι' ὅλα τὰ νήματα τὰ διὰ τοῦ ποιήματος διερχόμενα, ἐν τῇ διηγήσει τῶν τυχῶν τοῦ Ὀδυσσέως ὑπάρχει μέγα σχίσμα ἤγουν ἅμα τῇ ἐν Ἰθάκῃ ἐγέρσει του, καὶ τὰ διὰ τοῦ σχίσματος τούτου κεχωρισμένα μέρη συνάπτονται μόνον διὰ τῆς ἑνότητος τοῦ ἥρωος. Ἐφ' ὅσον δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν τὴν εἰς τὴν οἰκοδομὴν τῆς Ὀδυσσείας ἄγουσαν ἰδέαν, τὸ κέντρον τῆς βαρύτητος ἑκάστης περιόδου τοῦ ποιήματος προσπελάζει πρὸς τὸ τέλος αὐτῆς, ἀλλ' ὅμως οὕτως ὥστε ἡ περίοδος αὕτη δὲν ἀποκλείεται διὰ τοῦ συμβάντος τοῦ ἀποτελοῦντος τὸ κέντρον τῆς βαρύτητος, ἀλλὰ διὰ τοῦ ἀμέσως ἑπομένου.

Οὕτως ἐν τῷ τμήματι τῆς εἰσαγωγῆς ἡ παράστασις τοῦ ἥρωος καὶ εἰς αὐτὸν ὑπὸ τῆς Καλυψοῦς πρὸς ἐπάνοδον δοθεῖσα συγχώρησις ἐτέθη ἐγγὺς τοῦ τέλους τῆς εἰσαγωγῆς, ἀλλὰ τοῦτο ἀπολήγει μετὰ τῶν πρὸς ἀποδημίαν προπαρασκευῶν. Ἐν δὲ τῷ τμήματι τοῦ χρονολογικοῦ μέσου μετὰ τὴν ἀπόβασιν ἕπεται ἡ προπαρασκευὴ τῆς κοίτης, οὕτως ἐν τῷ τμήματι τῆς διαμονῆς μετὰ τὴν διήγησιν τῶν τυχῶν του ἀκολουθεῖ ἡ δευτέρα τῶν Φαιάκων εἰς αὐτὸν δώρησις· οὕτως ἐν τῷ τρίτῳ τμήματι τῷ ἀποτελοῦντι τὸ κέντρον τοῦ ὅλου ποιήματος ἀκολουθεῖ μετὰ τὴν σφαγὴν τῶν μνηστήρων ἡ ἀναγνώρισις τῆς Πηνελόπης καὶ τοῦ Λαέρτου.

Ἐν τῇ Ἰλιάδι πάντα τὰ ἀφηγούμενα περιστατικὰ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς μάχης, ἢ τῆς μικρᾶς Ἰλιάδος ἀποκλειομένης, εἶναι εἰς στενὴν συνάφειαν καὶ σχηματίζουσιν ὡς τοιαῦτα ἐντελῆ ὀργανισμόν, πρὸς ὃν συγκρινομένη ἡ Ὀδύσσεια καθίσταται σύμπλεγμα βιογραφικῶν τμημάτων πρὸς ἄλληλα.

Ἂς ὁρίσωμεν ἀκριβέστερον τὴν δοξασίαν ταύτην διὰ τοῦ παραλληλισμοῦ τῶν κλειδῶν ἀμφοτέρων τῶν ποιημάτων.

Ἄλυσις τῆς Ἰλιάδος. Ὁ Χρύσης ἱκετεύων τὸν Ἀγαμέμνονα νὰ λυτρώσῃ τὴν θυγατέρα του ἀποβάλλεται παρ' αὐτοῦ ἀποτόμως.

Ἡ περὶ ἐκδικήσεως ἱκεσία του φέρει τὸν λοιμόν.

Οἱ Ἀχαιοὶ συνεσκέπτοντο περὶ αὐτοῦ.

Τότε ἐριλονείκησεν ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ ὁ Ἀγαμέμνων.

Ἵνα ὁ Ἀγαμέμνων ἐκδικήσῃ ἑαυτὸν κατὰ τοῦ Ἀχιλλέως ἁρπάζει ἀπ' αὐτοῦ τὴν Βρισηΐδα.

Τούτου ἕνεκα ἱκετεύει ὁ Ἀχιλλεὺς τὴν μητέρα του διὰ νὰ τὸν ἐκδικήσῃ. Καὶ ἡ Θέτις ἀπευθύνει τὴν ἱκεσίαν πρὸς τὸν Δία.

Ὁ Ζεὺς ὑπόσχεται αὐτήν, καὶ πρὸς ἐκπλήρωσιν αὐτῆς ἀποπλανᾷ τοὺς Ἀχαιοὺς εἰς τὸ νὰ πολεμήσωσι τοὺς Τρῶας ἄνευ τοῦ Ἀχιλλέως.

V. ΔΙΑΡΘΡΩΣΙΣ ΤΗΣ ΟΔΥΣΣΕΙΑΣ.

κατὰ

	Ἡμερονύκτια ἀπὸ πόδς εἰς νύκ.			Ἀπὸ	μέχρι	Ἀπὸ	μέχρι	Ἔχει στίχ.	Νυχθήμερα Ἀπὸ δύσεως εἰς δύσιν.	
I.	444	1. Ἡμέρα	Θεῶν ἀγορὰ — Ἀθηνᾶ παρὰ Τηλεμάχῳ.	I, 1	— 422	1	— 422	422	422	I.
		1. Νὺξ	Ἡ Εὐρύκλεια ἄγει τὸν Τηλέμαχον εἰς τὴν ἀνάπαυσιν.	I, 423	— 444	423	— 444	22	409	II.
II.	434	2. Ἡμέρα	Ἰθακησίων ἀγορά	II, 1	— 387	445	— 831	387		
		2. Νὺξ	Τηλεμάχου ἐξ Ἰθάκης εἰς Πύλον ἀποδημία	II, 388	— 434	832	— 878	47	375	III.
III.	403	3. Ἡμέρα	Ὁ Τηλέμαχος παρὰ τῷ Νέστορι.	III, 1	— 328	879	— 1206	328		
		3. Νὺξ	Ἡ Ἀχαιὰ καὶ ὁ Νέστωρ	III, 329	— 403	1207	— 1281	75	158	IV.
IV.	87	4. Ἡμέρα	Ἡ ἐκ Πύλου εἰς Φερὰς ἀποδημία τοῦ Τηλεμάχου	III, 404	— 486	1282	— 1365	83		
		4. Νὺξ	Ὁ τόπος, ἐν ᾧ αὐτόθι διενυκτέρευσε	III, 487	— 490	1365	— 1368	4	10	V.
V.	312	5. Ἡμέρα	Ἐκ Φερῶν εἰς Σπάρτην.	III, 491	— 496	1369	— 1374	6		
		5. Νὺξ	Ἄφιξις εἰς Μενέλαον	III, 497	— IV, 305	1375	— 1680	306	787	VI.
VI.	512	6. Ἡμέρα	Μενελάου ἐξήγησις περὶ τοῦ νόστου τῶν Ἑλλήνων	IV, 306	— 786	1681	— 2161	481		
		6. Νὺξ	Πηνελόπης ὄνειρον	IV, 787	— 847	2162	— 2222	61	285	VII.
VII.	227	7. Ἡμέρα	Ἑρμῆς παρὰ Καλυψοῖ	V, 1	— 224	2222	— 2446	224		
		7. Νὺξ	Ὀδυσσεὺς καὶ Καλυψώ.	V, 225	— 227	2447	— 2449	3		
VIII — XXIX.	162	8.—10 Ἡμέρα	3 Ἐργάσσιμοι ἡμέραι πρὸς κατασκευὴν τῆς σχεδίας	V, 228	— 262	2450	— 2484	35	269	VIII.
		11.—27 Ἡμέρα	17 Ἡμέραι πλοῦ	V, 263	— 278	2485	— 2500	16		—XXX.
		28 καὶ 29 Ἡμέρ.	2 Ἡμέραι τρικυμίας	V, 279	— 389	2501	— 2611	111		
				V, 390	— 493	2612	— 2715	104		
XXX.	151	30. Ἡμέρα	Ὀδυσσέως ἀπόβασις εἰς Σχερίαν	VI, 1	— 47	2716	— 2762	47	320	XXXI.
		30. Νὺξ	Ναυσικάας ὄνειρον	VI, 48	— 320	2763	— 3035	273		
XXXI.	631	31. Ἡμέρα	Ὀδυσσεὺς καὶ Ναυσικάα	VI, 321	— VII, 347	3036	— 3393	358	774	XXXII.
		31. Νὺξ	Ὀδυσσεὺς παρ' Ἀλκινόῳ	VIII, 1	— 416	3394	— 3809	416		
XXXII.	2836	32. Ἡμέρα	Ἄθλοι	VIII, 417	— XIII, 17	3810	— 6229	2420	2433	XXXIII.
		32. Νὺξ	Ὁ Ὀδυσσεὺς διηγεῖται	XIII, 18	— 30	6230	— 6242	13		
XXXIII	170	33. Ἡμέρα	Ὀδυσσέως δώρησις	XIII, 31	— 187	6243	— 6399	157	816	XXXIV
		33. Νὺξ	Ἀπόπλους ἀπὸ Σχερίας εἰς Ἰθάκην	XIII, 188	— XIV, 406	6400	— 7058	659		
XXXIV.	841	34. Ἡμέρα	Ὀδυσσεὺς καὶ Εὔμαιος	XIV, 407	— XV, 55	7059	— 7240	182	311	XXXV.
		34. Νὺξ	Διήγησις	XV, 56	— 184	7241	— 6369	129		
XXXV.	133	35. Ἡμέρα	Τηλεμάχου ἀπόπλους ἐκ Σπάρτης	XV, 185	— 188	7370	— 7373	4	111	XXXVI.
		35. Νὺξ	Χρονολογικὸς πίναξ τῆς Ἰλιάδος Κ.	XV, 189	— 295	7374	— 7480	107		
XXXVI.	306	36. Ἡμέρα		XV, 296	— 494	7481	— 7679	199	713	XXXVII.
		36. Νὺξ	Ὁ Εὔμ. διηγεῖται πρὸς τὸν Τηλ. τὰ τῆς νεότητος αὐτοῦ.	XV, 295	— XVI, 451	7680	— 8193	514		
XXXVII.	544	37. Ἡμέρα	Ὀδυσσεὺς καὶ Τηλέμαχος.	XVI, 452	— 481	8194	— 8223	30	941	XXXVIII.
		37. Νὺξ	Εὐμαίου ἐπάνοδος ἐκ τῆς πόλεως.	XVII, 1	— XVIII, 305	8224	— 9134	911		
XXXVIII.	1728	38. Ἡμέρα	Ὁ Ὀδυσσεὺς ὡς ἐπαίτης ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ.	XVIII, 306	— XX 90	9135	— 9951	817	3049	XXXIX.
		38 Νὺξ	Ὁ Ὀδυσσεὺς ὡς ἐπαίτης καὶ ἡ Πηνελόπη	XX, 91	— XXII, 494	9952	— 11183	1232		
XXXIX.	1583	39 Ἡμέρα	Μνηστηροφονία	ZXII, 495	— XXIII, 344	11184	— 11534	351	927	XL.
XL.	576	39 Νὺξ	Ὀδυσσεὺς καὶ Πηνελόπη	XXIII, 345	— XXIV, 548	11535	— 12110	576		
	12110.	40 Ἡμέρα	Ὀδυσσεὺς καὶ Λαέρτης						12110	

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ ΤΗΣ ΙΛΙΑΔΟΣ.

Ἀνάκει εἰς τὴν Α' σελίδα τῆς πραγματείας.

	Γενικὴ Χρονολογία.	*Χρονολογία τῆς Μήνιδος.*	*Ἡ ἐν Ὀλύμπῳ Χρονολογία.*
Ἀριθ. 1.	1		
	2		
	3		
	4		
	5 Λοιμὸς		
	6		
	7		
	8		
	9		
	10 Λοιμοῦ τέλος, μήνιδος ἀρχή, ἀπόσπασις τῆς Βρισηΐδος, Ἀπόδοσις τῆς Χρυσηΐδος.	1 Μήνιδος ἀρχή	1
			2
Ἀριθ. 2.	11 Πρωΐα τῆς τοῦ Ὀδυσσέως εἰς τὸ στρατόπεδον ἐπανόδου	2	3
	12	3	4
	13	4	5 Ζεὺς παρὰ τοῖς Αἰθίοψιν.
	14		6
	15 Μήνιδος ἡμέραι.	5	7
	16	6	8
	17	7 Μῆνις πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα ἐπὶ τῇ Βρισηΐδι.	9
	18	8	10
	19	9	11
Ἀριθ. 3.	20 Θέτις παρὰ τῷ Διί, I.	10	12 Ἐπάνοδος εἰς τὸν Ὄλυμπον. Δίοσις.
	21 1. Μάχιμοι ἡμέραι II.	12	13 1 Μάχιμος ἡμέρα.
	22 Καῦσις τῶν νεκρῶν III.	13	14 Ἡμέρα ἀναπαύσεως.
	23 Κνδεία καὶ τειχοδομία IV.	14	15 Ἡμέρα ἀναπαύσεως.
	24 2. Μάχιμοι ἡμέραι, οἱ Τρῶες πρὸ τῶν νεῶν, V.	15	16 2 Μάχιμοι ἡμέραι.
	25 3. Μάχιμοι ἡμέραι, ἐσχάτη ἀνάγκη ἐκρήγνυται, VI. Ὁ Πάτροκλος πίπτει.	16 Ὑπερσπλία, ἀρχὴ τῆς τιμωρίας, Μήνιδος ἀλλαγή.	17 3 Μάχιμοι ἡμέραι. Ἐκπλήρωσις τῆς ὑποσχέσεως. Τιμώρησις τοῦ Ἀχιλλέως.
	26 4. Μάχιμοι, Ἕκτορος πτῶσις, VII.	17	18 4 Μάχιμοι ἡμέραι.
	27 Πατρόκλου καῦσις, VIII.	18	19
	28 Ἄθλα ἐπὶ Πατρόκλῳ IX.	19	20
	29 Ἕκτορος ἐλκυσμός.	20	21
Ἀριθ. 4.	30	21	22
	31	22	23
	32	23 Ἡ ἐπὶ Πατρόκλῳ πρὸς τὸν Ἕκτορα ὀργή.	24 Αἱ ἐν Ὀλύμπῳ ἀναπαύσεως ἡμέραι
	33	24	25 (2 Ἐπίσκεψις παρὰ τοῖς Αἰθίοψιν)
	34	25	26
	35	26	27
	36	27	28
	37	28	29
	38 Ἀπόφασις καὶ εἰσήγησις περὶ ἀποδόσεως τοῦ Ἕκτορος.	29 Πρωΐα, βεβαίωσις τῆς ἀποδόσεως, ὅθεν τέλος τῆς Μήνιδος.	30 Τέλος τῆς ἐνεργείας. Ἀπόφασις καὶ εἰσήγησις περὶ ἀποδόσεως τοῦ Ἕκτορος.
Ἀριθ. 5.	39 Ἑσπέρα, Ἀπόδοσις — Πρωΐα, Πριάμου ἐπάνοδος.	30 Ἑσπέρα, ἀπόδοσις.	
	40		
	41		
	42		
	43		
	44		
	45		
	46		
	47		
	48 Ἕκτορος ἐνταφιασμός.		
	49		

Ἡ ἐν Ὀλύμπῳ περίοδος τῆς ἐνεργείας.

Τὰ ἀποτελέσματα ἀπέβησαν ὑπὲρ τῶν Τρώων, ἐφ' ὅσον οὗτοι ἀντέστησαν κατὰ τῶν Ἀχαιῶν εἰς φανερὰν μάχην.

Καὶ οἱ Ἀχαιοὶ δι' ὀχυρώσεως τοῦ στρατοπέδου των πρέπει νὰ φροντίζωσι περὶ τῆς προφυλάξεως κατὰ τῶν προσβολῶν τῶν Τρώων.

Ὅμως δοκιμάζουσι καὶ αὖθις νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῶν Τρώων εἰς φανερὰν μάχην, ἀλλ' ἀποδιώκονται ὀπισθεν τῶν νέων τειχῶν.

Ἤδη ταπεινοῦνται ἐνώπιον τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ ἱκετεύουσιν αὐτόν. Ὁ Ἀγαμέμνων ὑπόσχεται εἰς αὐτοὺς ἄφθονον χρηματικὴν ἱκανοποίησιν.

Ὁ Ἀχιλλεὺς μένει ἀδιάλλακτος καὶ ἐξυβρίζει οὕτω τὰς μεταμεληθείσας λιτὰς τῆς παντοδυνάμου θυγατρὸς τοῦ Διός, καὶ ὁ Ἀχιλλεὺς πρέπει ν' ἀποτίσῃ ταύτας ἕνεκα τῆς ὑπεροψίας του διὰ τῆς ἀπωλείας τοῦ φίλου του.

Πρὶν τούτου ὅμως ὁ Ζεὺς πληροῖ εἰς αὐτὸν τὸ θέλημά του καὶ αὐξάνει τὴν τῶν Ἀχαιῶν ταλαιπωρίαν εἰς τὸ ἔπακρον.

Ὅθεν οἱ Τρῶες κυριεύουσιν ἐξ ἐφόδου τὰ τείχη τῶν νηῶν καὶ πυρπολοῦσι τὴν τοῦ Πρωτεσιλάου ναῦν.

Τότε ὁ Πάτροκλος ἐπὶ κεφαλῆς ὢν τῶν Μυρμιδόνων εἰσβάλλει κατὰ τῶν Τρώων ἐνδεδυμένος τὴν πανοπλίαν τοῦ Ἀχιλλέως, ἀφοῦ κατὰ τὴν συμβουλὴν τοῦ Νέστωρος ἐπέτυχε τὴν χάριν ταύτην ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως, τοὺς τρέπει εἰς φυγὴν καὶ πίπτει.

Περὶ τὸν νεκρόν του συγκροτεῖται δεινὸς ἀγών, καὶ ἵνα φέρωσιν αὐτὸν εἰς τὸ στρατόπεδον, καθίστανται ἀναγκαία ἡ εἰς τὴν τάφρον ἐμφάνισις τοῦ Ὀδυσσέως.

Ὁ Ἀχιλλεὺς θρηνεῖ τὸν Πάτροκλον καὶ παραιτεῖται τῆς πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα μήνιδος, ἵνα ἐκδικήσῃ τὸν φίλον του.

Ὁ Ἕκτωρ πίπτει.

Καὶ ὁ Ἀχιλλεὺς κηδεύει τὸν φίλον του.

Ἀλλ' ἡ λύπη διαρκεῖ καὶ σύρει τὸ πτῶμα τοῦ Ἕκτορος 9 ἡμέρας περὶ τὸ σῶμα τοῦ Πατρόκλου. Τούτου ἕνεκα ἐρίζουσιν οἱ Θεοί, ἕως οὗ ὁ Ζεὺς διατάττει τὴν ἀπόδοσιν τοῦ νεκροῦ εἰς τὸν Πάτροκλον.

Ἄλυσις τῆς Ὀδυσσείας. Ἐπειδὴ οἱ μνηστῆρες μνηστεύονται τὴν Πηνελόπην, φθείρουσι τὴν περιουσίαν τοῦ Ὀδυσσέως, ἐπιβουλεύονται τὴν ζωὴν τοῦ Τηλεμάχου καὶ κακομεταχειρίζονται τὸν γέρον μετὰ πολλὰ θαύματα ἀγνώστως ἐπανελθόντα Ὀδυσσέα, τιμωροῦνται ὑπ' αὐτοῦ διὰ θανάτου.

(Συνεγράφη Γερμανιστὶ ὑπὸ Γ. ΧΑΝ.)

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΣΙΑΜΗΣ.

(*Ἴδε φυλλάδ.* 106. *σελ.* 183. *Τέλος.*)

« Εἰσελθόντες δὲ εἴς τινα τῶν βασιλείων αὐλῶν λαμπρῶς περωταγωγημένων, ἐπεζεύσαμεν εἰς εἶδός τι ὑποστέγου ἐν ᾧ ἦσαν πλῆθος ἀξιωματικῶν καὶ ἄλλων βασιλικῶν ἀκολούθων. Ἐδυσκολεύθημεν δὲ οὐ μικρὸν ἕως οὗ φθάσωμεν μέχρι τοῦ ἡγεμόνος, διότι, κατὰ τὴν Σιαμικὴν βασίλειον τάξιν (ὡς ἔλεγον οἱ Βυζαντινοί, ἢ τὴν ἐθιμοταξίαν, ὡς λέγουσιν οἱ καθ' ἡμᾶς Ἀθηναῖοι), οἱ ἀξιωματικοὶ τοῦ παλατίου ἔκειντο ἐξηπλωμένοι εἰς τὰς κλίμακας καὶ παρὰ τὰς θύρας αὐτάς. Ὁ βασιλεὺς εὑρίσκετο ἐντὸς θαλάμου ὅλως εὐρωπαϊστὶ συνεσκευασμένου, οὗτινος τὰ τεχνικώτερα σκεύη ἦσαν ἐκ Γαλλίας. Δεχθέντα δὲ ἡμᾶς μετὰ πλείστης φιλοφροσύνης, εὐχαρίστησεν αὐτὸν ὁ Κ. Μοντιγνὺ διὰ τὰ δείγματα τῆς εὐμενείας ὅσα ἐπεδαψιλεύθησαν αὐτῷ ἀπὸ τῆς ἡμετέρας ἀφίξεως. Ὁ βασιλεὺς ἐκάθισε τὸν πρέσβυν πλησίον του, καὶ συνωμίλει μετ' αὐτοῦ ὁτὲ μὲν ἀγγλιστί, ὁτὲ δὲ διὰ διερμηνέως σιαμιστί.

» Ὁ πρῶτος τῶν βασιλέων, ὁ καὶ μέγας καλούμενος, ἔχει μέτριον τὸ ἀνάστημα, τὸ ἦθος ἀξιοπρεπές, καὶ φυσιογνωμίαν ἀνδρὸς νοήμονος. Ἔφερε δὲ ἔνδυμα ὡς τὸ τοῦ μεσαιῶνος, δηλαδὴ χιτῶνα συνεσφιγμένον ἐκ μετάξης κυανῆς καὶ χρυσοκέντητον, ὑπομέλανα ἐπενδύτην ὁλοσυρικὸν πεποικιλμένον ἐπίσης χρυσῷ, πῖλον μαῦρον τρισμέγιστον ἀδάμαντα ἔχοντα ἐπὶ κορυφῆς καὶ σμάραγδον ὡσαύτως μέγαν κατὰ μέτωπον. Ἔφερε δὲ καὶ εἰς τοὺς δακτύλους καὶ τὸ στῆθος πολυαρίθμους λίθους τιμαλφεῖς, καὶ μελαίνας ἐμβάδας μεταξωτὰς πεποικιλμένας χρυσῷ· οἱ δὲ πόδες του ἦσαν γυμνοί.

» Φαίνεται δὲ ὅτι ἀνέγνω πολλὰ καὶ ὅτι ἐνθυμεῖται καλῶς τὰ ἐν τοῖς ἡμετέροις βιβλίοις, καὶ μάλιστα τὴν ἱστορίαν τῶν βασιλικῶν δυναστειῶν· τῶν ἀρχαίων ὅμως ἀσιατικῶν γλωσσῶν, καὶ τῆς σανσκριτικῆς κλ. εἶναι πολὺ ἐγκρατέστερος· ὁμιλεῖ τὰς νεωτέρας κάλλιον παντὸς ἄλλου, γινώσκει ὀλίγον τὴν λατινικήν, καὶ μετὰ μεγίστης εὐχερείας γράφει τὴν ἀγγλικήν. Διό, πρὸς τοῖς ἄλλοις αὐτοῦ τίτλοις προστίθησιν ἀσμένως καὶ τοῦτον· « καθηγητὴς γλωσσῶν ».

» Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἔλαβεν ἐπιστολὴν τοῦ αὐτοκράτορος Ναπολέοντος ἐλυπεῖτο διὰ τοῦτο, καὶ ἠρώτησε μάλιστα πολλάκις τὸν πρέσβυν· οὗτος δὲ ἀπεκρίθη ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ δὲν γράφει εἰμὴ πρὸς τοὺς ἡγεμόνας μεθ' ὧν ἔχει ἤδη σχέσεις συνδεδεμένας. Καὶ ὅμως ἐπιθυμῶν νὰ παράσχῃ πρὸς τὸν μέγαν βασιλέα δεῖγμα τῶν ἐξαιρέτων πρὸς αὐτὸν αἰσθημάτων του, στέλλει αὐτῷ τήν τε ἰδίαν καὶ τὴν τῆς αὐτοκρατείρας εἰκόνα.

» Ἀμέσως τότε ὁ βασιλεὺς ἐξέφρασε τὴν ἄκραν του εὐχαρίστησιν, καὶ σπεύσας διεκοίνωσε πρὸς τοὺς περὶ αὐτὸν τὸ τοῦ αὐτοκράτορος εὐγενὲς τοῦτο καὶ φιλικὸν τεκμήριον· ὡρίσθη δὲ ἡ μετὰ τὴν αὔριον ὅπως παρουσιάσωμεν τὰς δύο εἰκόνας.

» Ἡ ἐπιοῦσα ὅλη κατηναλώθη εἰς ἀνταπόκρισιν δραστηριωτάτην μεταξὺ τοῦ πρέσβεως καὶ τῶν δύο βασιλέων· διότι ἀπὸ τῆς πρωΐας μέχρι τῆς μιᾶς ὥρας μετὰ τὸ μεσονύκτιον πλῆθος ἀξιωματικῶν τῆς αὐλῆς ἐκόμιζον σχεδὸν ἀδιακόπως διαγγέλματα ἀμφοτέρων τῶν Μεγαλειοτήτων, καὶ σωροὺς τραστείους ἀνθέων στελλομένους ὑπὸ τῶν γυναικῶν τῆς αὐλῆς. Εἶχον δὲ τὰ ἄνθη ταῦτα διάφορα σχήματα, οἷον στεμμάτων, διαδημάτων, φανῶν, πτηνῶν, ζώων, πρὸς δὲ καὶ ἐλεφάντων.

» Τὴν δὲ ἡμέραν τῆς παρουσιάσεως τῶν δύο εἰκόνων, ὁ Κ. Μοντεγνὺ ἀπεκάλυψεν αὐτάς. Αἱ ὡραῖαι αὗται εἰκόνες εἶχον μέγεθος ἀνδρὸς, καὶ περιεκαλλύνοντο ὑπό τε χρυσοῦ, ὑπὸ τῶν αὐτοκρατορικῶν ἐμβλημάτων καὶ ὑπὸ τοῦ στέμματος. Ὅλοι δὲ οἱ ὑπουργοὶ καὶ οἱ λοιποὶ ἀξιωματικοὶ ἐλθόντες ἐθαύμαζον αὐτὰς ἐπὶ δύο ὁλοκλήρους ὥρας.

» Σημειωτέον δὲ ὅτι ἀπὸ τῆς πρωΐας τῆς ἡμέρας ἐκείνης ὅλος ὁ ποταμὸς εἶχεν ὄψιν πανηγύρεως· διότι οἱ πολυάριθμοι ἱστοὶ τῶν σκηνωμάτων τῶντε βασιλέων καὶ τῶν ὑπουργῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀξιωματικῶν ἦσαν καταπεφορτισμένοι ὑπὸ σημαιῶν, καὶ πλῆθος λέμβων παντὸς σχήματος καὶ μεγέθους συνεσωρεύθησαν περὶ τὸ κατάλυμα ἡμῶν, ἀναμένουσαι τὴν ἀναχώρησιν τῆς συνοδίας.

» Ἀνεχωρήσαμεν δὲ περὶ τὴν μίαν μετὰ μεσημβρίαν. Πολλαὶ λέμβοι βασιλικαὶ ἔφερον ἀπόσπασμα ναυτῶν Γάλλων, διοικουμένων ὑπὸ τῶν ἀξιωματικῶν αὐτῶν, ὡς καί τινας τῶν ἡμετέρων αὐλιζῶν καὶ τυμπανιστῶν· μετὰ ταύτας δὲ ἤρχετο ἄλλη μεγίστη ἐπίχρυσος, ὑπὸ ἑξήκοντα ἐλαυνομένη περιπορφύρων ἐρετῶν, ἐν μέσῳ τῶν ὁποίων ἔκειντο αἱ δύο εἰκόνες ὑπὸ οὐρανίσκον ὁλόχρυσον, βασταζόμεναι ὑπὸ ὀκτὼ ναυτῶν.

» Τὴν λέμβον ταύτην παρηκολούθει ἡ ἡμετέρα ἐπίσης ἑξηκόντορος· ἄλλο ἀπόσπασμα ναυτῶν συνεπλήρου τὴν συνοδίαν, καὶ πλῆθος ἄλλων παντοδαπῶν πλοιαρίων παρηκολούθουν ἡμᾶς.

» Ἐρθάσαμεν δὲ εἰς τὰς βασιλικὰς θύρας περὶ τὴν δευτέραν ὥραν. Καὶ ὅτε ἐφάνη ἡ φέρουσα τὰς εἰκόνας λέμβος, εἴκοσι καὶ μία βολὴ καννονίων προσηγόρευσεν αὐτάς· προσηγορεύθη δὲ καὶ ὁ πρέσβυς διὰ δεκαεπτὰ ἄλλων. Οἱ ναῦται, φέροντες τὰ ὅπλα αὐτῶν, συνώδευσαν τὰς εἰκόνας, ἐνῷ ὁ πρέσβυς ἤρχετο ἀμέσως μετ' αὐτάς. Ἕκαστος ἐτοποθετήθη κατὰ τὸν βαθμὸν αὐτοῦ, καὶ οὕτω καθήσαντες ἐπὶ φορείων μετεκομίσθημεν ἐν μέσῳ στρατευμάτων εἰς τὰ ἀνάκτορα.

Ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως.

» Ἡ ποικιλία τῶν στολῶν καὶ τῶν ὅπλων ἦτο περιεργοτάτη· διότι ἔβλεπες ἐκεῖ καὶ Σιάμους, καὶ Λαοσσίους, καὶ Καμβογίους, καὶ Μαλαισίους καὶ Ἀναμίτας στρατιώτας, πάντας ἐνδεδυμένους καὶ ὁπλοφοροῦντας διαφόρως καὶ παραδόξως. Ἐκεῖ ἦσαν καὶ στίφη ἐλεφάντων πολεμικῶν πλουσιώτατα εὐτρεπισμένων καὶ ὕψος δεκαπέντε περίπου ποδῶν ἐχόντων· ἐκεῖ καὶ γυναῖκες φέρουσαι λογχοφόρα πυροβόλα καὶ ξίφη, αἵτινες ἦσαν αἱ ἀμαζόνες τοῦ βασιλέως.

» Ἐρθάσαμεν τέλος πάντων καὶ εἰς τὸ παλάτιον ὅπου ἦτο ἡ αἴθουσα τοῦ θρόνου, περὶ ἣν ἵσταντο 500 ἢ 600 ἄνδρες, φέροντες τύμπανα μακρὰ καὶ στενά, ἐφ' ὧν ἕκαστος ἔκρουεν ἅπαξ μὲν ἀλλὰ ῥοδρῶς μετὰ κέρατος ἐλεφαντείου.

» Κατὰ τὴν τάξιν, ἐστάθημεν ὀλίγον περιμένοντες πρὸ τῶν μεγάλων θυρῶν τῆς αἰθούσης· τῶν ἀξιωματικῶν δέ τις ἐφάνη κρούσας τὴν θύραν, καὶ μετὰ τὴν συνδιάλεξιν ἠνεῴχθησαν καὶ αἱ δύο αὐτῆς κλισιάδες· τότε ἀξιωματικοὶ λαβόντες τὰς εἰκόνας εἰσῆλθον πρῶτοι καὶ ἐστάθησαν ἑκατέρωθεν τοῦ θρόνου.

» Ἡ αἴθουσα ἦτο ἐπιμήκης, ἔχουσα κατὰ μῆκος δύο σειρὰς τετραγώνων κιόνων· οἱ τοῖχοι ἦσαν

κατάχρυσοι, καὶ ἡ ὀροφὴ ἐκαλύπτετο ὅλη ὑπὸ πλήθους φανῶν πάντων τῶν αἰώνων καὶ παντὸς τοῦ κόσμου. Καὶ ὅτε εἰσῆλθομεν εἴδομεν περίεργόν τι καὶ ἐξαλλον· οἱ ἐξ αἵματος ἡγεμόνες, οἱ ὑπουργοὶ καὶ οἱ ἀνώτεροι τῶν ἀξιωματικῶν, φέροντες ἐπενδύτας παδήρες, καὶ πεποικιλμένους χρυσῷ, ἔκειντο ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ὡς αἱ σύριγγες τῆς Αἰγύπτου, ἢ ὡς ἂν ἔβαλλον μετανοίας ἐνώπιον εἰκονοστασίου. Πρὸς τὸ βάθος δὲ, κατέναντι τῆς μεγάλης εἰσόδου, ἐντὸς κοιλώματος τοῦ τοίχου, ἐκάθητο ὑπὸ οὐρανίσκον ὁ βασιλεύς. Ἐστολίζετο δὲ καὶ αὐτὸς ὑπὸ χρυσοῦ καὶ λίθων πολυτίμων, καὶ ἔφερε στέμμα ἔχον ὕψος πλέον ἢ πεντήκοντα ἑκατομμέτρων, συμπεπηγμένον ὅλον ἐκ λίθων τιμαλφῶν, καὶ ἀπολῆγον εἰς κορυφὴν ὀξεῖαν ἐρ' ἧς ἔλαμπεν ἀδάμας ὄγκον ἔχων μικροῦ καρύου. Τοῦτον ἔδειξε μετὰ ταῦτα πρὸς ἡμᾶς ὁ βασιλεὺς προσεπιδείξας καὶ τὴν λοιπὴν βασιλικὴν στολήν. Τὸ στέμμα ἔχει βάρος λιτρῶν δέκα, ὥστε ὁ φέρων αὐτὸ ἵσταται ἐξ ἀνάγκης ἀκίνητος.

» Βαθυτάτη σιωπὴ ἐπεκράτει καθ' ὅλην τὴν μακρὰν ἐκείνην αἴθουσαν, ἐντὸς τῆς ὁποίας, πλὴν τινων στρατιωτικῶν σκοπῶν κεκολλημένων οὕτως εἰπεῖν εἰς τοὺς τοίχους, μόνοι ἡμεῖς ἤμεθα ὄρθιοι. Ἡ θέα ἐκείνη δὲν ἐστερεῖτο μεγαλοπρεπείας· ἦτο τῳόντι ὡς ἀξιόλογός τις θεατρικὴ διακόσμησις.

» Ὁ Κ. Μοντεγνὺ προέβη τότε μόνος πρὸς τὸν θρόνον πρὸ τοῦ ὁποίου ἀφοῦ ἔκλινε τρὶς τὴν κεφαλὴν, προσηγόρευσε γαλλιστὶ τὸν βασιλέα, ἐκτιθεὶς τὸν σκοπὸν τῆς ἀφίξεώς του. Μετάφρασις δὲ ἀγγλικὴ τοῦ λόγου τούτου ἐνεχειρίσθη συγχρόνως τῷ βασιλεῖ, ὅστις ἀπεκρίθη δι' ὀλίγων εὐμενῶν λέξεων, εἰπὼν ὅτι μετὰ Λοδοβίκον τὸν ΙΔ'. οὐδεὶς πρέσβυς καὶ οὐδὲν πλοῖον τῆς Γαλλίας ἦλθέ ποτε εἰς Σιάμην, καὶ συνεχάρη ἑαυτῷ ὅτι ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του ἀνενεώθησαν αἱ ἀρχαῖαι ἐκεῖναι σχέσεις. Προσέθεσε δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι συνεκάλεσεν εἰς τὴν τελετὴν ἐκείνην πάντας τοὺς ἐξ αἵματος ἡγεμόνας καὶ τοὺς ἀνωτάτους ἀξιωματικοὺς ἵνα τοὺς παρουσιάσῃ πρὸς τὸν πρέσβυν. Μετὰ ταῦτα ἠκούσθη ἦχος κώδωνος, καὶ εὐθὺς παραπέτασμα χρυσοῦν ἔκρυψε τὸν βασιλέα. Ἀμέσως τότε ἀνηγέρθησαν πάντες, καὶ οἱ πολυάριθμοι τοῦ βασιλέως ἀδελφοί, οἱ ὑπουργοὶ καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ, περικυκλώσαντες τὸν πρέσβυν, τὸν ἐχαιρέτισαν καὶ ἔσφιγξαν τὴν χεῖρά του.

» Μετὰ ταῦτα ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς ὡδήγησεν ἡμᾶς εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν *παγόδαν*, καὶ ἔδειξε τοὺς πολεμικοὺς ἐλέφαντας καὶ πάντα τὰ λοιπὰ περίεργα τοῦ παλατίου τούτου, τὸ ὁποῖον φαίνεται ὡς μικρὰ πόλις ἐν μέσῳ τῆς Βαγκόκης. Μετὰ δὲ τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην ἤλθομεν εἰς αἴθουσαν ὅπου ἦτο παρεσκευασμένον γεῦμα μεγαλοπρεπές. Περὶ τὸ τέλος τοῦ γεύματος ὁ πρέσβυς προέτεινε τρεῖς ἀλλαλαγμοὺς εἰς τιμὴν τοῦ βασιλέως, μεθ' οὗ ἀνέκραξαν πάντες ἐπίσης τρίς, *Ζήτω ὁ αὐτοκράτωρ*! Ἔπειτα δὲ ἐγερθέντες ἀνεχωρήσαμεν κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν ἥτις ἐτηρήθη καὶ ὅτε ἤλθομεν. »

ΟΙ ΔΥΟ ΜΑΘΗΤΑΙ.

ΥΠΟ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΔΟΥΜΑ.

(Μετάφρασις Δ. Κ.)

(*Τέλος. Ἴδε φυλλ.* 175 *σελ.* 162.)

III.

Εἴτε ἐκ λειποθυμίας εἴτε ἐκ κόπου ὁ Ἰωσὴφ ἐκοιμήθη μέχρι τῆς αὐγῆς.

Ὁ ἵππος αὐτοῦ ἀναλαβὼν τὰς δυνάμεις του καθ' ὅλην τὴν νύκτα, ἦτο τὴν πρωΐαν ζωηρὸς καὶ ὑγιής. Ὁ δὲ Ἰωσὴφ ἱππεύσας ἐξηκολούθησεν ὁδοιπορῶν.

Ἕως τότε εἶχεν ἐπιμελῶς ζητήσει πληροφορίας καθ' ὅλους τοὺς ταχυδρομικοὺς σταθμοὺς, ἵνα μάθῃ ἐὰν πρὸ εἴκοσι καὶ τεσσάρων ὡρῶν νέος τις εἴκοσιν ἕως εἴκοσι καὶ ἑνὸς ἔτους, μεταβαίνων μόνος ἐρ' ἁμάξης ἐκ Βονωνίας εἰς Ῥώμην ἤλλαξε τοὺς ἵππους. Ἔμαθε δὲ ὅτι τὸν εἶδον φέροντα μαθητοῦ εἰσιτήριον καὶ ὑγιᾶ, καὶ σπεύδοντα νὰ φθάσῃ εἰς Ῥώμην.

Ἐν τοσούτῳ ἡ ὁδὸς τραχεῖα συνήθως, κατέστη ἀδιάβατος σχεδὸν ἕνεκα τῆς χιόνος· καὶ ὅμως ὁ Ἰωσὴφ ἔσπευδε νὰ φθάσῃ εἰς Τέρνιον.

Εἰς τὴν Στρεττούραν, τοὐτέστι δύω λεύγας πρὸ τοῦ Τερνίου, ἔκαμε τὴν συνήθη ἐρώτησιν· ἔμαθε δὲ καὶ ἐκεῖ ὅτι εἶχον ἰδεῖ τὸν Γαετάνον.

Ἦτο πέμπτη μετὰ μεσημβρίαν, ὅτε ἀφίχθη εἰς Στρεττούραν, καὶ ἀφοῦ ἐβεβαιώθη ὅτι ὁ φίλος του ἐξηκολούθησε τὴν πρὸς τὸ Τέρνιον ὁδὸν, ἡτοιμάσθη νὰ πράξῃ τὸ αὐτό· ἀλλ' ὁ τοῦ ταχυδρομικοῦ σταθμοῦ ἐπιστάτης πρὸς ὃν ἀπετάθη, σείσας τὴν κεφαλὴν τὸν προέτρεψε νὰ μὴ προβῇ, καθότι ἡ ὁδὸς οὖσα ἐν μέσῳ τῶν δύω σειρῶν τῶν Ἀπεννείνων, ἐλυμαίνετο ὑπὸ λῃστῶν.

Ἀλλ' ὁ Ἰωσὴφ δὲν ἐροβεῖτο τοὺς ζῶντας· ἡ ἰδέα μάλιστα ὅτι τὸ φάσμα ἦτο τοῦ Γαετάνου, τὸν κατέστησεν ἔτι μᾶλλον ἀτρόμητον. Ἀπεκρίθη λοιπὸν ὅτι ἐπεθύμει νὰ φθάσῃ τὸ ταχύτερον εἰς Ῥώμην, καὶ ὅτι οὐδεὶς κίνδυνος ἦτον ἱκανὸς νὰ διακόψῃ τὴν πορείαν του.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν, παρεσκεύασε τὰ πιστόλιά του, ἐβεβαιώθη ὅτι τὸ ξίφος ἐξήρχετο εὐκόλως ἀπὸ τῆς θήκης, καὶ κεντήσας τὸν ἵππον του εἰσέδυσεν εἰς τὴν κοιλάδα τὴν ἀπολήγουσαν εἰς Τέρνιον.

Καὶ ἀληθῶς οὐδὲν μέρος ὑπῆρχε καταλληλότερον πρὸς ἐνέδραν· τὸ δάσος ἦτο πυκνότατον, καὶ ὄγκοι λίθων ὑπερμεγέθεις ἀποσπασθέντες ἀπὸ τῶν παρακειμένων βράχων, κατέφρασσον τὴν ὁδὸν, ἥτις διὰ τοῦτο ὡμοίαζεν ἐκείνην περὶ ἧς λέγει ὁ Δάντης ὅτι διερχομένη τὸ χάος λήγει εἰς τὸν ᾅδην.

Ὁ Ἰωσὴφ περιέμενεν ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν νὰ προσβληθῇ· ἀλλ' ἀδιαφορῶν περὶ τῆς ὑπάρξεώς του, ἐθεώρει μὲ βλέμμα ἀτάραχον καὶ ψυχρὸν πᾶσαν τοῦ ἐδάφους ἀνωμαλίαν ἐπιτηδείαν εἰς ἐνέδραν· καὶ ὅταν ἐπλησίαζεν εἰς θέσιν ὕποπτον ἔκυπτεν, ἑωσοῦ διερχόμενος ἀνηγείρετο μειδιῶν καταρρονητικῶς διὰ τὸν κίνδυνον ὅστις ἐφαίνετο ὅτι δὲν ἐτόλμα νὰ τὸν πλησιάσῃ.

Τέλος ἐφάνησαν τὰ φῶτα τῆς πόλεως, καὶ διευθυνθεὶς πρὸς τὸν ταχυδρομικὸν σταθμὸν ἐπανέλαβε τὴν συνήθη ἐρώτησιν· ἀλλ' ἐνταῦθα δὲν ἔλαβεν οὐδεμίαν πληροφορίαν, διότι ὄχι μόνον δὲν εἶχον ἰδεῖ τὸν Γαετάνον, ἀλλ' ἐβεβαίουν ὅτι πρὸ δέκα καὶ πέντε ἡμερῶν, οὐδὲν τοιοῦτον ὄχημα διῆλθε διὰ Τυρνίου, τῆς φήμης τῶν λῃστῶν παρακινούσης τοὺς φρονίμους νὰ προτιμῶσι τὴν διὰ τῆς Ἀκουαπεντέντε ὁδόν.

Οὕτω καὶ ὁ Γαετάνος, ἀφιχθεὶς μέχρι τῆς Στρεττούρας, δὲν ἐφάνη εἰς Τέρνιον. Τὰ ἴχνη του ἀπωλέσθησαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἐκ τῆς πρώτης πρὸς τὴν δευτέραν τῶν δύω τούτων πόλεων.

Ὁ Ἰωσὴφ παρετήρησεν ἔξω τοῦ Τερνίου ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, δι' ἧς πρὸ ὀλίγου διῆλθε, ξενοδοχεῖον ὅπερ ἐφαίνετο ὡς μεμονωμένος σκοπὸς ἐπὶ τῆς κατηραμένης ἐκείνης ὁδοῦ· ὑπέθεσε λοιπὸν ὅτι εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τοῦτο, κείμενον πλησίον τοῦ μέρους ἔνθα κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἶχε συλληφθῆ ὁ Γαετάνος, ἠδύνατο νὰ λάβῃ ἀκριβεστέρας πληροφορίας.

Τούτου ἕνεκα ἐπανῆλθεν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον ὁ *Καταῤῥάκτης τοῦ Τερνίου* ὀνομαζόμενον, εἴς τινα τοῦ ὁποίου γωνίαν ἔκειτο ταχυδρομικὸν ὄχημα. Ἐπειδὴ δὲ ἐνόμιζεν ὅτι τὸ γνωρίζει, ἐξέτασε πάραυτα περὶ τούτου· ἀλλ' ἔμαθεν ὅτι ἀνῆκεν εἰς νέαν τινὰ κυρίαν ἐκ Ῥώμης, ἥτις ἐρχομένη εἰς προϋπάντησιν τοῦ ἀδελφοῦ ἢ συζύγου της, κατέλυτεν ἐκεῖ πρὸ δύω ὡρῶν, διότι εἶπον αὐτῇ ὅτι ἔτρεχε κίνδυνον, ἐὰν διήρχετο τὴν νύκτα διὰ τοῦ στενοῦ.

Ὁ Ἰωσὴφ ἐξέτασε καὶ ἐνταῦθα περὶ τοῦ φίλου του· ἀλλ' οὐδεὶς ἐγνώριζέ τι περὶ αὐτοῦ· διὰ τοῦτο ἐροβεῖτο καὶ ἐπεθύμει συνάμα τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἔμελλε νὰ εὑρεθῇ μόνος· διότι αἱ δύω ὀπτασίαι τὰς ὁποίας εἶδε τοσοῦτον εἶχον καταπλήξει αὐτὸν, ὥστε ἦτο πεπεισμένος ὅτι δὲν ἤθελε παρέλθει ἡ νὺξ χωρὶς νὰ ἐπανίδῃ τὸ φάσμα τοῦ Γαετάνου.

Ἔφαγε δὲ καὶ ἔπιεν ὀλίγον εἰς τὸ κοινὸν ἐστιατώριον, ἀκροαζόμενος πᾶν ὅ,τι ἔλεγον, καὶ ἐλπίζων πάντοτε ὅτι ἤθελε μάθει τι περὶ τοῦ Γαετάνου· ἀλλ' ἂν καὶ ἡ συνδιάλεξις ἐστρέφετο εἰς τὰ τῶν λῃστῶν, οὐδὲν ὅμως ἐῤῥέθη περὶ αὐτοῦ.

Ἀπεχώρησε λοιπὸν εἰς τὸν θάλαμόν του, ἔνθα ὑπῆρχεν ὁ τελευταῖος φόβος καὶ ἡ τελευταία ἐλπίς του· διότι ἐὰν τὰ ἀνθρώπινα μέσα τὸν κατέλιπον, τὰ ὑπεράνθρωπα ἔμελλον ἀναμφιβόλως νὰ τὸν βοηθήσωσιν. Καὶ ἐπειδὴ οὔτε ἐπεκαλεῖτο νέαν ὀπτασίαν, οὔτε ἀπεμάκρυνεν αὐτὴν, ἐκδυθεὶς κατεκλίθη, καὶ σβέσας τὸν λύχνον ἀπεκοιμήθη, ἀναθέσας εἰς τὸν Θεὸν τὴν περὶ τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς του φροντίδα.

Ἀλλὰ περὶ τὴν ἑνδεκάτην ἐξύπνησεν αἰφνιδίως. Ὀλίγη ὥρα παρῆλθεν ἕως οὗ διαλυθῇ ἡ ζάλη τοῦ ὕπνου, καὶ ἤκουσε τὸν αὐτὸν κρότον ὃν περ εἶχεν ἀκούσει εἰς Ἀσοίσιον, δηλαδὴ βήματα καὶ τρίξιμον εἰς τὴν κλίμακα· τὰ βήματα ἐπλησίασαν εἰς τὴν θύραν, ἡ θύρα ἤνοιξε καὶ τὸ φάντασμα τοῦ Γαετάνου ἀνεφάνη.

Ὁ Ἰωσὴφ ἐνόμισεν ὅτι, ὡς καὶ τὴν προτεραίαν, τὸ φάντασμα ἔμελλε νὰ ἐκδυθῇ καὶ νὰ κατακλιθῇ πλησίον του· καὶ ἐπειδὴ γλυκεῖα ἦτο πρὸς αὐτὸν ἡ μετὰ τοῦ φαντάσματος τοῦ φίλου του συνοίκησις, ἀπεσύρθη εἰς τὴν ἄκραν διὰ νὰ ἀφήσῃ τόπον εἰς αὐτόν· τοῦτο ὅμως ἀπῄτησε διὰ νεύματος νὰ ἐγερθῇ. Ἀλλ' εἴτε διότι δὲν ἐνόησεν εἴτε διότι ἐδίσταζεν, ἐβράδυνε νὰ ὑπακούσῃ. Τότε τὸ φάντασμα ἤνοιξε τὸν χιονισμένον μανδύαν του· τὸ σῶμα του ἦτον ὡς καὶ τὴν προτεραίαν γυμνὸν, καὶ ἐπὶ τοῦ στήθους του ἔφερε τραῦμα αἱμοσταγὲς τὸ ὁποῖον ἔδειξε μὲ τὸν δάκτυλον εἰς τὸν φίλον του.

Ὁ Ἰωσὴφ ἀπηλπισμένος ἐνόησε τὰ πάντα, καὶ καταβὰς ἐκ τῆς κλίνης ἐνεδύθη μετὰ σπουδῆς· ἀφοῦ δὲ ἡτοιμάσθη·

— Ἰδού, εἶπε, τί διατάττεις; Χωρὶς δὲ ν' ἀποκριθῇ τὸ φάντασμα τῷ ἔνευσε νὰ ὁπλισθῇ.

Ὁ δὲ Ἰωσὴφ ζωσθεὶς τὸ ξίφος, καὶ τὰ δύω πιστόλιά του,

— Ἔχει καλῶς οὕτως ἠρώτησεν.

Τὸ φάντασμα κατένευσε διὰ τῆς κεφαλῆς, καὶ παρατηρῶν ὄπισθέν του ἐὰν ἤρχετο ὁ φίλος του, ἐβάδισε πρὸς τὴν θύραν μειδιῶν θλιβερῶς, ὅπως ἐνθαῤῥύνῃ τὸν Ἰωσήφ.

Οὕτω λοιπὸν ἐξῆλθον τοῦ ξενοδοχείου· ὅλαι αἱ θύραι ἠνοίγοντο ἐνώπιόν των, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τὸ φάντασμα παντοῦ ἔκαμνεν ὀπὴν, δι' ἧς διήρχετο καὶ αὐτὸ καὶ ὁ φίλος του, καὶ ἥτις ἐκλείετο μετὰ ταῦτα.

Ἀφοῦ δὲ ἐβάδισαν ἐν περίπου τέταρτον τῆς ὥρας, τὸ φάντασμα εἰσῆλθεν εἰς ἀτραπὸν στενὴν διερχομένην μεταξὺ θάμνων καὶ πετρῶν. Ὁ Ἰωσὴφ ξιφήρης παρηκολούθει αὐτὸ, παρατηρῶν ἔκθαμβος ὅτι τὰ μὲν βήματα τοῦ φαντάσματος δὲν ἄφινον ἴχνος ἐπὶ τῆς χιόνος, τὸ αἷμα ὅμως τῆς πληγῆς καταῤῥέον ἐσχημάτιζε γραμμήν.

Δὶς δὲ ἢ τρὶς, ἐπ' ἐλπίδι ὅτι ὁ φίλος του ἤθελεν ἀπαντήσει εἰς τὰς ἐρωτήσεις του, τῷ ἀπεύθυνε φιλικάς τινας λέξεις· ἀλλὰ τὸ φάντασμα ὡσανεὶ ἐροβεῖτο μήπως ὁ ἦχος τῶν λέξεων προδώσῃ τὴν παρουσίαν ζῶντος, φέρον τὸν δάκτυλόν του ἐπὶ τῶν χειλέων, προέτρεπε τὸν Ἰωσὴφ εἰς σιωπήν.

Ἄλλως τε ἡ περὶ σιωπῆς σύστασις κατέσβη μετ' ὀλίγον ἀνωφελής· διότι καθ' ὅσον προέβαινον εἰς τὸ ὄρος, ἐπλησίαζον τὸν καταῤῥάκτην, καὶ ὁ πάταγος τῶν ὑδάτων ἦτο τοιοῦτος, ὥστε ἦτο ἀδύνατον ν' ἀκούσῃ εἰς τὸν ἄλλον ὅσον μεγαλοφώνως καὶ ὅσον ἐκ τοῦ πλησίον συνωμίλουν. Ἀλλ' ὁ Ἰωσὴφ κατεπλήττετο ἔτι μᾶλλον· διότι, καθόσον ἐπροχώρουν εἰς τὸ ὄρος, ἀνεγνώριζε τὴν τοποθεσίαν, ἣν εἶχεν ἰδεῖ κατ' ὄναρ, καὶ μετ' ὀλίγον εἶδε τὸν τάφον ὅστις διέκο-

πτε τὸν χιονώδη μανδύαν τὸν καλύπτοντα τὸ ἔδαφος.

Δὲν ἦτο λοιπὸν ἀνάγκη περαιτέρω ἐξηγήσεων. Τὸ φάντασμα τὸν ὡδήγησεν εἰς τὴν θέσιν ἔνθα ἐτάφη ὁ φίλος του. Οὗτος δὲ γονυπετήσας ἐδεήθη ὑπὲρ τοῦ φίλου του. Διαρκούσης τῆς δεήσεως τὸ φάντασμα ἵστατο ὄρθιον, καὶ ὁ Ἰωσὴρ ἐνόμιζεν ὅτι συνηύχετο μετ' αὐτοῦ.

Μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ εὐσεβοῦς τούτου καθήκοντος, ὁ Ἰωσὴρ ἔτεινε τὸ ξίφος ἐπὶ τοῦ τάφου, καὶ ὤμοσε νὰ ἐκδικηθῇ τὸν θάνατον τοῦ φίλου του. Ἑπομένως κόψας δύο κλῶνας δρυός, καὶ σχηματίσας σταυρόν, ἐνέπηξεν ἐπὶ τοῦ τάφου. Ὥστε ἕνεκα αὐτοῦ καὶ ἕνεκα τῶν ῥανίδων τοῦ αἵματος, ἦτον εὔκολον νὰ ἀνεύρῃ τὴν θέσιν.

Βεβαίως τὸ φάντασμα θὰ ἐνόησεν, ὅτι ὁ Ἰωσὴρ ἔπραξεν ὅ,τι ὤφειλε· διότι ἐξελθὸν τῆς ὁδοῦ ἐπορεύθη δι' ἄλλης μεταξὺ βράχων, παρατηροῦν τὸν Ἰωσὴρ ἐὰν ἀκολουθῇ. Οὗτος δὲ ὡς ἀπὸ ὑπερφυσικήν τινα δύναμιν ἑλκόμενος, ἐπάτει εἰς τὰ ἴχνη τοῦ φαντάσματος, διὰ νὰ τὸ ἐρωτήσῃ τί ἄλλο πρέπει νὰ πράξῃ; Ἀλλ' αἴφνης τὸ φάντασμα ἔγινεν ἄφαντον.

Μετὰ μικρὸν ἠκούσθησαν βήματα καὶ φωναὶ ἐρχόμεναι ἀπὸ τὸ μέρος εἰς ὃ διευθύνετο ὁ Ἰωσήφ· παρεκκλίνας λοιπὸν ἐκρύβη ὄπισθεν βράχου, καὶ ἐκεῖ περιέμενε νὰ μάθῃ ὁποῖοι ἄρα ἦσαν οἱ κινδυνεύοντες ἐν καιρῷ νυκτὸς εἰς τοιοῦτο μέρος.

Καθ' ὅσον δὲ οὗτοι προσήρχοντο, ἤχει φωνὴ γυναικός. Καὶ τῳόντι, ἐν μέσῳ πέντε ἀνδρῶν βαδιζόντων εἰς τὴν ἀτραπὸν ἣν ἐγκατέλιπεν ὁ Ἰωσήρ, καὶ διευθυνομένων πρὸς τὸ μέρος τοῦ τάφου, ἐραίνετό τις γυνή. Οἱ ἄλλοι ἐφαίνοντο ὅτι ἦσαν, ὁ μὲν ἀχθοφόρος, φέρων δᾷδα, ὁ δὲ χωρικὸς Ῥωμαῖος, καὶ οἱ ἕτεροι δύω ὑπηρέται. Ἡ γυνὴ ἦτο νέα δεκαεννέα ἕως εἴκοσιν ἐτῶν· ἐνδεδυμένη κατάμαυρα καὶ κρατοῦσα πιστόλιον εἰς τὴν δεξιάν, ἐφαίνετο ὅτι εἶχεν ἀπόφασίν τινα ὁριστικὴν καὶ ἀμετάθετον. Ἐκ τῶν λοιπῶν οἱ μὲν δύο ὑπηρέται, οἵτινες ἐφαίνοντο ὅτι συνώδευον αὐτήν, ἦσαν πάνοπλοι, οἱ δὲ ἄλλοι ἄνευ ὅπλων.

Ἡ μικρὰ αὕτη συνοδία ἀφιχθεῖσα βήματά τινα πλησίον τοῦ μέρους ἔνθα ἐκρύπτετο ὁ Ἰωσὴρ ἐσταμάτησε· διότι ἡ νέα ἀπεποιεῖτο νὰ προχωρήσῃ.

— Ἄθλιε! ἀνεφώνησεν ἡ νέα ἀποταθεῖσα πρὸς τὸν χωρικόν, ὅστις ἦτον ὁδηγὸς τῆς συνοδίας, συνήνεσα νὰ σὲ ἀκολουθήσω, διότι μὲ ὑπεσχέθης νὰ μὲ ὁδηγήσῃς ἐκεῖ ὅπου εὑρίσκεται ὁ ἀδελφός μου. Ἰδοὺ περιφερόμεθα πρὸ δύο ὡρῶν, ποῦ εἶναι ὁ ἀδελφός μου;

— Ἔχετε ὑπομονήν, κυρία, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος, ἐρθάσαμεν.

Καὶ παρετήρει πέριξ του, ὡς ἂν ἐζήτει μέσον ἀπαλλαγῆς.

— Ἐνθυμήσου ὅ,τι σὲ εἶπα, ἐπανέλαβεν ἡ νέα ἐντόνως ἀνυψώσασα τὸ πιστόλιον μέχρι τοῦ στήθους τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου, ἐὰν δοκιμάσῃς νὰ φύγῃς, φονεύσαι.

— Ὦ! δὲν ἔχω τοιοῦτον σκοπόν, κυρία.

Ἀλλ' αἱ ἀνήσυχοί του κινήσεις ἔψευδον τοὺς λόγους του.

— Ἐὰν κάμῃ ἓν μόνον βῆμα διὰ νὰ φύγῃ, εἶπεν ἡ νέα πρὸς τοὺς ὑπηρέτας, φονεύσατέ τον ἀμέσως.

— Ποῦ νὰ εἶναι; ἐψιθύρισεν ἀμέσως ἀπηλπισμένος.

— Ναί, οἱ συνένοχοί σου σὲ ἀφῆκαν. Ἀκούσε· ἐὰν δὲν ἀποκριθῇς εἰς τὴν ἐρώτησίν μου, τὰ μυαλά σου θὰ πετάξουν. Ἦλθες εἰς τὴν Ῥώμην καὶ μ' ἔφερες τὴν ἐπισολὴν ταύτην τοῦ ἀδελφοῦ μου, αἰχμαλωτισθέντος ἀπὸ λῃστάς, οἵτινες ἐζήτουν διὰ λύτρα εἴκοσι χιλιάδας τάλληρα, καὶ σ' ἐδόθησαν ἀμέσως αἱ δέκα· αἱ δὲ λοιπαὶ δέκα ἔπρεπε νὰ φερθοῦν ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν ἀπὸ ἄνθρωπον ὁ ὁποῖος νὰ μὴν εἶναι ἐπίφοβος εἰς τοὺς συντρόφους σου, καὶ εἰς τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν ἔμελλε νὰ παραδοθῇ ζῶν ὁ ἀδελφός μου, ὑγιὴς καὶ ἄβλαβής. Ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος εἶμαι ἐγώ, καὶ ἰδοὺ αἱ δέκα χιλιάδες τῶν ταλλήρων. Ποῦ εἶναι ὁ ἀδελφός μου;

Τὰς τελευταίας ταύτας λέξεις ἀκούσας ὁ Ἰωσὴφ ἐνόησε τὰ πάντα, καὶ ἐξελθὼν ἀπὸ τὴν κρύπτην του διευθύνθη πρὸς τὴν συνοδίαν.

Ἡ δὲ νέα, ὑποθέσασα ὅτι ἐνέπεσεν εἰς ἐνέδραν, χωρὶς νὰ φανῇ ὅτι αἰσθάνεται τὸν ἐλάχιστον τρόμον, ἔκαμεν ἀπειλητικὸν κίνημα κατὰ τοῦ λῃστοῦ· ἀλλ' ὁ Ἰωσὴρ τείνας τὴν χεῖρα ἀνέκραξε.

— Δὲν εἶσθε ἡ Βεττίνα Ῥωμανώλη, ἀδελφὴ τοῦ Γαετάνου Ῥωμανώλη;

— Ναὶ ἀπεκρίθη ἡ νέα.

— Ἔπειτα παρατηρήσασα αὐτὸν μετὰ προσοχῆς εἶπε·

— Καὶ σεῖς εἶσθε ὁ Ἰωσὴρ Σκαμότσης.

— Ὦ! ναί, Κυρία μου, ἔρχομαι ἀπὸ τὴν Βενωνίαν, ἐλπίζων νὰ φθάσω ἐγκαίρως πρὸς βοήθειαν τοῦ φίλου μου.

Καὶ ἐγὼ ἀπὸ τὴν Ῥώμην μὲ τὸ ἐπίλοιπον ποσόν, τὸ ὁποῖον ζητοῦν οἱ λῃσταί, οἱ συλλαβόντες τὸν ἀδελφόν μου. Οὗτος δὲ ὁ ἄνθρωπος ἔστειλε τὸ πρῶτον μέρος τοῦ ποσοῦ, καὶ μὲ περιέμενεν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τῆς ἐρυθρᾶς Πύλης διὰ νὰ λάβῃ καὶ τὸ δεύτερον· ἀλλὰ πρὶν τὸ δώσω, ἀπῄτησα νὰ μὲ παραδοθῇ πρῶτον ὁ ἀδελφός μου. Τότε μ' ἐπρότεινε νὰ μὲ ὁδηγήσῃ ἐκεῖ ὅπου εὑρίσκετο ὁ Γαετάνος, καὶ συναινέσας παρέλαβον καὶ τούτους τοὺς δύω πιστοὺς ὑπηρέτας· πρὸ δύω δὲ ὡρῶν τρέχομεν εἰς τὰ βουνά. Τέλος πάντων ἐσταμάτησα ἐδῶ πεπεισμένη ὅτι αὐτὸς μὲ ἀπατᾷ.

— Προσέχετέ τον αὐστηρῶς, εἶπεν ὁ Ἰωσὴρ πρὸς τοὺς δύω ὑπηρέτας. Καὶ ἔπειτα ἀποταθεὶς πρὸς τὴν Βεττίναν·

— Ἐγώ, εἶπε, θέλω σᾶς ὁδηγήσει, ἐμπιστευθῆτε εἰς ἐμέ.

— Δὲν εἶσαι ὁ ἄριστος τῶν φίλων τοῦ ἀδελφοῦ μου; εἶπεν ἡ νέα τείνασα τὴν χεῖρα πρὸς τὸν Ἰωσήφ.

— Ἐμπρός, ἀπεκρίθη οὗτος.

Καὶ ἔφερε τὴν Βεττίναν εἰς τὸν τάφον. Ἔπειτα δείξας μὲ τὸν δάκτυλόν του εἶπεν·

— Βεττίνα, ἀδελφή μου, θάῤῥος. Ἰδού, ἐνταῦθα κεῖται ὁ ἀδελφός μας Γαετάνος.

Καὶ ἡ Βεττίνα ἀφεῖσα φωνὴν ἔπεσε γονυπετής. Τότε, ὠφελούμενος ἀπὸ τὴν ταραχὴν ὁ ὁδηγός, ἐπροσπάθησε νὰ φύγῃ, ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσε, διότι ἐφυλάσσετο καλῶς ὑπὸ τῶν ὑπηρετῶν, οἵτινες ἀνασκώσαντες ταυτοχρόνως τὰ πιστόλια τὸν ἠπείλησαν.

Τὴν στιγμὴν ταύτην ἐξεπλάγη ὁ Ἰωσὴρ ἐπανιδὼν τὴν σκιὰν τοῦ Γαετάνου, ἥτις ἱσταμένη δέκα βήματα μακρὰν τοῦ τάφου ἔνευε τῷ Ἰωσὴρ ὅπως τὴν παρακολουθήσῃ.

Ὁ δὲ Ἰωσὴρ ἔκλινε τὴν κεφαλὴν εἰς σημεῖον ὑπακοῆς. Ἔπειτα ἀποταθεὶς πρὸς τοὺς δύω ὑπηρέτας.

— Φυλάττετε, εἶπε. καλῶς τὸν ἄνθρωπον τοῦτον, καὶ μετ' ὀλίγον ἐπιστρέφω.

Καὶ ἠκολούθησε τὸ φάντασμα διευθυνόμενον πρὸς τὸν καταῤῥάκτην.

Μετὰ πέντε λεπτὰ εἰσῆλθον καὶ οἱ δύο εἰς ἀτραπὸν τόσον πλησίον τοῦ καταῤῥάκτου, ὥστε κατεβρέχοντο ἀπὸ τὰ ἀναπηδῶντα ὕδατα.

Καὶ μετὰ παρέλευσιν ἑτέρων πέντε λεπτῶν ἔφθασαν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους, ἔνθα ὁ ποταμός, ὅστις ἀποτελεῖ τὸν καταῤῥάκτην, ῥέει ὁρμητικὸς καὶ θορυβώδης, ἐντὸς κοίτης δέκα ἕως δεκαπέντε πόδας πλατείας.

Ὁ χείμαῤῥος οὗτος εἶναι ἀδιάβατος εἰς τοὺς κολυμβητάς, καὶ ἂν ποτέ τις ἤθελε τὸ δοκιμάσει, θὰ παρεσύρετο ἀμέσως καὶ θὰ κατεῤῥίπτετο ὡς βέλος ἀπὸ ὕψος πεντακοσίων ποδῶν. Περιβρέχων δὲ πανταχόθεν ὀξυτάτην τινὰ κορυφήν, καθιστᾷ αὐτὴν νῆσον, εἰς ἣν δὲν δύναταί τις νὰ ὑπάγῃ εἰμὴ διαβαίνων γέφυραν. Τὸ φάντασμα ἐστάθη ἐνώπιον τῆς γεφύρας ταύτης ἥτις ἐσύγκειτο ἐκ τριῶν κορμῶν ἐλάτης· ἦσαν δὲ τοσοῦτον ὀγκώδεις ὥστε, διὰ νὰ μεταφερθῇ ἕκαστος αὐτῶν ἐκεῖ θὰ ἐχρειάσθη εἴκοσιν ἀνδρῶν δύναμις.

Ὁ Ἰωσὴρ ἀνεζήτει νὰ ἐννοήσῃ ἀπὸ τὰ βλέμματα τοῦ φαντάσματος, ἐπὶ τίνι σκοπῷ τὸν ἔφερεν ἐκεῖ· τὸ δὲ φάντασμα ἀνεβίβασεν αὐτὸν ἐπὶ τῆς ὑψηλοτάτης κορυφῆς τοῦ ὄρους, καὶ ἐκεῖθεν τῷ ἔδειξε ζοφερὸν χάσμα σπηλαίου κειμένου πεντακόσια, ἢ ἑξακόσια βήματα μακρὰν εἰς τὸ ἀπέναντι μέρος τοῦ χειμάῤῥου. Ἐνίοτε τὸ χάσμα τοῦτο ἐφωτίζετο. Καὶ μετὰ ταῦτα φωναὶ μεθυόντων, καὶ καγχασμοὶ ἐπικρατοῦντες τῆς βοῆς τοῦ καταῤῥάκτου ἠκούοντο ἐξερχόμενοι ἐκ τοῦ σπηλαίου. Εἰς τοῦτο τὸ σπήλαιον κατέφυγον ὅπως διανυκτερεύσωσιν οἱ φονεύσαντες τὸν Γαετάνον λῃσταί.

Ὁ Ἰωσὴρ δὲν ἐνόει τὸν σκοπὸν δι' ὃν τὸ φάντασμα τὸν ἔφερεν ἐνταῦθα· διότι κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἕως οὗ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Τέρνιον, καὶ ὁδηγήσῃ ἱκανοὺς στρατιώτας ἵνα προσβάλωσι τοὺς λῃστάς, ἡ ἡμέρα ἤθελε παρέλθει καὶ οἱ λῃσταὶ ἤθελον ἀναχωρήσει ἐκεῖθεν.

Τὸ φάντασμα, ἐνοῦσαν τοὺς διαλογισμοὺς τοῦ Ἰωσὴφ, ἔσεισε τὴν κεφαλήν.—Λέγε, ἀνέκραξεν ὁ Ἰωσὴρ, μὲ διατάττεις νὰ προβῶ κατ' αὐτῶν καὶ νὰ τοὺς προσβάλω μόνος; θέλω ὑπακούσει ἄνευ δισταγμοῦ καὶ φόβου.

Τὸ φάντασμα σεῖον καὶ αὖθις τὴν κεφαλὴν κατέβη ἐκ τῆς κορυφῆς καὶ διευθύνθη πρὸς τὸν χείμαῤῥον. Ἐλθὸν δὲ πρὸ τῆς γεφύρας ἔνευσε πρὸς τὸν Ἰωσὴρ ν' ἀνασκώσῃ τοὺς κορμοὺς τῶν ἐλατῶν καὶ νὰ τοὺς ῥίψῃ εἰς τὸν ποταμόν.

— Ἀλλ' ἀπαιτεῖται, εἶπεν ὁ Ἰωσήφ, εἴκοσιν ἀνδρῶν δύναμις, διὰ νὰ ἐκτελεσθῇ τὸ τοιοῦτο ἔργον· ἑνὸς μόνου εἶναι ἀδύνατον.

Τὸ φάντασμα ὅμως ἐπανέλαβε τὸ αὐτὸ σημεῖον ὅπερ ἐσήματνε, δοκίμασε.

Ὁ Ἰωσὴρ ἔκλινεν, ἀναλαλέσας εἰς τὴν μνήμην του τοὺς λόγους τούτους τοῦ εὐαγγελίου· «ὁ ἔχων πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως ἐρεῖ τῷ ὄρει τούτῳ ἄρθητι καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ γενήσεται». Ἔκυψε λοιπὸν ἀποφασιστικῶς καὶ λαβὼν ἕνα τῶν κορμῶν τὸν ἀνεσήκωσεν ὡς μικρὰν δοκόν, καὶ τὸν ἄφῆκε νὰ πέσῃ εἰς τὸν ποταμόν, ὅστις παρέσυρεν αὐτὸν ὡς ἄχυρον· ἔῤῥιψε δὲ καὶ τὸν δεύτερον καὶ τὸν τρίτον.

Καὶ μετὰ ταῦτα ἠκροάσθη.

Καὶ ὡς τρεῖς κρότοι κανονίων ἠκούσθη ἡ κατάπτωσις τῶν τριῶν κολοσσιαίων κορμῶν.

Ὅθεν, καταστραφείσης τῆς γεφύρας, οἱ λῃσταὶ ἔμειναν ἔγκλειστοι.

Ἴσως καὶ αὐτοὶ οἱ λῃσταὶ, ἐν μέσῳ τῶν ὀργείων αὐτῶν ἤκουσαν τὸν τρομερὸν ἐκεῖνον κρότον· ἀλλὰ θὰ τὸν ἐξέλαβον ἐκ τῶν τυχαίων ἐκείνων ἤχων οἵτινες ἐξυπνίζουσιν ἐν καιρῷ νυκτὸς τὴν ἠχὼ τῶν ὀρέων.

Μετὰ ταῦτα, τὸ φάντασμα ἐπανέλαβε τὴν ὁδὸν τὴν φέρουσαν εἰς τὸν τάφον· καὶ οὕτω ἐντὸς δέκα λεπτῶν, ἀκολουθῶν ὁ Ἰωσὴρ τὸ φάντασμα, ἔφθασεν εἰς τὴν συνοδίαν.

Καὶ ἡ μὲν λαμπὰς τοῦ ἀχθοφόρου ἐρώτιζε τὴν Βεττίναν δεομένην ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ της, οἱ δὲ ὑπηρέται ἐφύλαττον τὸν λῃστήν.

Ὁ Ἰωσὴρ ἀτενίσας πρὸς τὸ φάντασμα ἐζήτει νὰ μάθῃ τί ἄλλο ἔπρεπε νὰ πράξῃ· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ ὑπερφυὲς ἔργον ἐξεπλήρωθη, ὡς φαίνεται, τὸ φάντασμα ἀπεχαιρέτισε διὰ τῆς χειρὸς, καὶ ἤνοιξε τὴν ἀγκάλην του ὡς ἂν προσεκάλει τὸν φίλον του. Καὶ ἔδραμε μὲν ὁ Ἰωσὴρ ἀλλὰ τὸ φάντασμα ἐξέφυγεν ὡς ἀτμός, καὶ στενάζον ἔγινεν ἄφαντον.

Τότε ὁ Ἰωσὴρ καταβὰς πρὸς τὴν Βεττίναν εἶπε·

— Κυρία μου, τὰ πάντα ἤδη ἠξεύρετε. Ἂς ἐπιστρέψωμεν εἰς Τέρνιον, καὶ τὴν ἐπαύριον θέλομεν ἐκθάψει τὸ σῶμα τοῦ δυστυχοῦς ἀδελφοῦ μας Γαετάνου καὶ ἀποδόσει εἰς αὐτὸν τὸν τελευταῖον φόρον.

— Τοῦτο ἀρκεῖ, ἠρώτησεν ἡ νεᾶνις πρὸς παρηγορίαν τῆς ψυχῆς του, ὅτι τὸ σῶμα αὐτοῦ θέλει ταφῇ εἰς τὸ νεκροταφεῖον; ἀλλὰ δὲν θέλομεν ἐκδικηθῇ τὸν θάνατόν του;

— Ἡ ἐκδίκησις ἔγεινε, κυρία μου, εἶπεν ὁ Ἰωσήφ· καὶ διηγήθη, ὅ,τι πρὸ ὀλίγου ἔπραξεν.

— Ἀδύνατον! ἀνέκραξεν ὁ λῃστὴς ἀκούσας τὴν

διήγησιν ταύτην μὲ τρόμον καταδίκου· ἀπῃτοῦντο εἴκοσιν ἄνδρες διὰ νὰ ἀνασηκώσουν ἕκαστον τῶν κορμῶν τῆς γεφύρας.

— Ὁ Θεὸς μ' ἐβοήθησεν, ἀπεκρίθη ἁπλῶς ὁ Ἰωσήφ.

Καὶ ἀναλαβόντες τὴν ὁδὸν τὴν φέρουσαν τὰ σίγματα τοῦ τραύματος τοῦ Γαετάνου τὰ ὁποῖα ὅμως μόνον ὁ Ἰωσὴφ ἔβλεπε, ἔφθασαν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τῆς Ἐρυθρᾶς Πύλης.

Ἐκεῖ ὁ λῃστὴς παραδοθεὶς εἰς τὰς χεῖρας τῆς δικαιοσύνης ὡμολόγησεν ὅτι καθ' ἣν καιρὸν ἐπέστρεψε μὲ τὰς πρώτας δέκα χιλιάδας τῶν ταλλήρων, ἔρις ἠγέρθη μεταξὺ τῶν λῃστῶν κατὰ τὴν διανομὴν τῆς ποσότητος ταύτης. Καὶ εἷς τῶν κακούργων τούτων, εὑρίσκων τὸ μερίδιόν του ὀλιγώτερον τοῦ τῶν ἄλλων, διὰ νὰ στερήσῃ τὸν λῃσταρχον τοῦ δευτέρου ἡμίσεος τῶν λύτρων, ἐβύθισε τὸ ξίφος του εἰς τὸ σῆθος τοῦ Γαετάνου. Ἀλλ' ὁ λῃσταρχος διὰ νὰ λάβῃ καὶ τὰ λοιπὰ, ἔστειλε καὶ ἐπρότεινε εἰς τὴν νέαν νὰ ἔλθῃ ἕως εἰς τὸ μέρος ὅπου, νομίζουσα ὅτι ἤθελεν εὑρεῖ τὸν ἀδελφόν της, θὰ ἔπιπτε καὶ αὐτὴ εἰς ἐνέδραν, καθ' ἣν θὰ ὑστερεῖτο καὶ τὴν ζωὴν καὶ τὰ χρήματά της.

Ἀλλὰ τὸ θάρρος τῆς Βεττίνας καὶ ἡ γενναιότης τῶν δύω ὑπηρετῶν, ἤλλαξαν τοῦ δράματος τὴν λύσιν.

Ὁ λῃστὴς αἰσθανθεὶς ὅτι ὁ θάνατος θὰ ἦτον ἡ ἄμεσος ἀνταμοιβὴ τῆς προδοσίας του, ἀντὶ νὰ ὑπάγῃ νὰ ἑνωθῇ μὲ τοὺς συντρόφους του εἰς τὸ σπήλαιον, περιεπλανήθη μέρος τῆς νυκτὸς, ἐλπίζων πάντοτε νὰ εὕρῃ καιρὸν νὰ φύγῃ· ἀλλ' ἡ αἰφνιδία ἐμφάνισις τοῦ Ἰωσὴφ ἐματαίωσε καὶ τὴν τελευταίαν ἐλπίδα του.

Τὴν ἐπιοῦσαν ἀνωρύχθη ὁ τάφος τοῦ Γαετάνου ἐνώπιον τοῦ κλήρου τοῦ Τερνίου καὶ τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως· ὁ νεκρὸς ἔφερεν ἐπὶ τοῦ στήθους τὸ ἀνοικτὸν καὶ βαθὺ ἐκεῖνο τραῦμα ὃ ἐπέδειξε τὸ φάντασμα εἰς τὸν Ἰωσήφ.

Ἐπειδὴ δὲ ἦτο γνωστὸν ὅτι οἱ λῃσταὶ δὲν εἶχον ἄλλην ἔξοδον εἰμὴ τῆς καταστραφείσης γεφύρας, δὲν ἐρρόντισαν οὔτε κἂν νὰ τοὺς συλλάβωσιν. Ἡ γῆ ἦτον ἐσκεπασμένη ὑπὸ χιόνος καὶ δὲν παρεῖχεν εἰς αὐτοὺς οὐδὲν ἐρόδιον· διὸ καὶ ἐλιμοκτονήθησαν πάντες, τριῶν δὲ ἐξ αὐτῶν τὰ πτώματα ἀποπειραθέντων νὰ διαβῶσι τὸν χείμαῤῥον, εὑρέθησαν συντετριμμένα ἐπὶ τῶν βράχων· ὁ δὲ νεκρὸς τοῦ Γαετάνου, συνοδευόμενος ὑπὸ τῆς Βεττίνης, τοῦ Ἰωσὴφ καὶ τῶν δύο πιστῶν ὑπηρετῶν, μετεκομίσθη εἰς Ῥώμην.

Καὶ ἓν ἔτος μετὰ ταῦτα ὁ Ἰωσὴφ, κατὰ τὴν ἔρεσιν τοῦ φίλου του, ἐνυμφεύθη τὴν Βεττίναν.

ΣΙΝΙΚΑ.

—ο—

Ὀλιγώτατα ἐγίνωσκον οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες περὶ τῶν ἀνατολικωτάτων τῆς Ἀσίας ἐθνῶν, Σινῶν, Σηρῶν, καὶ Ἰαπόνων, διότι τὰ ἔθνη ταῦτα, ἔχοντα γῆν καλὴν καὶ εὐνομίαν τινὰ καὶ φυσικὸν χωρισμὸν ἀπὸ τῆς λοιπῆς Ἀσίας, τῆς δυτικωτέρας, δὲν ᾐσθάνοντο τὴν χρείαν τῆς συγκοινωνίας μετὰ τῶν ξένων, καὶ τοῦ μετοικισμοῦ, καὶ τῶν κατακτήσεων, προτιμῶντα εὐλόγως βίον μονήρη καὶ εἰρηνικόν. Οἱ Σίναι ὅμως, καθ' ὅσον ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς παλαιᾶς αὐτῶν φιλολογίας, ὡς λέγουσι, δὲν ἠγνόουν τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἀξίαν καὶ τὴν δόξαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, μετὰ τὰ Περσικὰ μάλιστα καὶ τῆς προόδου τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, τὸν ὁποῖον ἐκθειάζουσι καὶ αὐτοί, ὡς πάντες οἱ Ἀσιανοί, ὀνομάζοντες Ἴωνας τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ τῶν γνωσοτέρων αὐτοῖς Ἑλλήνων Ἀσιανῶν, τῶν Ἰώνων. Φαίνεται ὅμως, ὅτι ἐπὶ τῶν Βυζαντίων Αὐτοκρατόρων οἱ Ἕλληνες ἐσχετίσθησαν ὁπωσοῦν μετὰ πάντων τῶν Ἀσιατικῶν ἐθνῶν καὶ αὐτῶν τῶν Σινῶν, ὑποληπτόμενοι καὶ εὐνοοῦντες αὐτούς. Ἀναφέρουσιν οἱ Βυζάντιοι ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους αὐτῶν Σίναι καὶ ἄλλοι τῶν ἀνατολικωτάτων Ἀσιανῶν ἤρχοντο εἰς τὴν κατ' ἔτος συγκροτουμένην ἐν Θεσσαλονίκῃ μετὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου ἐμπορικὴν ὁκταήμερον πανήγυριν, τὴν μεγίστην τῶν τῆς Ἑλληνικῆς Αὐτοκρατορίας, ὅπερ σήμερον δὲν βλέπομεν οὔτ' ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ Εὐρώπῃ, οὔτ' ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ ἐπικρατείᾳ. Πιθανῶς ἡ ἀγριότης καὶ ἀνομία τῶν κατακτητῶν καὶ διοικητῶν τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης καὶ ἡ παρεπομένη τῶν τόπων ἐρήμωσις, ἐμπόδισε τὰς ἐμπορικὰς καὶ οἵας ἄλλας σχέσεις τῶν Σινῶν πρὸς τοὺς δυτικωτέρους τῆς Ἀσίας λαοὺς, πάσχοντας καὶ φθειρομένους.

Οἱ Ἕλληνες οὔτ' εἶχον, οὔτ' ἔχουσιν, οὐδ' ἔξουσιν ἐν τῷ μέλλοντι αἰτίας ποτὲ συγκρούσεως, ἢ ἔχθρας, διὰ τὴν ἀπόστασιν, πρὸς τοὺς Σίνας· θεωρητέον ἄρα φιλικὸν τὸ ἔθνος αὐτὸ καὶ τώρα καὶ πάντοτε. Ἀφοῦ ἀνοιχθῇ ὁ Ἡρῶος ἰσθμὸς πιθανῶς ἡ Ἑλληνικὴ ναυτιλία καὶ οἱ Ἕλληνες ἔμποροι, ἐκτείνοντες εἰς τὴν μεσημβρινὴν μεγάλην Ἀσίαν τὰς ἐμπορικὰς αὐτῶν σχέσεις, θέλουσιν ἐπισκεφθῆ καλῶς μετὰ τὴν Ἰνδικὴν τοὺς εὐδαίμονας Σίνας, αὐξάνοντες τὴν μετ' αὐτῶν φιλικὴν ἡμῶν γνωριμίαν, καὶ χρησιμεύοντες αὐτοῖς ὡς ἐξηγηταὶ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ καὶ τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, καὶ μεσῖται τῶν ἐμπορικῶν τῆς Κίνας πρὸς τὴν Εὐρώπην σχέσεων. Σημειωτέον ὅτι ἐν τῇ Σινικῇ ἐπικρατείᾳ ἀριθμοῦνται, ὡς ἐσημείωσαν αἱ Ἀγγλικαὶ ἐφημερίδες πρὸ τριῶν ἐτῶν, χριστιανοὶ ὀρθόδοξοι πολλοὶ ὑπὲρ τὰ 4 ἑκατομμύρια. Σημειωτέον προσέτι, ὅτι Σίναι τινὲς ἐβοήθησαν χρηματικῶς τὸν ἡμέτερον ἐθνικὸν ἀγῶνα κατὰ τὸ 1824, γενομένης συνεισφορᾶς ὑπὲρ αὐτοῦ ἐν Καντῶνι παρὰ τῶν φιλελλήνων Ἄγγλων.

Ἴσως τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος δεχθῇ ποτὲ καὶ Σίνας μετοίκους.

Οἱ Σίναι ὁμολογουμένως εἶναι ἀρχαιότατον καὶ ὡραιότατον καὶ τὸ μᾶλλον εὐνομούμενον καὶ σοφὸν καὶ ἐπιχειρηματικὸν τῶν ἐθνῶν τῆς Ἀσίας, ἐξαιρουμένης τῆς Ἰαπονίας, τῆς Ῥωσσικῆς ἐπικρατείας, καὶ τῆς Ἀγγλικῆς Ἰνδίας. Ἀποδεικνύονται δὲ

νομίμονες, φιλομαθεῖς, ἀγαθοὶ τεχνῖται καὶ γεωργοί, καὶ φιλοδίκαιοι καὶ φιλάνθρωποι πρὸς ἀλλήλους. Αὐτοὶ πρὸ τῆς Εὐρώπης εὕρηκαν τὴν κατασκευὴν τοῦ χαρτίου, τὴν τυπογραφίαν, τὴν πυρίτιδα, τὴν ναυτικὴν πυξίδα καὶ ἄλλα. Ὁ πληθυσμὸς αὐτῶν, ἀποδεικνύων αὐτὸς μόνος αὐτόθεν τὴν ἐμπειρίαν, τὴν εὐνομίαν καὶ τὴν φιλανθρωπίαν τῶν Σινῶν, συμποσοῦται κατά τινας μὲν τῶν Εὐρωπαίων συγγραφέων εἰς 300 ἑκατομμύρια, ἤτοι περίπου τὸ τρίτον τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, κατ' ἄλλους δὲ τὸ ἥμισυ μόνον. Ἀλλὰ καὶ οὕτω πρωτεύει κατ' ἀριθμὸν ἐν τοῖς ἔθνεσι, διότι οὐδὲν ἄλλο ἔθνος ἀριθμεῖ 150 ἑκατομμύρια ψυχῶν. Ὁ Σινικὸς λαὸς, ἔχων ἐτησίαν αὔξησιν δύω ἑκατομμύρια, ἐν οἷς λογιστέον 200.000 τοὐλάχιστον μαχίμων ἀνδρῶν, δύναται ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἔθνος τῆς γῆς νὰ διατηρήσῃ πόλεμον, διότι ἔχει πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ χρήματα, καὶ παντοίαν τροφὴν ἄφθονον, καὶ ἱκανὰς τέχνας, λαὸν δὲ φιλόπατριν καὶ γενναῖον, ἀφοῦ εἰσάξῃ τὴν Εὐρωπαϊκὴν τακτικήν. Ἡ Κίνα ἔχει καὶ καλοὺς καὶ πολλοὺς ναύτας καὶ παντοίαν ξυλίαν ναυπηγήσιμον, ὥστε δύναται νὰ σχηματίσῃ εὐκόλως ἀξιόλογον ναυτικὴν δύναμιν, ἂν μιμηθῇ τὴν Εὐρώπην καὶ κατὰ τοῦτο.

Τούτων οὕτως ἐχόντων ἡμεῖς, ὡς Ἕλληνες χριστιανοί, λυπούμεθα κατὰ φιλανθρωπικὸν καθῆκον, καὶ ὡς φίλοι τῶν Ἄγγλων καὶ τῶν Σινῶν, διὰ τὸν ἐγειρόμενον μέγαν καὶ δεινὸν πόλεμον τῶν δύω ἐνδόξων καὶ μεγίστων αὐτῶν λαῶν, τοῦ μὲν ἀνατολικωτάτου ἐν τῇ Ἀσίᾳ, τοῦ δὲ δυτικωτάτου ἐν τῇ Εὐρώπῃ, καὶ ταῦτα διὰ μικρὰν αἰτίαν. Τὸν πόλεμον τοῦτον ἡμεῖς θεωροῦμεν ἀξιοκατάκριτον καὶ λυπηρόν. Ἡ ἀνθρωπίνη σοφία, ἡ σώφρων ἐλευθερία, ἡ θεόσδοτος χριστιανικὴ πίστις δὲν συγχωροῦσι τὴν βίαν, τὰς αἱματοχυσίας καὶ τὰς καταστροφὰς διὰ τὰ γνωστὰ σχέδια, παριστανόμενα σοφιστικῶς καὶ ἀσυνειδήτως ὑπό τινων ὀργάνων τοῦ εὐρωπαϊκοῦ τύπου, ὡς ἱκανὴν δικαιολογίαν τοῦ πολέμου καὶ ὡς ὠφέλειαν τῆς ἀνθρωπότητος. Ἡ Κίνα, μὴν ἐνοχλοῦσα καὶ μὴ κατακτῶσα τὰ ξένα ἔθνη, ἔχει τὸ δικαίωμα προφανῶς, ἐὰν θέλῃ, τοῦ μὴ συγκοινωνεῖν μετ' αὐτῶν, ἀδικουμένων καθ' ἑκάστην ὑπ' ἀλλήλων καὶ ἀδικούντων καὶ ἐπιβουλευομένων αὐτήν, συγχωροῦσα μόνον τὴν προσφυγὴν ἐν καιρῷ κινδύνου.

ΕΥΘ.

ΜΕΤΑΛΛΙΑ

Πανεπιστημίου καὶ Φιλεκπαιδευτ. Ἑταιρείας.

Τὸ Πανεπιστήμιον καὶ ἡ Φιλεκπαιδευτικὴ Ἑταιρεία, διένειμον μετὰ διπλωμάτων πρὸ ἑνὸς ἔτους τὰ μετάλλια ὧν παραθέτονται τὰ σχεδιογραφήματα.

Καὶ τὸ μὲν τοῦ Πανεπιστημίου, χαλκοῦν

ὸν καὶ λεπτοτάτης κατασκευῆς, διενεμήθη τοῖς συνδραμοῦσιν εἰς τὴν ἀνέγερσιν τοῦ κτιρίου, τὸ δὲ τῆς Ἑταιρείας, ἀργυροῦν, πρὸς τοὺς 16 ἔτη ἀποτίσαντας τὴν ἑαυτῶν συνδρομήν. Κατὰ λάθος τοῦ ξυλογράφου, δὲν ἐχαράχθη ἡ περὶ τὸν βασιλέα ἐπιγραφή.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ τῶν τε ὁμόρων Ἑλληνικῶν καὶ Ἰλλυρικῶν χωρῶν, διατρέχουσα κατὰ σειρὰν τὰ ἐν αὐταῖς συμβάντα ἀπὸ τοῦ σωτηρίου ἔτους μέχρι τοῦ 1854. Περιέχουσα καὶ τοπογραφικὸν πίνακα ἀναπτύσσοντα τὴν πολιτειογραφικὴν, ἱστορικὴν καὶ γεωγραφικὴν κατάστασιν τῶν ἐν τῷ κειμένῳ ἐνδιαλαμβανομένων ἐπαρχιῶν, πόλεων, κωμῶν καὶ θέσεων, πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἀκριβῆ στατιστικὴν ἔκθεσιν πάσης τῆς Ἠπείρου. Διῃρημένη εἰς τόμους δύο. Συντεταγμένη ὑπὸ Π. Α. Π. Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου Σ. Κ. Βλαστοῦ. Τόμος πρῶτος, 1856. Τόμος δεύτερος, 1857.

Ἱστορία πλήρης καὶ ἀληθὴς τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς καὶ χώρας δὲν θέλει συνταχθῆ εἰμὴ ἀφοῦ ἐξακριβωθῆ ἰδίᾳ ἡ ἱστορία ἑκάστου αὐτῆς τμήματος· τούτου ἕνεκα μετὰ πάσης χαρᾶς ἀποδεχόμεθα τὰς τοιαύτας εἰδικὰς πραγματείας, ὧν μία ἐστὶ καὶ ἡ ἀνὰ χεῖρας περὶ τῆς Ἠπείρου.

Ταύτης ὁ μὲν πρῶτος τόμος περιέχει τὸ χρονογραφικὸν μέρος, ὁ δὲ δεύτερος, τὸ τοπογραφικὸν καὶ στατιστικόν. Τὸ χρονογραφικὸν μέρος διαιρεῖται εἰς βιβλία ἕξ, ὧν τὸ πρῶτον ἱστορεῖ τὰ ἀπὸ τῆς διαδόσεως τοῦ χριστιανισμοῦ εἰς τὴν Ἤπειρον γεγονότα μέχρι τοῦ 1204 ἔτους, ἤτοι μέχρι τῆς ἐπὶ τῆς τετάρτης λεγομένης σταυροφορίας ἁλώσεως τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν ὑπὸ τῶν Λατίνων (σελ. 11—55). Τὸ δεύτερον βιβλίον περιλαμβάνει τὴν ἱστορίαν τῆς Ἠπείρου καὶ τῶν περὶ αὐτὴν χωρῶν ἀπὸ τοῦ 1204 μέχρι τοῦ 1261, ἤτοι μέχρι τῆς ἀνακτήσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν ὀρθοδόξων αὐτοκρατόρων (σελ. 57—86). Ἐν τῷ τρίτῳ βιβλίῳ ἐκτίθενται τὰ ἀπὸ τοῦ 1261 μέχρι τοῦ 1453 ἤτοι μέχρι τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν (σελ. 90—171). Τὸ τέταρτον βιβλίον, ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ 1453 προάγει τὴν ἔκθεσιν τῶν κατὰ τὴν Ἤπειρον πραγμάτων μέχρι τῆς ἐν τῇ τοπαρχίᾳ τῶν Ἰωαννίνων ἐνιδρύσεως τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τῷ 1788 (σελ. 173—274). Τὸ πέμπτον βιβλίον ἱστορεῖ τὴν πολυθρύλλητον καὶ πολυδάκρυτον ἡγεμονίαν τοῦ σατράπου ἐκείνου, τοῦ καταλυθέντος ἐν ἀρχῇ τοῦ 1822 (σελ. 277—362). Τὸ δὲ ἕκτον καὶ τελευταῖον φέρει τὸν ἀναγνώστην μέχρι τῶν παραμονῶν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1854 ἔτους (σελ. 365—416)

Αἱ πηγαὶ ἀπὸ τῶν ὁποίων μετὰ πλείστης ἀκριβείας καὶ ἐπιμελείας ἤντλησεν ὁ συγγραφεὺς εἶναι· οἱ Βυζαντινοὶ χρονογράφοι, ὁ Μελέτιος, τὰ ὑπὸ τοῦ Μουστοξείδου ἐν τῷ Ἑλληνομνήμονι ἐκδοθέντα χρονικὰ καὶ αἱ ἐπιτόπιαι παραδόσεις. Μάλιστα δὲ λόγου ἄξιον εἶναι καὶ πρακτικωτάτην ἔχει τὴν ὠφέλειαν τὸ περὶ τῆς Τουρκοκρατίας μέρος· διότι ἐν αὐτῷ ἐκτίθενται τὰ μεγάλα καὶ οὐσιώδη προνόμια ὅσα ἡ ὀθωμανικὴ κυβέρνησις ἠναγκάσθη νὰ ἐπιτρέψῃ κατ' ἀρχὰς εἰς τοὺς Ἠπειρώτας, ἡ βαθμιαία καὶ δολιωτάτη τῶν προνομίων τούτων κατάργησις, ἡ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἀσθενὴς τοῦ Ἰσλαμισμοῦ ἐν τῇ Ἠπείρῳ θέσις, ἡ ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς 17 ἑκατονταετηρίδος ῥαγδαία αὐτοῦ διάδοσις, ἡ γενναία πολλῶν ἑλληνικῶν, καὶ ἐν γένει χριστιανικῶν κοινοτήτων εἰς αὐτὴν ἀντίστασις, ἡ ἀδυναμία εἰς ἣν ἀείποτε εὑρέθη ἡ ὀθωμανικὴ κυβέρνησις νὰ δαμάσῃ καὶ αὐτὸ τὸ ὀθωμανικὸν ἀλβανικὸν στοιχεῖον, καὶ ἡ ἐκ τῆς συνδρομῆς ὅλων τούτων τῶν περιστάσεων ἀνέκαθεν καὶ μέχρι τῆς σήμερον ἐπικρατήσασα εἰς τὴν Ἤπειρον ἀναρχία. Ἂν ἦτο δυνατὸν νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι θέλει γενῆ ποτὲ σπουδαία σκέψις περὶ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ Χάτι Χουμαγιοῦν τῆς 6 Φεβρουαρίου, ἠθέλομεν συμβουλεύσει τοὺς ὑπουργοὺς τῆς Υ. Πύλης νὰ μελετήσωσι πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὸ ἀνὰ χεῖρας βιβλίον. Ἐν αὐτῷ ἤθελον ἰδεῖ ὅτι τὰ προνόμια τὰ ὁποῖα σήμερον ἡ Εὐρώπη ἐπιζητεῖ ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν τῆς Ἀνατολῆς, οἱ χριστιανοὶ οὗτοι τὰ ἐνέμοντο καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῶν δύο πρώτων ἑκατονταετηρίδων τῆς ὀθωμανικῆς κυριαρχίας, καὶ ὅτι ἡ Υ. Πύλη, ἐνδίδουσα εἰς τὰς περὶ τούτου ἀπαιτήσεις τοῦ εὐρωπαϊκοῦ κόσμου, οὐδὲν ἄλλο ἤθελε πράξει ἢ νὰ ἐκπληρώσῃ τοὺς ὅρους ἐφ' οἷς οἱ χριστιανοὶ ἐδέχθησαν νὰ ἀναγνωρίσωσι τὴν κυριαρχίαν αὐτῆς. Τὰς περὶ τούτου ἀποδείξεις ἀπαντᾷ ὁ ἀναγνώστης καθ' ἑκάστην σελίδα τῆς προκειμένης συγγραφῆς. Ἐπιλέγομεν δὲ μίαν τούτου μαρτυρίαν μεταξὺ τῶν πολλῶν.

Μέχρι τοῦ 1635 οἱ Ἠπειρῶται ἐνέμοντο ἀνενοχλήτως τὰ δέκατα τῶν ἰδιοκτησιῶν ὅσας κληρονομικῷ δικαιώματι κατεῖχον ἀπὸ τῶν Βυζαντινῶν χρόνων· καὶ προστούτοις εἰς ἁπάσας τὰς ὀχυρὰς τῆς Ἠπείρου πόλεις ἡ φρουρὰ ἦν ἀνατεθειμένη εἰς τοὺς Χριστιανούς. Ἐν καιρῷ δὲ πολέμου οἱ Ἠπειρῶται συνεξεστράτευον, ἴδιον ἀποτελοῦντες στρατιωτικὸν σῶμα καὶ ἰδίαν ἔχοντες χριστιανικὴν σημαίαν, ἐνόσῳ διετέλουν ἐντὸς τῆς Ἠπείρου· μόνον ὅτε διέβαινον τὴν Πίνδον, ἐτύλισσαν τὴν θρησκευτικὴν αὐτῶν σημαίαν καὶ ἤνοιγον τὴν Ὀθωμανικὴν, οὐδέποτε ὅμως συνεχωνεύοντο ἐντὸς τοῦ Ὀθωμανικοῦ στρατοῦ. Ἀλλὰ κατὰ τὸ εἰρημένον 1635 ἔτος, ἐπὶ τοῦ κατὰ Περσῶν πολέμου τοῦ Σουλτὰν Ἀμουράτη τοῦ Δ'. συνέβη γεγονός τι, τὸ ὁποῖον ἐπήγαγε τὴν ἀνατροπὴν τῆς τοιαύτης τῶν πραγμάτων καταστάσεως. Ὁ χριστιανικὸς τῶν Ἠπειρωτῶν στρατὸς παρηκολούθει τὸν ὀθωμανικὸν ἐν τῷ πολέμῳ τούτῳ, εἰς 12,000 ἄνδρας συμποσούμενος. Μάχης δὲ μεγάλης συγκροτηθείσης καθ' ἣν ἐτράπησαν μὲν εἰς φυγὴν οἱ Ὀθωμανοὶ, νικηφόροι δὲ ἀνεδείκνυντο ἤδη οἱ Πέρσαι, οἱ γενναῖοι ἐκεῖνοι Ἠπειρῶται, πληρωθέντες ἐνθουσιασμοῦ, ἀνεπέτασαν αἴφνης τὰς χριστιανικὰς αὐτῶν σημαίας, τὰς εἰκονιζούσας τὸν Μεγαλομάρτυρα Γεώργιον, ἐπεκαλέσαντο τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ τῶν πατέρων αὐτῶν, καὶ ἡρωϊκῶς ἐπιπεσόντες κατὰ τῶν Περσῶν, ἀφήρπαταν ἀπὸ αὐτῶν τὴν νίκην καὶ ἀπέδωκαν αὐτὴν εἰς τοὺς Ὀθωμανούς. Ἀλλὰ πικρὰν ἔμελλον νὰ λάβωσι τὴν ἀνταμοιβὴν τοῦ κατορθώματος τούτου· διότι οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ Ὀθωμανικοῦ στρατοῦ, φθονήσαντες τοὺς ἀτρομήτους ἐκείνους μαχητὰς, ἐσυκοφάντησαν αὐτοὺς παρὰ τῇ Υ. Πύλῃ, ὡς ἀπαίσια δῆθεν κατ' αὐτῆς μελετῶντας καὶ προεκάλεσαν οὕτω διαταγὴν, καθ' ἣν α εἰς τὸ ἑξῆς μηδεὶς τῶν Χριστιανῶν τῆς Ἠπείρου ἠδύνατο καρποῦσθαι καὶ νέμεσθαι δικαιώματα δεκάτων, ἐὰν δὲν ἤθελε μεταβάλει τὸ θρησκευμα αὐτοῦ ».

Οἱ Χριστιανοὶ λοιπὸν τῆς Ἠπείρου εἶχον, ἐπὶ δύο ἑκατονταετηρίδας, τὸ δικαίωμα νὰ συγκροτῶσι ἴδια στρατιωτικὰ σώματα, καὶ ἐποίησαν ἐπωφελῆ εἰς τὸ ὀθωμανικὸν κράτος χρῆσιν τοῦ δικαιώματος τούτου. Ὥστε ὅτε σήμερον γίνεται λόγος περὶ στρατολογίας χριστιανῶν, πρόδηλον ὅτι ἡ ὀθωμανικὴ κυβέρνησις ἤθελε περιπέσει εἰς λάθος μέγιστον, συγχωνεύουσα τοὺς χριστιανοὺς ἐντὸς τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ, τὸ μὲν διότι τοιουτοτρόπως ἤθελε παραβιάσει δικαίωμα ἀρχαῖον, τὸ δὲ διότι ἤθελεν ἀφαιρέσει ἀπὸ τῶν χριστιανῶν πολεμιστῶν τὸ κυριώτερον τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας ἐλατήριον, τὴν φιλοτιμίαν· φιλοτιμίαν ἦν ἀδύνατον νὰ ἔχῃ ὁ ὑπηρετῶν μετὰ ἀλλοθρήσκων, ὑπὸ ἀλλοθρήσκους καὶ ὑπὸ ἀλλόθρησκον σημαίαν. Οἱ μύριοι Ἠπειρῶται περιεποίησαν εἰς τὸν Ἀμουράτην Δ'. τὴν κατὰ Περσῶν νίκην, διότι εἶδον προπορευομένην αὐτῶν τὴν σημαίαν τοῦ μεγαλομάρτυρος Γεωργίου καὶ ἤκουσαν τὰ πολεμιστήρια προστάγματα καὶ παρορμήματα εἰς τὴν γλῶσσαν ἥτις εἶναι ἡ γλῶσσα τῆς θρησκείας αὐτῶν, τῆς πατρίδος αὐτῶν. Φανταασθῆτε ἐξεναντίας τοὺς μυρίους ἐκείνους ἄνδρας διανενεμημένους μεταξὺ 100,000 Ὀσμανλίδων, καὶ θέλετε ἐννοήσει ἀμέσως ὅτι οὐδέποτε ἤθελον διαπράξει τὸ μέγα ἐκεῖνο κατόρθωμα.

Ὁ δεύτερος τῆς προκειμένης συγγραφῆς τόμος περιλαμβάνει κατ' ἀρχὰς *πίνακα ἀλφαβητικὸν τῶν ἐθνικῶν καὶ τοπικῶν ὀνομάτων τῶν ἐν τῷ πρώτῳ τόμῳ ἀναφερομένων*, καὶ περιέχοντα περὶ πολλῶν πόλεων καὶ φυλῶν λεπτομερεῖς πολυτίμους εἰδήσεις. Μετὰ τὸν πίνακα τοῦτον κατέχοντα σελ. 180, ἔρχεται εἰδικὴ περὶ Πάργης πραγματεία (σελ. 181—211), ἔπειτα ἄλλη περὶ Ἰωαννίνων (σελ. 212—319) καὶ τελευταῖον στατιστικοὶ πίνακες ἐκτενέστατοι καὶ λεπτομερέστατοι τῆς Ἠπείρου (σελ. 320—400), διῃρημένης εἰς τρία τμήματα Ἰωαννίνων, Δελβίνου καὶ Αὐλῶνος.

Ἐν γένει δὲ τὸ βιβλίον εἶναι χρησιμώτατον βοήθημα τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας καὶ τοπογραφίας. (*)

(*) Περὶ τοῦ συγγράμματος τούτου τοῦ Κ. Π. Ἀραβαντινοῦ θέλομεν ὁμιλήσει καὶ διότερον.

Ἱστορία τοῦ Ναπολέοντος, ἐπιμελῶς ἐρανισθεῖσα ἐκ τῶν τοῦ Θιέρσου Γαλλικῶν ἱστορικῶν συγγραμμάτων, ὑπὸ Χρ. Βυζαντίου λοχαγοῦ κτλ. Ἀθῆναι, τύποις Δ. Ἀθ. Μαυρομμάτη. 1856.

Ὀλίγοι ἄνθρωποι ἔλαχον ἐκ φύσεως τοῦ θώρου τῆς μεγαλοφυΐας, δι' ἧς καὶ ζῶντες ἐξέπληττον τὸν κόσμον μεγαλουργοῦντες, καὶ τελευτήσαντες ἐγκατέλιπον εἰς τοὺς μεταγενεστέρους μνήμην ἀξίαν θαυμασμοῦ· δι' ὃ καὶ ἐπεκλήθησαν *θεῖοι, μεγάλοι* κτλ. Καὶ σπάνιοι μὲν εἶναι, ὡς εἴρηται, οἱ κλῆροι τῆς μεγαλοφυΐας εἰς τὸ παγκόσμιον λαχεῖον τῆς ζωῆς, δίδονται ὅμως κατὰ μακρὰ διαστήματα εἴς τινας, ὧν αἱ ἀρεταὶ, αἱ πράξεις, τὰ κατορθώματα, ὁ βίος ὅλος εἶναι ἄξιος τῆς μελέτης τῶν ἐπερχομένων γενεῶν, διότι τὰ ἔργα ἐκείνων ἐπενεργοῦσι πολλάκις εἰς τὸν βίον τούτων.

Ἄνδρες τοιοῦτοι, ἀναφέρονται, ἐν μὲν τῇ ἀρχαιότητι μάλιστα ὁ Ἀλέξανδρος ἴσως δὲ καὶ ὁ Καῖσαρ, ἐν δὲ τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ὁ Ναπολέων, ὁ συνταράξας τὴν Εὐρώπην, ὁ καθυποτάξας πολλοὺς τῶν μοναρχῶν αὐτῆς εἰς τὰς ἰδίας θελήσεις, τοὺς μὲν καταπολεμήσας, τοὺς δὲ ἐκθρονίσας, ὁ μετασκευάσας τὴν γεωγραφίαν αὐτὴν τῆς Εὐρώπης.

Τὴν ἱστορίαν τοῦ μεγάλου τούτου ἀνδρὸς ἐπιχειρησάμενος πρὸ πολλῶν ἐτῶν ὁ λοχαγὸς Κ. Χ. Βυζάντιος, ἐξέδωκε μέχρι τοῦδε τρεῖς τόμους, ὧν ὁ τελευταῖος ἐξῆλθε κατ' αὐτὰς τῶν πιεστηρίων· ἠρανίσθη δὲ ταύτην ἐπιμελῶς ἐκ τοῦ πολυτόμου συγγράμματος τοῦ Κυρίου Θιέρσου, διότι πολλαὶ μὲν καὶ ἄλλαι ἐγράφησαν πρὸ αὐτοῦ ἱστορίαι, ἀλλ' οὐδεμία ἦν τοσοῦτον ἀκριβὴς καὶ πλήρης. Τελευταῖος ὁ Θουκυδίδης οὗτος τῆς Γαλλίας, ἔγραψε πρῶτον μὲν τὴν *ἱστορίαν τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως*, ἔπειτα δὲ τὴν τῆς *Ὑπατείας καὶ Αὐτοκρατορίας τοῦ Ναπολέοντος*.

Ὁ Κύριος Βυζάντιος, μὴ δυνάμενος νὰ μεταφέρῃ εἰς τὴν γλῶσσάν μας τὴν εἰκοσάτομον ἱστορίαν τοῦ Κυρίου Θιέρσου, διότι τοῦτο καὶ κόπου πολλοῦ καὶ δαπάνης οὐ μικρᾶς ἐδεῖτο, ἀνέλαβε τὸ δυσχερὲς ἔργον τοῦ ἀπανθίσαι ἐξ αὐτῆς τὰ σπουδαιότερα γεγονότα, οὐδὲν μὲν ἄξιον λόγου παραλιπὼν, οὐδὲν δὲ περιττὸν παρεισάγων. Οὕτω δὲ εὐδοκίμως ἔπραξε τοῦτο, ὥστε τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ ἀποτελεῖ ἱστορίαν συνεχῆ καὶ οἱονεὶ πρωτότυπον, ἐμπεριέχουσαν καὶ πολλὰς ἀξιολόγους εἰκονογραφίας.

Καὶ ὁ μὲν πρῶτος τόμος ἐξιστορεῖ τὰ ἀπὸ τοῦ 1795 μέχρι τοῦ 1806 συμβάντα, ὁ δὲ δεύτερος τὰ ἀπὸ τούτου μέχρι τοῦ 1809, ὁ δὲ ἤδη ἐκδοθεὶς τρίτος τὰ ἀπὸ τοῦ 1809 μέχρι τοῦ 1812· ἑπομένως περιέχει κυρίως τὴν διάζευξιν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς Ἰωσηφίνης, τὸ νέον συνοικέσιον μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας, τοὺς ἐν Πορτογαλλίᾳ πολέμους καὶ τὰς μεγάλας τῆς Ῥωσσίας παρασκευάς· ὁ δὲ ὑπὸ τὰ πιεστήρια τέταρτος τόμος ἐξιστορεῖ τὰ κατὰ τὸν γιγάντειον ἐκεῖνον πόλεμον καὶ τὰ μετ' αὐτόν.

Ἡ γλῶσσα τοῦ συγγράμματος ἐν γένει εἶναι ὀ-

μαλή, καὶ ἡ φράσις εὔληπτος· ἐπιθεωρηθεῖσα δὲ ἐν μέρει καὶ ὑπὸ τοῦ Πρυτάνεως τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων Κυρίου Ἀσωπίου, ὡς ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ πρώτου τόμου μαρτυρεῖται, φέρει ὅλα τὰ ἐχέγγυα τῆς λεκτικῆς ἀκριβείας. Οὐδεὶς δὲ θέλει ἀναγνώσει αὐτὸ ἄνευ καρποῦ, καὶ μάλιστα οἱ στρατιωτικοὶ οἵτινες πρέπει νὰ ἔχωσιν ὑπογραμμὸν τὸν μέγαν ἐκεῖνον ἄνδρα, καὶ ἀχώριστον συνέκδημον τὴν ἱστορίαν του.

Μ. Β.

ΔΙΑΦΟΡΑ.

ΝΕΟΣ ΤΡΟΠΟΣ ΤΟΥ ΚΛΕΠΤΕΙΝ. Οἱ τρόποι τῶν φιλητῶν (filous) τῶν μεγάλων πόλεων τῆς Εὐρώπης, καὶ ἰδίως τῶν Παρισίων καὶ τοῦ Λονδίνου περὶ τὸ ἐπιτηδείως κλέπτειν, εἶναι τόσῳ πολλοὶ καὶ διάφοροι, ὥστε ἕκαστος αὐτῶν ἔχει καὶ ἴδιον ὄνομα. Ὁ μὲν λέγεται, φέρ' εἰπεῖν, vol au tir, ὁ δὲ vol à l'américaine, καὶ ἄλλος ἄλλο. Πολλαπλασιάζονται δὲ καθ' ἑκάστην διὰ νέων ἐπινοιῶν ὅπως ἀπατῶνται καὶ οἱ κλεπτόμενοι καὶ ἡ ἀστυνομία. Ἰδοὺ λοιπὸν καὶ νεώτερος ἄλλος λίαν περίεργος ἐφευρεθεὶς καὶ πραγματωθεὶς ἐσχάτως ἐν Ἀγγλίᾳ. Ἡ Κ. Ἐλισάβετ Σαβάγη, ἐπανήρχετο μετὰ μεσημβρίαν εἰς τὸ κατάλυμά της, φέρουσα καί τινα πράγματα. Ὅτε δὲ ἔφθασε παρὰ τὴν γέφυραν Lowick, ἐπλησίασαν εἰς αὐτὴν τρεῖς ἄνδρες καὶ μία γυνή· καὶ εὐθὺς εἷς τῶν ἀνδρῶν ἔθεσεν ὑπὸ τὴν ῥίνα αὐτῆς φιάλην περιέχουσαν χλωροφόρμιον· διὸ λειποθυμήσασα ἀμέσως κατέπεσεν. Ὅτε δὲ ἀνένηψεν εἶδεν ὅτι ἔκλεψαν οὐ μόνον τὸ βαλάντιον καὶ ὅ,τι ἄλλο ἔφερε μεθ' ἑαυτῆς, ἀλλὰ καὶ ὅλα ἀνεξαιρέτως τὰ ἐνδύματά της ἀφέντες αὐτὴν ὡς τὴν πρωτόπλαστον Εὔαν.

Ἡ Κ. Σαβάγη μὴ τολμῶσα τότε νὰ φανῇ, ἐκρύβη εἰς τὸ παρακείμενον δάσος· καὶ μετὰ πολλὴν ὥραν κατώρθωσε νὰ καλέσῃ δύο γυναῖκας, αἵτινες ἔδωκαν αὐτῇ ἐνδύματα.

ΕΛΑΙΟΝ ΚΕΝΟΦΑΝΕΣ. Ἀνώτερός τις ἀξιωματικὸς Γάλλος ἐκ τῶν ἐν Ἀλγερίᾳ, μαθὼν ὅτι οἱ κάτοικοι τῶν Ἀνατολικῶν Ἰνδιῶν ἐξάγουσιν ἔλαιον ἐκ τῶν σπόρων τῆς μελίας (μοσχοκαρφιᾶς), ἀπεφάσισε νὰ ἐπιχειρήσῃ καὶ αὐτὸς ὁμοίαν δοκιμὴν εἰς Κωνσταντίναν, ὅπου τὸ δένδρον τοῦτο, καὶ εἰς τὴν τραχυτέραν ἔτι γῆν, ἐπιδίδει θαυμασίως. Ἂν καὶ εἶχε παρέλθει ἡ κατάλληλος ὥρα τοῦ χρόνου, καὶ οἱ σπόροι εἶχον μαρανθῆ, ἐσύναξεν ὅμως τὸν Ἰανουάριον ἱκανὴν ποσότητα· ἀφοῦ δὲ τοὺς συνέτριψε καὶ τοὺς ἐθέρμανεν ἐντὸς λέβητος, τοὺς ἔβαλε, ζέοντας ἔτι, εἰς τὸ ἐλαιοτριβεῖον· ἐξήγαγε δὲ νερὸν ἐλαιῶδες, θολὸν καὶ πυκνόν, περιέχον νήματα λευκώδη ὡς τὸ λευκὸν τοῦ ᾠοῦ. Τὸ ὑγρὸν τοῦτο μετεβλήθη μετὰ 48 ὥρας εἰς ἔλαιον κιτρινοπράσινον, ὁμοιάζον τὸ ἐξ ἐλαιῶν τὸ ὁποῖον μεταχειρίζονται οἱ ἐντόπιοι διὰ τὰς λυχνίας. Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν ἡ γεῦσις τοῦ νεοφανοῦς τούτου ἐλαίου, ἔχουσά τινα ἀναλογίαν πρὸς τὴν τοῦ συνήθους, εἶναι γλυκεῖα· μετὰ μικρὸν ὅμως ἐπέρχεται ἄλλη, πικρά, ἥτις διαρκεῖ λεπτά τινα τῆς ὥρας. Ἂν καὶ δὲν ἐκαθαρίσθη τὸ ἔλαιον τοῦτο, εἶχεν ὅμως φλόγα καθαρὰν, λαμπρὰν, πάντη ἄοσμον καὶ ἄνευ μύκητος (χωρὶς κάρκαδον)· τὰ δὲ στέμφυλα (τσίπουρα) ἔχουσιν, ὡς φαίνεται, καθαριστικάς τινας ἰδιότητας, διότι λευκαίνουσι τὰς χεῖρας, καί πως μαλακόνουσι τὸ δέρμα. Ἀπὸ 428 χιλιόγραμμα ἐξήχθησαν 80 περίπου χιλιόγραμμα ἐλαίου, καὶ σημειωθείτω ὅτι, ὡς εἴπομεν, ὁ σπόρος εἶχε μαρανθῆ. Ὁ Γάλλος ἀξιωματικὸς ὑποθέτει ὅτι ἐὰν συναχθῶσιν ἐγκαίρως θέλουσιν ἀποφέρει 25 περίπου χιλιόγραμμα.

Μέλια πέντε ἐτῶν προάγει 15 χιλιόγραμμα σπόρου, δέκα δὲ ἐτῶν, 30 καὶ 40. Ἐπειδὴ δὲ 100 χιλιόγραμμα δίδουσιν 25 ἐλαίου, ἕπεται ὅτι καὶ πρὸς ἓν ἥμισυ φράγκον ἂν δοθῇ τὸ χιλιόγραμμον τοῦ ἐλαίου, ἡ καλλιέργεια τῆς μελίας συμφέρει.

Εἰς τὰς Ἰνδίας τὸ ἔλαιον τοῦτο τὸ μεταχειρίζονται καὶ ὡς ἐπουλωτικὸν τῶν τραυμάτων καὶ ὡς ἀνθελμιντικὸν καὶ κατὰ τῶν ῥευματισμῶν αὐτῶν· μιγνύοντες δὲ καὶ μετά τινος ἄλλου ἐλαίου, κατασκευάζουσι καλὸν σαπώνιον. Ἡ μέλια, ὡς βλέπομεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἀσπάζεται τὴν τραχεῖαν γῆν, καὶ αὐξάνει ταχέως καὶ ἄνευ περιποιήσεως· εἶναι δὲ καὶ ὡραῖον δένδρον, οὗ τινος τὰ ἄνθη ἀποπνέουσιν ὀσμὴν εὐάρεστον. Ἀφοῦ λοιπὸν μανθάνομεν σήμερον ὅτι ὁ σπόρος αὐτῆς εἶναι χρήσιμος διττῶς, καὶ ὡς φωταγωγὸς καὶ ὡς καθαριστικός, προτρέπομεν τοὺς μὲν δήμους νὰ φυτεύωσι μελίας εἴς τε τὰ ὄρη καὶ παρὰ τὰς ὁδούς, τοὺς δὲ ἰδιώτας εἰς τὰ μέρη τῶν ὑποστατικῶν αὐτῶν ὅπου δὲν φυτεύουσιν ἄλλο τι ἐπικερδέστερον.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ.

Δημοσιεύοντες τὴν μετάφρασιν τῆς περὶ τῶν τάφων τῶν αὐτοκρατόρων Κωνσταντινουπόλεως πραγματείας τοῦ Κ. Brunet de Presle (φυλλάδ. 101), ἐλέγομεν ἐν ὑποσημειώσει ὅτι τὰ περὶ τῆς συμπληρώσεως τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ τῶν Ἁγ. Ἀποστόλων ἱστορούμενα ὡς ὑπὸ Προκοπίου τῆς Καισσαρέως λεχθέντα, δὲν εὑρίσκονται ἐν τῷ περὶ Κτισμάτων πονήματι τούτου, καὶ ὅτι ὑποθέτομεν μὴ κατὰ τὴν τύπωσιν ἐτέθη ἄλλο ἀντ' ἄλλου ὄνομα (σελ. 138). Καὶ τωόντι, ἐπεξελθόντες ἐσχάτως τὸ περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Σοφίας πόνημα Γεωργίου τοῦ Κωδινοῦ, εὕρομεν ὁλόκληρον τὴν περικοπὴν ἐκείνην, κατὰ λάθος, ὡς ὑπωπτεύσαμεν, ἀποδοθεῖσαν εἰς τὸν Προκόπιον. (Ὅρα Georgii Codini κλ. Ἔκδ. Βόν. 1853. σελ. 147).